

ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE

1862.

Redaktor

Jakub Buk.

XV. Lětník. — III. Zwjazk. 9.

25.

W Budyšinje.

Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS
TOWARÓSTWA
MAĆICY SERBSKEJE
1862.

Redaktor

Jakub Buk.

XV. Lětnik. — III. Zwjazk. 9. 10.

W Budyšinje.

Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS TOWARSTWA **MACÍCY SERBSKEJE.**

**PRĚNI ZEŠIWK
1862.**

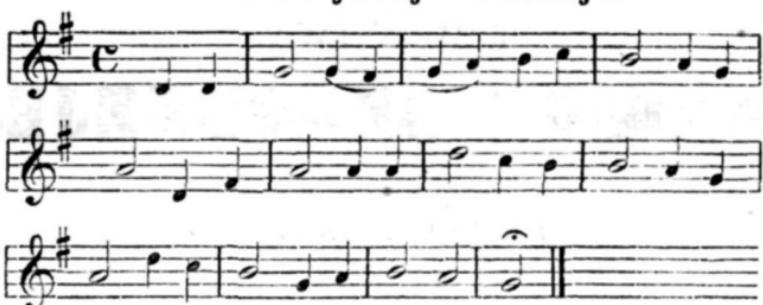
Pokhèrluškaj z ludu.

Zdželuje *Michał Hórník*.

Mjez narodnymi pěsnjemi sluša tež pokhèrluškam čestne město; přetož we nich wotražuje so jedyn ze znatych počinkow našeho słowjanskeho ludu — nabožnosć. Serbo su w prjedawšich časach tajke pokhèrluški jara lubowali a spěwaja hišće nětko radži te same, hdžež je nowy čas a wosebje wotrodženstwo z jich pomjatka wutorhnyloj njejstaj. Čiščanych je nětko něhdže 20 hornjo- a delnjo-łužiskich pokhèrluškow (w Smolerjowej sławnej zběrcy, Časopisu a Łužičanu), hdyž wšelake varianty wosebje njeličimy.

Tudy podawam najprjedy njećiščany dotal pokhèrlušk wo S. Khatrnje, kotryž so wosebje we ralbičanskej wosadze spěwa, hdžež je S. Khatrna z cyrkwinskej patronku. Na to sčěhuje dobry variant (tež we hłosu) „Arie, džěćimordařki“ (hl. Smolerjowe Pěsnički I. str. 287). Dokelž budže snadź mnohim, kiž Smolerjowu zběrku nimaja, zajimawe pohladać, kak tón samy předmjet we wšelakich často jara zdalenych kónčinach słowjanskeho swěta w pěsnjach so předstaja: přidam k swojemu variantej hišće delnjołužiski a někotre morawske. Skónčne přispomnju, zo sym prěni podateju pokhèrluškow wot M. Hórnika z Khrósćic dostał a druhi wot Madleny Domanineje rodž. Hórnikec slyšał.

I. Wo swjatej Khatrnje.

,Khatružinka, chceš sej ty krala wzać,
Abo chceš so Khrystusa wotrjeknyć
Abo zwoliš ty k wumrjeću?

„Krala sej ja nihdy njewozmu,
Khrystusa so nihdy njewotrjeknu,
Radši zwolu ja k wumrjeću.“

Jeje nan, tón tyran tyranski,
Dał je ju druhı króć před so přinéć,
Tu swjatu Khatrnu.

,Khatružinka, chceš sej ty krala wzać,
Abo chceš so Khrystusa wotrjeknyć,
Abo zwoliš ty k wumrjeću?“

„Krala sej ja nihdy njewozmu,
Khrystusa so nihdy njewotrjeknu,
Radši zwolu ja k wumrjeću.“¹⁾

Jeje nan, tón tyran tyranski,
Dał je jej dźelać koleso
Wot noži a britewi.²⁾

Tehdy pak běše jedyn rjany džeń,
Njebě nihdže žana mróčalka,
Tola přišlo je njewjedro.

¹⁾ Někotří spěvaja hišće: Jeje nan, tón tyran tyranski, — dal je
ju třeći króć atd. ze sčěhowacymaj strofomaj.

²⁾ Variant: ,Wot lutyh noži a britwi‘ abo: ,Wot britwjow, nožicow.⁴

Přišlo je bože njewjedro,
Rozrazylo je to koleso
Tej swjatej Khatrnje.

Jeje nan, tón tyran tyranski,
Dał je jej hłowu wotrubać,
Tej swjatej Khatrnje.

Hdżeż je ta hłowa zlečala,
Tam je boži jandzel zaspěwał
K česći swjatej Khatrnje.

Tam na tej horje Sinaskej ¹⁾
Tam je jeje čélo hrjebane ²⁾,
Teje swjatej' Khatrny.

Tam běži wolij a woda won ³⁾),
Je tež ludžom k strowosći,
K česći swjatej Khatrnje.

II. Wo nječistej knježnje.

Šla je ta rjana čista knježna
Njedželku na rańšich po wodu.

Hdyž je sej wodu načerila
A zasy je po měsće domoj šla,
Je ju tam zetykał stary mužik.
,Daj so mi tej wody napići.'

¹⁾ Variant: ,Tam na tej horje Sinai — Tam leži jeje čélo a krej.

²⁾ Po legendze namakachu tam křesčenjo to čélo w 8. lětstotku.

³⁾ Po legendze čečeše ze sčateho čela S. Khatrny mloko město krewje.

„Ta woda je jara nječista,
Z lisćičkom je wona popjeſšena;

Z lisćičkom je wona popjeſšena,
A z prochom a popjełkom zapróſena.“

„Ta woda ta drje je jara čista,
Ale ty sy mi šlundrija nječista.“ —

Cyłu je wona njedželku džělała,
A swoje sej pjeršeńki wuswětała,

Swoje je sej włoſki rozčeſ'wała,
A swój je sej wěnačik připlet'wała.

Hdyž je tu přiſla njedž'la — wječor,
Dha je najprěnja na reje šla.

Prěnju je wona reju rejowała,
A nutř je tam přiſoł stary mužik.

Druhu je wona reju rejowała,
A k njej je tam přiběžał¹⁾ hólčatko.

„Maći ty moja, luba maći,
Wšak šće ty přecy w wěncu khodžiš.

Přecy ty hiſće w wěncu khodžiš,
Čertej ty hordžiš a heli služiš.²⁾

Džewjeć sy ty džěčatkow měla
A wſitke sy zwěrjatam zežrać dała.

Hdyž je to zwěrjatko zo mnu lečało,
A dha je jo popadnył jedyn hajnik;

Za swojoh' je mje wón k sebi wzał
A Boha dla je mje horje čahnył.““

„Jelizo sym ja twoja mać,
Njech přińdže helski djaboł zo mnu porejwać.“

¹⁾ Tež slyši so lěpje: K njej je tam přiběžalo hólčatko.

²⁾ Smolerjowy lěpši variant: Haj w heli horiš, čertej služiš.

Třeću je wona reju rejowała,
Dha je přišoł helski djaboł z njej porejwać. —

Ničo woni wot njeje njewidžachu,
Hač křik a žałosć wusłyšachu.

A. Delnjołužiski variant.¹⁾

Přišla rědna žowka

Po wódu do stużonka;

Prijízo k njej tam taki stary hujko,

Taki stary, wšiken šery.

Žowka rědna, daj se mě raz napiš!

Hujko stary, wóda njejo cista,

Wóna połna dubowego lista.

Žowka rědna, wóda derje cista,

Ale ty sy njecista.

Ja wěm, až mój bóg nade mnú jo,

Wón wódaj mě moje ščzke gréchi.

Žowka rědna, zí nježelu rano na mšu,

Tebje budu twóje gréchi wódane.

Žowka na mšu zéšo,

Slěd njeje třawa skhnješo,

Prědk njeje kamjenje se křawjachu.

Žowka zéšo přez kjarchob,

Žewěš row se wotworichu.

Žowka zéšo do cerkwje,

Žewěš dušow za njej zéchu.

Starša skoci na jej šiju,

Załama jej głowu.

Tož maš myto, matka naša!

Sy nas žewěš husmjeršíla; —

Hišcer přece w wěnku chožiš

A tom' gréšnem' swětej služiš,

Tomu złemu, njedobremu.

¹⁾ Hl. Smolerjowe Pěsnički II. str. 149.

B. Morawské varianty.

I. ¹⁾)

Jak v něděli po obědě
Chodíl pan Bůh po světě
Se dvěma apoštoly,
S třemou učedníkem,
Nadešli tam jednu dívku,
Ona nese vodu čistu.
,Daj děvuso, daj tej vody
Umyjem se ruce, nohy.“
„Ta vodička není čistá,
Napadlo do ní list’;
Teho list’ a vrbového,
Teho prachu cestového.“
„Ta vodička ta je čistá,
Ty děvuso není jistá.“
Ona se hnědaj ulekla,
Před ním na kolena klekla.

,Staň děvicho, nelekaj se,
Do kostela zpovědaj se.“
Jak do kostela vkočila,
Zpovědníka žádala.
,Kněze otče, zpovědaj mě,
Lepší na Božím místě je.
S dětmi moře ‘ch zastavila,
S mužmi peklo zahuštila.“
Jak se zpověď dokonala,
Hned se v kameň obratila.
Zvony same zazvonily
Že v kostele vraha měly.
Obrazy ze šten padaly,
Že v kostele vraha měly.
Stolice se vyvracały,
Že v kostele vraha měly.

II. ²⁾)

A ve štvrtku po večeři
Šel pan Ježíš na procházku
Se dvanácti apoštoly.
Postřetli tam jednu dívku,
A ta dívka nesla vodu:
Daj nám dívko, daj tej vody
Ať umyjem ruce, nohy.
A ta voda není čistá,
Napršalo do ní lista.
A ta voda, ta je čistá,
Než ty dívko nejsi čistá.
Devět mužů jsi ty měla,
S žádným zdávána nebyla.
S každým’ s dítky zmordovala.
A ta dívka se ulekla,
Hned na své kolena klekla,
Ani slova mu neřekla.

Ale dívko nelekaj se,
Jdi před kněza, zpovídaj se,
Vezmi růšku a zavij se.
A jak do kostela vešla,
Hned před obraz Krista klekla.
Obrazy se zobraclaly
Na sebe hledět nedaly.
Oltáře se poklonily,
Svíčky z vosku zhasínaly.
A jak dále pokleknula,
Na tom místě zkameňala.
To učinil pan Bůh milý,
Všem panenkám na znamení.
Kerá je můdrá panenka,
Nedá rozvíť svého vínka.
Jako jsem ja rozvíť dala,
Do pekla jsem se dostala.

¹⁾ Hl. Časopis českého museum 1842, str. 401.

²⁾ Tuto a sčetowacaj variantaj hl. „Moravské národní písne s nápěvy do textu vřađenými.“ Vydal: František Sušil.

III.

A v nedělu po obědě
 Chodil pan Bůh po besedě;
 Nadešel tam panskú dívku,
 Nabírala vodu čistú.¹⁾
 Podaj děvče, podaj vody
 Umyjem si svoje nohy.
 A ta voda není čistá,
 Napadalo do ní lisťa.
 (Teho lisťa dubového,
 Teho prášku cestového.)
 A ta voda ta je čistá,
 Než ty dívko nejsi jistá.
 Padesáte 's mužů měla,
 S každým dítě zahubila.
 Mužma's peklo zahuštila,
 Dětma's moře zaplavila.
 Pannu si se udělala,

Knězi se nezpovídala.
 Sam-li ste vy pán Bůh milý,
 Že vy znáte moje viny?
 Jdi děvečko do kostela,
 Padni na holé kolena!
 Jak na krchovo vkročila,
 Samy zvony zazvonily.
 Co ty zvony znamenajú,
 Či mě ony hříšnu znajú?
 Jak do kostela vkročila,
 Obrazy se potrhaly,
 Naopak se obracaly.
 Co obrazy znamenajú,
 Či mě ony hříšnú znajú?
 Jak v kostele pokleknula,
 V solný slúp se obrátila.

IV.

Šla děvečka, šla pro vodu,
 Potkal ju tě jeden stařec.
 Daj děvečko, daj mi vody.
 Milý stařec, není čistá.
 Voda čistá, tys nečistá,
 A tys měla devět mužů,
 Devět mužů nezdávaných.
 S každym's měla pacholátko,
 Pacholátko nemluvnátko.
 Hned's ho každé zmordovala
 A pod pécku zakopala.
 Nehašené vápno dala,
 Černú hlínú zašlapala.

Odpusť Bože, hřichy moje.
 Já ti hřichy neodpustím,
 Až spočítáš v moři písek,
 V moři písek, v stromě lístek.
 Odpusť Bože hřichy moje.
 Já ti hřichy neodpustím,
 Až spočítáš v nebi hvězdy,
 V nebi hvězdy, po světě cesty.
 V nebi hvězdy vysoko sú,
 V světě cesty široko sú.
 Než jich ona spočítala,
 Celá v prach sa rozsypala.

¹⁾ Druhi spočatk:

Chodil pán Bůh kole hrobu,
 Šla děvečka šla na vodu,

V širém polu vodu brala,
 S pánum Bohem se potkala.

Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1858—1860.

Spisał **K. A. Jenč.**

Prjedy spomnjenja.

Dokelž je so wot Maćicy wobzanknyło, zo ma so kóžde tři lěta w Časopisu wozjewić, što je so w serbské ryči čiščalo, dha podawamy z tutym našim lubym serbskim a słowjanskim sobubratram zaso tajki zapis, kaž smy runy hižom dwójcy w předawšich Časopisach wozjewili. Tež w posledních třoch lětech je so, kaž móže kóždy z njego spóznać, to a tamne w naší lubej serbské ryči čiščalo, přez čož je so naša literatura wopravdze wobohačila. My spomnime tudy jenož na serbski słownik, kiž nětko w 4 zešiwkach před nami leží, na Łužičana, na Časopis Maćicy serbskeje, na Seilerjowu pšeň „Žně“, na Dučmanowy přełožk Schilleroweje pěsni „wo zwonu“, na Thomsonowe hymny wot hrabiny z Riesch do serbskeje ryče přełožene atd., štož su wšitko pisma, kiž naší literaturje česč přinošeja. Hdyž wšitke pisma, kiž su so w lětech 1858—1860 w serbské ryči čiščale, hromadu zličimy, dha naličimy bjez nimi 39 nowych čislow, bjez kotrymiž pak je něsto spěwow, kiž su jenož na $\frac{1}{8}$ listna papjery čiščane. K tutym 39 nowym čislam maja pak so nětko hišće přiličié 4 čisla, mjenujcy serbski słownik, Časopis, Missionski Posoł a Serbske Nowiny, kiž su so tež w lětech 1858—1860 dale čiščale. Dale maja so k tamnym 39 čislam tež hišće te pisma přiličić, kotrež su w lětech 1858—1860 w nowym nakładze wušle, a kotrychž je z cyla k najmjeňšemu 13. Zličimy to wšo hromadu, dha namakamy, zo je w zańdzených třoch lětech k najmjeňšemu 56 wšelakich serbskich pismow z čiščeñjow do luda přišlo. Wot tutych bě 14 w nowym a 42 w starým evangelskim prawopisu pisanych. W katholském prawopisu njeje w tutej periodze ani jene pismo wušlo. Na tym pak njeje něhdze lěnjosć katholských Serbow wina, ale to přińdze z teho, dokelž naši najpilniši spisačeljo z katholskeje strony: Jakub Buk, Hórnik, Dučman a Wawrich, tu khwilu na wuporjedzenju swojeho prawopisa džélaja, a su teho dla w posledníšim času jenož w nowym prawopisu pisali. Bjez spisačeli, kiž su w sc̄ehowacym zapisu mjenowani, nadeň-

džemy wyše wjele znatych z prjedawšeho časa 6 nowych mjenow. Tući nowi spisaćeljo su: Dućman, Hórnik, Fiedler, hrabina z Riesch, Pětr Mlynk a Handrij Běrka, a cheyli my k tutym hišće přistajić mjena nowych sobudžělačerjow, kiž su w zańdzenych třoch lětach z nastawkami w našich 4 časopisach wustupili, dha bychmy ličbu nowych serbskich spisaćelov hišće wo wjele powjetšić móhli. K najmjeňemu tři pisma su w zańdzenych třoch lětach z němskeje a jene je z jendželskeje ryče přeložene. Najwjacy serbskich knihow je so tež w tutej periodže w Budyšinje pola Hiki a Monsy a we Wojerecach pola Kulmana čiščalo, w Lipsku jenož dwoje, w Barlinje tež dwoje [nowy testament a biblia], w Drežđanach jene [biblia] a w Barmenje jene. Jako pod-pjerarjo serbskeho pismowstwa wopokazachu so Maćica serbska, wupperthalske, drežđanske bibliske a britiske bibliske towarzstwo, a kaž je znate, su lužiske krajne stawy w lěće 1858 k wudaću serbskeho słownika 300 tolef dariše. A sakske ministerstwo je k tej samej wěcy w lěće 1858 dwě séč tolef dało, a w lěće 1859 za redakciu chorálnych melodiow k serbskim spěvařskim 30 tolef organistej Heringej w Budyšinje wuplaćilo. To wšitko su zwjeselace zhonjenja, kiž nam prawo dadža, so nadžeć, zo tež w přichodže naše serbske pismowstwo přeco bóle a bóle do předka pónďze, a zo budže čim dale, čim wjacy přečelov namakać.

A. Pisma w nowym prawopisu.

1. Składnostne pisma.

- 1858. Naš posledni fjeńk. (Bjesadny spěw wot J. Buka.)
- 1858. Bjesadne zwjeseliny 9. novbr. 1858. (Spěw: „Nan Noah bě wińcař a žimaše kić“ wot Seilerja.)
- 1858. Serbski spěw, spěwany 10. dec. 1858 wot Serbow w Lipsku. (Wot štud. Bróski, čiščany w Lipsku.)
- 1859. Spomnjeńka na założny swjedżeń Bjesady, 7. febr. 1859. (Spěw wot J. Buka.)
- 1859. Dwaj bjesadnaj spěwaj, kóždy wosebje a bjez napisma, wot Seilerja, spěwanaj 7. febr. 1859. [Kóžde stadleško najmjeňše a „Ponow z nami sluba prawo“.]
- 1859. Poslednja „dobra nóc“ njeboh knjezej ryčikej Marčkej wot budyskeje Bjesady. (Spěw na židzany bant do rowa wot Seilerja.)

1860. K zwjeselinam budyskeje Bjesady 7. februara 1860.
(Tři spěwy wot Seilerja.)

1860. Spomnjeňka na serbski spěwanski swjedžeń, wot-
džeržany 3. oktobra 1860 w Budyšinje. (Tři starše
serbske spěwy z nowa wotčíšane.)

2. Wšelčizny.

1858. 600 serbskich přisłowow a štyri kopy přisłownych
prajidmow. Wuwzate z časopisa M. S. (wot J. Buka).
W Budyšinje.

1859. Pěseń wo zwonu wot Bjedricha Schillera. Zeser-
ščena k Schillerowym stolětnym narodninam wot
Handrija Dučmana. W Budyšinje, z nakładom M. S.

1860. Łužičan. Časopis za zabawu a powučenje. Redaktor:
M. Hórnik. (W Budyšinje pola Monse wot měsaca
julija 1860 sem wukhadźacy nowy časopis.)

Přispomnjenje: Tudy ma so hišće přistajić, zo je
wot „serbskeho słownika“ w lětech 1858—1860
druhi, třeći a štvorty zešiwk wušoł, a zo je so
tež „Časopis maćicy serbskeje“ w tuthy lětach
porjadnje po dwěmaj zešiwkomaj lětnje wudawał.

B. Pisma w evangelskim prawopisu.

1. Šulske spěwy.

1860. Spjewy ſa ſerbske ſchulje. Shromadžene wot R. E. Pe-
farja, ſantora pſchi mičhaſſej ſýrkwi w Budyschini.
Druhi ſeſčiwł. (40 wšelakich serbskich a němskich
khěrļušow wot Seilerja, Wehle, Kulmana, Bartka
a Rády z dypkami, wudate wot Maćicy, čišcane
pola Teubnera w Lipsku.)

Přispomnjenje I. W lěće 1859 je tež J. Kulman we
Wojerecach swoju [prěnju] zahrodku kwětkojtu
z wulkim přidakom třeći króć wudał, tak zo je
w tutej nětko 76 spěwów. Tehorunja buchu tež
w lěće 1858 Kilianowe spěwy: „Spjewarsſe we-
ſelje“ z přidakom třoch starších a jeneho mis-
sionskeho khěrļuša wot Hiki z nowa wudate.

Přispomnjenje II. 1860 wuda Monsa z nowa luth.
maly katechismus.

2. Nabožne a modleške knihi.

1859. Njeſčto ſa tajlich, kiž rady leſtruja. W Budyschinje. Naklad Hiki. (Wot Jenča.)
1859. Kħwalba Boža. Pschelozk pjanacjistich hymnow f jendżelskeje do herſkeje rycje ſa neħwacjidsku škulſku mloðoſz wot groſinu Amalie Niesch Neħwacjidi. (We Wojerecach pola Kulmana.)
1859. Szyp ty herba? K wjerjazemu pschepominanju wuklađene ſłowo k Rómskim 8, 14—17. Budate wot Wupperthalskeho towarzſta. Čiſħċjane w Varmeni pola J. F. Steinhauſa. (Prelažeř duchowny Krušwica.)

Přispomnjenje: W lěće 1860 wuda knihičiſčef Hika w Budysinje z nowa tri starše traktaty, mjenujcy: „Bjertek ſta wužitkow wot wopisťwa“ — „Shto je to wjernie kħeħejjanſtvo atd.“ — „Kħeħejjanſke wopomnenje hmerczje“.

3. Prédowanja.

1858. Prjedowanje pschi dželenju herbskich wjih: Mocholza a t. d. wot jich dotalneho zýrkwiného siednoczenja we Dubzu. Na 1. nedželu po tſjoči krali 1858 we Dubčanskej zýrkwi w herbskej ryczi džeržane wot Jana Merwī, duchomneho f Sprejzy a Burlhamori, f krótkim pschidawkom f zýrkwiných hrónikow f Dubza. (We Wojerecach pola Kulmana.)
1858. Kóždy kħeħejjan dħrbi ſo na miſionſtwi wobdželicž. Prjedowanje na herbskim miſ. kwyebženju w hornym Wujeſdzi na Jana 1857 džeržane wot J. H. Imiſcha, duchomneho we Woſlincu. (We Wojerecach pola Kulmana. Tuto prédowanje bu serbskim duchownym z wosebitym serbskim čiščanym listom k rozpředawanju připosláne.)
1858. Tekel, to je: Ty ſy na wasy wažen̄ a fy ložti namakan̄. Prjedowanje wot E. B. Balla, duchomneho w Radži. Na žadanje do herbskeho pschelozk K. A. Giedler, seminarſki wucžer w Budyschinje. (W Budysinje, z nakładom Hiki, dwaj wudawkaj.)

Přispomnjenje: W lěće 1858 wuda Maćica z nowa swoje štyri prédowanja wot njeboh Lubenskeho: „Ješuš w Domi Pobožnych“.

4. Duchowne khěrluše.

1859. **S**éydom nowých duchowných khěrluščow wot Han-drija Bjerfi [zahrodnika] se Schékez. W Budyšinje pola Hiki.
- 185?. [Khěrluš] Sa nešvacjísku nedjelsku schulu. (Wot Seilerja, čišć wot Hiki w Budyšinje.)

Přispomnjenje: Khěrlušowe knubi čišćachu so tež w tutej periodže z nowa po starym wašnju, a z nich wosebje: Kyrlusche, kij ſu ſo pſhi 37—48. ſerbſkej Božej ſlužbi we ſchijnej zyrkwi we Draždānach ſpjevale. Te same je k. duchowny Wjacka do čišća wobstarał. K položenju ſpěwanja ze serbskich khěrlušowych knihow zestajachu štyrjo serbſcy wučerjo: Pjekař, Kocor, Kérſnař a Michałk serbske chorale melodiye hromadu, kotrež Maćica serbska pola Teubnera w Lipsku čišćeć da, ale džiwnje dosć pod němskim titulom: „Choral-melodien zum wendiſchen Geſangbuch“. Tež knubi-wjazař Rosenkranz je w lětach 1858—1860 někotre jednotliwe khěrluški svojeho naklada z nowa wotčišćeć dał, na příklad „Wandrowſti khěrlušč“ atd.

5. Biblija.

Cyla biblija wuńdže w tutej periodže dwójcy, a to najprjedy wot dreždánskeho a potom wot brittiskeho bibliskeho towařstwa założena. Prěniše da tu samu z prjedyryču wot Wanaka w Dreždānach pola Teubnera, posledniše pak w Barlinje pola Trowitzscha a syna 1860 čišćeć, a wuda tam tež z nowa 1859 nowy testament ze psalmami. Apokryfy pobrachuja w barlinskim wudawku.

6. Historiske pisma.

1860. Jan Šuš, aby ſwecjene bydž twoje meno. Wobras ſyrkwinieho žiwenja fe ſaſiarſkých člaſhov. (Spisař K. Kulman, wučeř w Delnym Wujezdže, čišćeř J. Kulman we Wojerecach. Na wudače tutych knižkow

bu serbski lud přez wosebitu papjerku wot Seilerja, kiž bu jako příloha missionskemu pósłej přiwdata, kedźbliwy scinjeny.)

7. Pěsnje a swětne spěvy.

1860. Vorčjate, kakate a palate cymelj, wošť a scherschenje. To je satyriski wothkōb se herbow. Prjenja wobrada. W Wojerezach. (15 satyriskich pěsnjow, zhromadzonych wot K. Kulmana, wučerja w Delnym Wujezdze.)
1860. Čnje. Christska pješení wet Handrija Seilerja, do hubžbě festajana wot R. A. Kozora, spjewana 3. džen̄ oktobra 1860 w Budyschinje. W Budyschinje pola Hili. (Ta sama pěseň bu tež za spěwarjow w 4° a ze smužkami za noty čiščana.)

8. Skladnostne spěvy a khěrluše.

1858. Čejšje dostojnemu knesej fararej Janej Merwi we Schprejizb f Burkhamerom na duju jeho 25ljetneho duchomiskeho jubilea 30. džen̄ Junia 1858. (Spěw in folio wot Seilerja, čiščany we Wojerecach.)
1858. Bjez napisma spěw do rowa njeboh Wičazowej w Třelánach.
1859. Wysokodostojnemu knjezej fararjej Jaroměřej Hendrichej Imišej při nutřwjedženju za fararja w Hodžiju 16. junija 1859 serbske evangelisko-lutherske missionske towarfstwo w Dživočicach. (Spěw in folio wot Pětra Mlynka, khěžkarja w Dživočicach, čiščany pola Monsy w Budyšinje.)
1859. Powitanſki pschiſpjew čeſzjedostojnemu nowemu knesej fararej, E. Jurjej Wanakę Woſlinku wot Woſlincjanſkeje, Žitſianskeje a Wóžecjanskeje ſchulſkeje młodofszje 4. džen̄ įnenza 1859. (Spěw čiščany we Wojerecach in folio a in 8°.)

9. Časopisy.

Tak derje ‚Serbske Nowiny‘, kaž tež ‚Miſionſki poſtoč wukhadžachu w lětach 1858—60 porjadnje. Serbske No-

winy mějachu w lětomaj 1858 a 59 ,měsačny přidawk‘ belletristiskeho wopřjeća w nowym prawopisu. Tón samy bu wot M. Hórnika redigowany a zasta kónc lěta 1859 wukhadźeć. Na jeho město stupi nowy časopis ‚Lužičan‘.

10. Zabawne pisma.

- 1858, 59 a 60. Pschebženak, Brothka sa Sserbow na ljeta 1859, 60 a 61. (Spisar farař R., wudata wot Maćicy, čišćana w Budyšinje.)
- 1858 a 59. Powesjje s božeho kralestwa. Čížko V—VIII. (Pola Kulmana we Wojerecach wudawane wot K. Kulmana, wučerja w Delnym Wujezdze. Napisma jednotliwych čisłow su sčehowace: č. V.: Invalida Majer; č. VI.: Hanß Tropmań; č. VII.: Duchomny Sūženbach; č. VIII.: Namkanz.)
1859. Jakub abo Bože ſkovo dýrbi w čłowieku žiwenje dostac̄. Žiwenſki wobras we wobraskach wot K. Kulmana. (We Wojerecach z nakładom Maćicy.)
1860. Čsi newesth a ſchtwórtā ma kwash. (Wosebite číslo powjesćow z božeho kralestwa w 8º wot Kulmana, wučerja w Delnym Wujezdze, čišćane we Wojerecach jako přidawk k missionskemu póslej.)
Přispomnjenje. W lěće 1859 čišeše so powiedančko ‚Bohumił wot Kulmana‘ z nowa.

11. Wšelčizny.

1858. Krótká powež wot Betaniije we Wrótſławju, kdežel khori psches ſmilne knežnje wothladanje namakaju. (We Wojerecach čišćana.)
1859. Spjew wo žadławym pałenzipicju, abo pokaska pałenzo-wych płodow, pschełož. wot K. A. F. w B. (2 wudawkaj.)

Přispomnjenje I. W lětech 1858 buchu tež tři serbske wobrazy čišćane, wot kotrychž nam přeni znatu serbsku štučku: ‚Štóż Bohu wjefšnemu so poda atd.‘ w rjanych arabeskach, druhí serbskeho brašku a třeći serbské holcy z budyskeje wokolnosće před woči staja. Prěnjej dwaj buštaj w Lubiju, třeći w Dreždžanach čišćany, a wob-

stará k prěnjemu wučef Melda we Wulkim Dažinje a k druhimaj dwěmaj wěsty Buchheim w Budyšinje předznamjenjenje.

Přispomjenje II. Dokelž smy w našich prjedawších zapiskach na wšo spomnili, štož je so w serbské ryči číšalo, dha njech tež tudy naposledku biše přistajimy, zo su so tež w lětach 18⁶⁸ wyše teho, štož smy tudy zapisali, wot knihičíšerja Kulmana a wot bjesady serbskeje a druhich wše-lake mjeńše wěcki, jako nawěštki, kharty atd. w serbské ryči wudale.

Přidawk k staršemu serbskemu pismowstwu prjedy lěta 1848.

Spisal **K. A. Jenć.**

Jako w lěće 1848 Maćica serbska „serbske Horne Lužicy“ wuda, bu w tutej kničcy tež krótki přehlad zhromadneho pismowstwa katholskich a evangelskich Serbow wozjewjeny. Tutón přehlad we wšelakim wudospołnosćí a porjedzić, to je wotpohladanje sčehowaceho nastawka. Štož najprjedy

pismowstwo katholskich Serbow

nastupa, kotrež je w prjedy naspomnjených knižkach wot strony 78 sem a na stronje 88 wot k. Kućanka hromadu zestajane, dha mam k nastawkej tuteho knjeza přistajić:

Serbſke Khatolske Kheřluſche a Ton Matov Katechismus wot Kanizyua wuñdzechu prěni króć hižom 1690. Teho runja su Serbſke Ratholſke A. B. C Knijíčki (na stronje 79) hižom 1735 wot seniora Antona Kiliana spisane a prěni króć wudate.

Dale ma so na stronje 88 přistajić, zo je Duchowna Bróneria w lěće 1765 wot klóštrskeho duchowneho Prokopa Hančki wudata, a zo je Zene czewo nehwó Spe-wancžo [tak mjenowany ptači kwas] w lěće 1847 knihi-wjazař Rosenkranz prěni króć w evangelskim prawopisu wudal.

Wuwostajene su naposledku w zapisu katholskich pismow scéhowace wécki:

- 17? Khérluséh, Kotréj pji Bojei Mschi móje spěwané, habé pobožnije medlené bědž. [Najskerje přełožk wot fararja Goljana w Budyšinje.]
- 17? Pobožnoſz Toho Šwalbnoho Arcz-Bratſtwa Švátoho Rozarija, Ježuſa, ha Marije w Létu 1672 w Kulové horewiedjenoho.
1705. Dorunaňo toho Khérluséha: Hdoj Ježuſa hódž wopomni. (Wot Swětlika.)
1771. Tomu Deředostoinomu atd. Knezei Procopiuſei atd. [Spěw in folio, kiž je w časopisu 1860. I. str. 47 z nowa wotcišcany.]

Pismowstwo evangelickich Serbow

je w „serbskich Hornych Łužicach“ wot strony 89 sem hromadu zestajane. W nastawku, kiž so tam namaka, je pak scéhowace k porjedzenju a k přistajenju:

na str. 96: Horne Łužiſte Schul-Knižki wot Schiracha, wuńdzechu z nowa 1803.

Žana Borsta mały Katechismus atd. je prěni króć 1737 w Kamjencu jenož serbski wušoł. Druhi króć bu wón 1738 z nowa wot Lessinga w Kamjencu wudaty a to z němskim a serbskim titulom a textom we wuzkim 8°. Serbski titul tuteho wudawka je w „serbskich Hornych Łužicach“ na str. 96 wotcišcany. Wudawk wot 1737 má to napismo serbscy, kiž je na 97. stronje „serbskich Hornych Łužicow“ wopačnje němscy date.

na str. 99: Lehman, kiž je 1743, 1764 a 1768 „wustajenje teje hnady“ wudał, njebě duchowny w Ketlicach, ale w Hrodzišeu.

na str. 100: Knižka pod napismom „Dobra Rada sa kojdeho atd.“ je 1798 w Brodach w Delnjej Łužicy čiščana.

na str. 101: Tež knihikupc Reichel w Budyšinje započa wokoło lěta 1847 Thomaša Kempisa po přełožku njeboh kand. Penciga wudawać. Tola njeje wot tuteho wudawka wjacy hač jedyn zesiwk wušoł. Wanakowe přełoženje bu w lěće 1845 doži čas w jednotliwych ɬopjenach jako příloha z Tydžeñaškej Nowinu wudawane, zo bychu je ludžo znać nauknyli.

na str. 104: Prědowanja wot Stangi w lětach 1841, 1843 a 1845 wudate, su němske a njeslušeja po tajkim do našeho zapisa. Hakle w lěće 1847 je Stanga prědowanja prěni króć serbske wudał a to pod němskim titulom: *Erinnerungen an den 31. Octbr. 1517 und 18. Febr. 1546 und 1846. Skizze zweier in deutscher und wendischer Sprache gehaltener Predigten.*

na str. 106: Stangowe khěrлуše wuńdzechu 1843, 1845 a 1846 a to pod scěhowacymi napismami: 1. *Zwei Uebersezungen 1843.* — 2. *Pschełojenje cijoch Kyrlischow 1845.* — 3. *Neujahrsgabe in Liedern für wendische und deutsche Confirmanden 1846.*

na str. 108: Jezus Sirach, přełoženy wot Matthäi, njeje 1710, ale 1719 wušoł.

Wuwostajene su w zapisu evangelskich pismow scěhowace, kotrež chcył sebi kóždy sam w „serbskich Hornych Lužicach“ k pomjenowanym wotdžělenjam připisać, a to najprjedy k třećemu wotdžělenju, zo su serbske křeēnske listki hižom na kóncu zańdženeho lěsttotetka wudawane, a zo je w lěće 1737 hišće jena druga kniha pod napismom: „*Krotke Wustajenje teje Sbojnoscje*“ wušla, kiž so přez swoje wopriječe cyle rozdžela wot knihow z runym napismom na stronje 97 w „serbskich Hornych Lužicach“ pomjenowanych.

Dale ma so k štvortemu wotdžělenju přistajić, zo je wušla bjez lěta knižka:

Wopomnenje tých głowow: Ach sapščim je w'wjeri, schak twoje ſu a t. d. Steho Kyrliſča: Vyđi wežela w Ćneſu, tý ſwecjena a t. d.

Teho runja maš k wotdželenju 5 C. přistajić, zo su wuſle:

Bjez lěta: Litana, kajž wona we Dražđanach ſpjetana budje.

Bjez lěta: Žena paperka s wukładowaniem Jes. 6, 1—4.

1772—1778: Texth na te cji wulke Pokutne Pjatki. w Bu-
dechini poſa Winklerja. [Sydom čiſlow.]

Bjez lěta: Dwie ſjawni pokutni modlitwi.

1763: Džakomina Modlitwa, kotraj na woſoku Pschikaſnju na
Sswedjen teho Mjera, tón 21. Djen Mjera 1763
k wotlaſowanju wustajena je.

1782: Nutyrne Modlenja k Jezuſej a mały Katechismus,
Spjetarske Knischi, teiſch te Sydom Pokutne Psalmu
wot Schusteria w Zwikawi, njetko pač do Sserſkeje
Recje pschelozene.* [Nowe přełożenie Schusterowych
k Jezusej zdychowanow, wot J. Łahody w Klukšu
w 12°.]

Dale je w 7. wotdželenju pod C. wuwoſtajeny

Bjez lěta: Khěrluš „Boh da a wſa“ atd., kotryž je njeboh
Lubjenski při składnoſći wosebje čiſćeć dał.

Teho runja ſluſa pod 9. wotdželenje knižka:

Bjez lěta: Michała Klemanta s Truppina jiwenje.

Štož 10. wotdželenje nastupa, dha pobrachuje w serb-
skich Hornych Lužicach pomjenowanje sčehowaceju skład-
noſtejnu ſpewow:

1796. Tých Sſerbow kwalbu pschi Ženenu Ćneſa Lehmannia,
Ćneſa na Horschowi s Ćnejnou wot Linnefeld wukłado-
wanu, podawa jeho ſwjernu Pschecjel Voehmar. Čiſč-
cjane w S'Horliſy.

1806. Na kwaſnym Dnju Marje Kſchijanez wot jeje Bratra.
[Spew na čerwjenej židže.]

Pod tajke a hinajke knižki w 12. wotdželenju maja
so naposledku hiſće přistajić sčehowace wěcki:

1771. List, kotryj je Hans Wenk swojimaj starschimaj s jastwa pišač.
1783. Wot wujitneho nałożenja teho cjaša. [Składnostne pismo wot wittenbergskeho serbskeho towarzystwa při wotwierdzenju Šoły.]
- Bjez lěta: Planety po měsacach wułożene.
1808. Tej dweju Djiwow-Dijeszi Nan, kotryj we Cijeskim-Holbersdorfi s jenej Kruwu dwej Hulcjezo je płodjił.
- Bjez lěta: Khrlišč wot tej dweju Djiwow-dijeszi.
1842. Pschiwołanie kſcheſz, woſadam k dījelbranju na miſionſtwi wot miſ. tow. na ljevym bočku rjeki Niſh.
1843. Wustawki miſionskeho ſjenocjenſtwa wojerowskeje krajoſtoſzje.
1846. Psjecjelam ſerbskeje Literatury. (Programm Maćicy w 4⁰.)

Přez wosebite serbske programmy buchu tež Serbam wozjewjene: 1809 Deukowy kurér, 1823 nowy wudawk biblije, 1829 nowy wudawk Arndta, 1831 Łahodowe modleſke, 1841 nowy wudawk paradies-zahrodki, 1842 Smolerjowe pěſnički, 1845 nowy wudawk Lutherowej postille, 1847 nowy wudawk Bogazkeho ſackaſčika a 1847 nowy wudawk Kempisa, kotryž chcyše knihikupc Reichel wudać.

Dalše sto serbskich přisłowow a přisłownych prajidmow,

z e z b ě r a n y c h

přez

H. Seiterja a J. Buka.

Čitane a kritiscey rozsudźane w posedzenju filologiskeje sekcie 4. hapryla 1861.

A. Přisłowa.

Bjez matki je z pčolkami swjatok.

Bože prawo runje hlada.

Čłowjek móže sebi wšo na puć sobu wzać,
Jenož nic hospodu.

Čěri wosrjedk kupki,
Wotanka štom pupki.

665 Do wočow móžeš člowjekej pohladać,
Do wutroby nic.

Dobry hejtman je lěpši,
Dyzli džewjeć džělačeri.

Dołhe wuběranje,
A na posledku hubjeny trjech.

Dosć — to chce ci wjèle być.

Hdyž je měr,
Dha je lohko z wojakom być.

670 Hdžež dobre piwo warja,
Tam so rady sedži.

Hdžež khapon njespěwa a žona njeswari,
Tam w domje (w tym domje) derje njej.

Hdžež rjana ruka naliwa,
Tam hosc so lohcy wotunka.

Hdžež spalene sušenki krydnješ (dóstawaš),
Tam rady njehopaj (njesydaj).

K motocy sluša toporo.

675 Kokula započnje (započina) kukac,
Hdyž je so młodeho wowsa najědla.

Kóžda krušej ma swoju šišku.

Kuraža je poł dobyća.

Kuše předowanje a dołha kołbasa
Je za bura.

Lěpje woš w kale,
Hač žane mjaso.

680 Lutuj, doniž maš.

Młodši a słodši,
Młodša a słodša.

Niže stupiš,
Bliże widziš.

Njepřečeley dyrbiš husto
Najprjedy přez proh.

Pjany swój rozom
Skotej pod nohi mjeta.

685 Pjenjezy a młodu holcu sebi wobhladaj,
Prjedy hač je bjerješ.

Spušciš sywa, nimaš mlěwa.

Strowy khoremu njewěri.

Šewc ma rady dźěrawe wobuće.

Štrykow je na swěće dosć,
Ale šibjeńcow hišće mało.

690 To su wěste wěcy,
Rozom njetci w měcy.

W skoku dźělo, zahe kónc.

Wjetši njedušnik,
A hórši wudmak.

Wo pjenježk so surowi,
Wo šesnak so njezmórči.

Woparjeny khapon boji so kropa.

695 Wowcy z jeneje wowčeńje so znaja.

Wóčko a swědomjo
Jednak mało znjesetej.

Wuhnjeſ ſmóra so najradšo wo mlynka.

Z něčimžkuli by derje stało,
Hdy by so dwójcy činić dało.

Za horami ludžo tež khlěb jědža.

700 Zlě, hdyž dyrbi so k cuzemu kowarjej hić.

B. Přisłowne přirunanja.

Běžeć, kaž Halštrowski ſewc.

Běžeć, kaž natřeleny zajac.

Brjuch, kaž khachlonk.

Dzělić so, kaž Čisowscy do pyrja.

85 Hłodny, kaž mlynska kokoš.

Hólčk, kaž palčk (pjedź wot zemje).

Khodžić, kaž za wše hréchi.

Lubić, kaž psej wobwiſnenje (wobwiſenje).

Přečelnje hladać, kaž liška na huso.

90 Sedžeć, kaž wróbl w jahłach.

Sedžeć, kaž zajac w młodym džečelu.

Sy, kaž Debišowski jehnjacy.

Teptać, kaž honač wokoło kokoše.

Tón je, kaž mutna woda.

95 Tón je, kaž sróča wopusť.

Wobſtajny, kaž haperleja.

Wumyslić sebi, kaž liška před smjerću.

Wusypać, kaž sróči drob.

Z jednym leńkom, kaž swinjo.

100 Zwonić, kaž Halštrowski zwón.

C. Přisłowne hrónčka.

Džiwinu ſerić, hdyž je kał zežrała.

Hladaš, jako by će čmjela kusnyła.

Jeho je boža ručka zajała.

- Jemu je sekera před durjemi.
85 Jemu so wo zelenym wuchačku džije.
Khac, abo či dam plac.
Nihdy (hnidy) nic, ale wši, kaž paley.
Placnu če, zo so wobliźnješ.
So khroblić a mužić, hdyž je wójna nimo.
90 Temu je psyk z měru čeknył.
To je haj a hamjeń.
To je hišće dołha noha.
To je powjedanje, jako bychu džéći w pěsku hrałe.
To je wérno, jako bychu raki lětale.
95 To su tajke kmótry, zo su so něhdy w kale widžałe.
Tón je hłupy, zo móhł hłupych z nim lojić.
Tón sebi wě swojeho psyčka wjesć.
Tón tež na hubu khromy njeje.
Tu njeje žana rada a hnada.
100 Wětrec (Wětričec) hólcy haruja.

D. Přisłowne poryčadła.

- Darmačka (darmačkow) hladać.
Dwoje piwo w jednej pičołcy měć.
Dzéru z dzéru platać.
Hołbjam wrota twarić.
85 Kokoš za jejo dac.
Kruwu za rohi dejić.
Kubło k cělcam dohnać.
Na nadows so wudać.
Na staru kóljnju so ženić.
90 Na stwjelco so zepjerać.
Někomu z pjeŕkom pod nosom šmórać.
Njeznjesene jeja předawać.
Tolerje za kroškami mjetać.
Woheń ze slomu hašeć.
95 Wróble wučić pšeńcu łuchćić.
Z keŕkow do lěsa přińć.
Z prochom a z mochom.

Za pjeć porstow něšto kupić.

Ze Stojanec a Kućanec holcami rejwać.

100 Ze susodowym mydłom plokać.

Někotre pěsnię

wot

Radyserba.

I.

Hońtwaf.

Tón hońtwaf khodži po lěsu
A dzerži třelbu morjatu.

Ta pyšna drasta hońtwawska
So na nim hordži zelena.

Wón mjeso stupa ląkajo,
A na čole mu čemni so.

So ptački w wjerškach stróžeju,
A čiwki, wiwki zamjelknu.

A zajac, hojo sornika,
Kaž kłoki před nim lětaja.

Ach kajke mi to rjemjeslo!
Mje lěs a polo boji so!

Wón mutny z lěsa wustupi;
Bě před nim hrodžik zemjanski.

Tam ručka kiwa z woknješka,
A khmur jom zleći z wobliča.

Wón steji w dufčkach zahrodki,
Mu běla ručka wotewri. —

Nětk nawjesel so pokoj
We polu, haju, zwěrina!

II.
Zwady wuńt.

Pachołkaj w rokoće namkaštaj hnězdo,
Kurwota na jejkach sedžeše tu;
Ruki te popaňši stareho ptaka
Skoku tež jejka wšě zwubjerachu.

,Michałko złoty, njech mi je ta patka,
Ty sej te smějate jejata wzmi!“
Ale tón rjekny: „I najebać, Janko,
Tebi te jejka, a kurwotku mi!“

,Michale, chceš abo njechaš ju pušćić?
Prjedy hač započnu, z dobrym ju daj!“ —
„Janisko hrabate, ty nož so spytaj!“
Zwadżenaj bóle so zadżeraštaj.

Fururu wufurny kurwota z rukow —
Zalećo do keŕkow ruče bu fuk;
A do tych jeji te zwadżene nohi —
K jejam na tyglu so złutowa tuk.

III.
Panička mniška.

Na skału stupa nahły khód,
Na skale steji stary hród.

Je w hrodze była panička,
Najrjeńša běla čerwjena.

A niže hrodu do skały
Je křiž tam wulki rubany.

Dwaj panaj staj do smjeré tu
So ruļaj¹⁾ wo tu paničku.

A wona nětko w klóštyri
So za njej modli z płačkami.

¹⁾ So ruć == ringen, kämpfen.

,Haj smil so, Pani njebjeska,
Daj jimaj wěčnōh pokoja!“

IV.

Cuzy jězdnik.

Wón sedžeše na lysaku,
Wón přijědže před kowařnu.

A mječ mu z pasa bladaše,
A trašne třelby wšelake.

Tón kowař z duri wustupi,
Na cuznika so pokloni.

,Ty wobkowaj mi lysaka,
Zo póndže přemo wichora.

A njechaš derje kowači,
Maš džensa džeń ty posledni!“

Tón kowař skladže pódkowu,
Kaž młody jeleń lysak bu.

Do kapsy hrabny tórny knjez,
A hrabny z horšču do pjenjez.

Wón złotki, swětle čerwjenki
Tom kowarjewi přinuci.

,Tych džakow zdaj so kowarjo,
Twój pan ma narunać mi to.

Ja chcu joh w lęsu zetkaći,
A jeho złotki budźa mi!“

V.

Wotwód.

Tón hród so w nocyswěčeše,
Kaž luta swěca jasny;

A husle džechu, pišele
A dudki, swjedzeń kwasny.
A naliwarjo slěborni
Tam wino porjedzachu,
Sej z kwasarjem i kwasarčki
Na strowjo připiwachu.

So hibaše tón swětly dom
We złotej drohej pyši,
A spěw a směw ze piskanjom
Bu tórnisi a wyssh.

Pań młoda pańka njewjestas
Kaž na smjerć zblědowaše,
Ji mačeše so zernička,
A ruka třepjetaše.

Tam śedžeše kaž tujawka,
Kiž wo lubeho želi,
Hdyž lójecy ji do kosydła
Su w haju jeho jeli.

Kaž kraholc stary nawożeń
So hordy wuwjeraše:
, Njech juskaju mój šwarny džen
Mi njemdre krki waše!
Hoj! sto so woči zastróza,
Jom we réce zemrje słowo?
Mu spanu ruka přestréna,
A zapyri so čolo.

Ta paúka jasne zakřiknje,
Ji stawy zehrawachu,
Ji mlobe zerja jutrowe¹⁾)
Do wočow zeskhadzachu.

¹⁾ T. j. ranise.

Hlaj młodženc jako kralowski
Kaž blysk za blido skroči,
Z nim w horšach mječe pacholi
A khrobla połne woči.

Wón wotsal bu z tej njewjestu,
Za nim či hólcy młodži;
Toh staroh zloby trasechu
We jeho kwasnym hrodži.

Ta wotwiedzena przed hrodom
Do krytoh woza skoči,
Do čmowej nocy z młodžencom
A z hólcami bu z woči.

Jan Michał Budar̄.

IV.

Jeho wosoba. (Přidawki.)

1. Njeboh Budar̄ mješe w swojim času raz wěsteho Vogela z Mnišonca za lěsnika abo hajnika. Temu běše poručił, na jeho „hory“ (lěsy a drjewo) kedžbować a je před škódnikami a paduchami wobarać. Při tym běše jemu slubił, že za kóždeho paducha, kotrehož při kradnjenju drjewa popadnje a k njemu přiwjedže, 8 slěbornych wot njeho dostanje. Vogel běše na to raz tajkeho paducha popadnył a přiwjedže jeho k Budarjej. Budar̄ džeržeše nětk temule člowjekej poswarzacu ryč a wjedžeše jemu jeho njedušny skutk k wutrobje, na to dari pak jemu 8 slěbornych z tymi słowami, zo dyrbi sebi za to drjewa kupić a nic wjacy kradnyé! Ale tež Vogel dosta swoje přislubjene myto.

2. Njeboh Budar̄ běše, kaž je znate, bóle bur dyžli knjez. Duž wjedžeše tež swoje burske abo ratařske hospodařstwo na ryćeřkuble w Hornej Hórcy sam. Z tajkeho jeho hospodařstwa powjeda so, zo je raz čeleću,

kotrež je so w jeho hródzi runje wot kruwy wostajiło a zwjazało, dóncu wodu stajić a woklep słomy čisnyé dał a při tym k čeleću prajíł: „Rězaj sebi samo tak kuše, hač chceš; ty maš khwile!”

3. Raz daše njeboh Budař swojim młóckam, najskerje roboćanam, na hunje žito zběhać a do hroda na lubju nosyć. Jako so to sta, sedžeše Budař w swojej jstwje a wobkedźbowaše wotnošowarjow, zo jemu njebychu žito nihdže druhdže wotnosyli. Ale či hrajachu tola nje-sprawnu hru. W hrodze na druhej stronje běše wotstup přitwarjeny, z kotrehož wot horka drjewjana truba dele džěše. Tu wjedźachu sebi tamni na swój wužitk nałożić. Přetož při tamnej trubje delka bě so jedyn z tych džě-łačerjow jako pomocnik postajił, kotryž kózdy raz tak husto prózny měch pod džěru podtykny, hač bu žadyn z tych wotnošowarjow — a to snadno so njerědko nje-sta — swój połny měch žita město na lubju do woſtupa wotnjesł a tam po trubje do džery dele wusypał. Tak džěše žito před Budarjowymaj wočomaj drje w předku sprawnje nutř a horje, ale runje tak njesprawnje tež za jeho khribjetom hnydom zaso dele a won, a dosta wot tam dališe spěsne nohi. Jako běše so žito tak zwotno-syło, pokhwali Budař měnjo, zo je bohaće zběhał, džě-łačerjow a da jim hišće palenca.

4. Wumrjewski ležeše njeboh Budař, jako jeho kho-wachu, w kašeu mjez druhim takle zwoblekany: měješe běłe rubiško wokoło šije zwjazane, na hlowje kónčojtu čapku (cyplměcu) a w rucy citronu. —

Na podłożku nazhonjenych powjesćow a swědčenjow spisał a podał

H. F. Wjela.

W Budyšinje, 1862.

Druhi kluč k Frankowej zelowej zahrodze.

Wot M. Rostoka.

Frankowy „Hortus Lusatiae“ (hl. Časop. zeš. 21. abo 1860, I.) ma to dobre, zo su z najmjeňša ľačanske mjená prawje pisane a zo so z tých wuslědží hodži, kotre rostliny su měnjené. K dopokazanju teho služa nam skoro jeničcy pharmaceutiske mjená, kaž je we starých haptikařských knihach namakamy. Tež starše české mjená su dobrý podložk k rozjasnenju. Ruske a francowske mjená su so jeno na dwaj abo tři městnach k dopokazanju nařožić hodžile. Přirunaj Jenčowy „Kluč k Frankowej zelowej zahrodze“ w zešiku 22.

- 1 *Artemisia Abrotanum* L. Stabwurz, Gartheil. Bože drjewičko [jako zahrodna rostlina]¹⁾. Off. Abrotani maris herba, summitates. Garthagel, Abrand, Gartheil, Stabkraut, Eberraute, Stabwurz.
- 2 *Santolina Chamaecyparissus* L. Heiligen-pflanze. Bože drjewko. Swjatočnička [rostlina w hornykach sadżana]. Off. Ab. Santolinæ s. Abrotani foeminæ. Cypræffenkraut.
- 3 *Artemisia Absinthium* L. Vermuth. Połon. Off. Absinthii vulgaris herba, summitates. Vermuth.
- 4 *Acer Pseudoplatanus* L. Klon, klen (Klep = čišćeřski zmylk). Weißer Ahorn.
- 5 *Rumex Acetosa* L. Kisykał. Sauer-Ampfer. Off. Radix, herba Acetosæ vulgaris. Gemeiner Sauerampfer. (Šéhel = Rumex Acetosella. Kleiner Ampfer.)
- 6 *Acorus Calamus* L. Kalmus. Bróstwonec. Off. Radix Acori veri, Calami aromatici. Kalmus, Ackerwurzel.
- 7 *Allium sativum* L. Knoblauch. Kobluk, kobolk. Off. Allii radix. Knoblauch.
- 8 *Alnus glutinosa*. Gemeine Erle. Wólša.
- 9 *Stellaria media* Vill. = *Alsine media* L. Sternmiere, Hühnerfährfe, Meierich. Myšonec, my-

¹⁾ Spodžiwne je tu přeměnjenje mjenow; přetož „bože drjewičko, drjewčko“ rěka nětko rostlina pod 1, mjez tym zo je něhdy rostlina pod 2 tuto mjeno měla. Rostlina 2 nima mjez ludom žaneho serbskeho mjená. Tak stej tež „bělica“ (Billeße) a „džiwič ruta“ woteznatej mjenje za jenu tuteju rostlinow. Bělica je nětko rostlina pod 17.

- šacy črij. Off. Alsines herba. Hühnerdarm, Vogelfraut, weiße Miere.
- 10 *Althaea officinalis* L. Čibisť, Althee. = Běły šlez. Popla lěkařska. Off. Althæa s. Bismalvæ radix, herba, flores, semina. Althee, Čibisť, Čibisť.
- 11 *Origanum Majorana* L. Majoran. Majron. Off. Majoranæ herba. Meiran, Majoran.
- 12 *Anethum graveolens* L. Dill. Poprik, koprik. Off. Anethi herba, flores, semina. Dill.
- 13 *Archangelica officinalis* Hoffm. = Angelica Archangelica L. Engelwurz. Jandželske zele, hilka, holinka. Off. Angelicæ sativæ radix, herba, semina. Angelik, Engelwurzel, Brustwurzel, Luftwurzel. (Džehel = Angelica sylvestris L. Brustwurz. Č. Děhel.)
- 14 *Potentilla Anserina* L. Žołtnik husacy, rjepikojte zele, wutrobne zele. Gänserich, Gingerkraut. Off. Anserinæ herba, radix. Gänserich, Gänsefraut.
- 15 *Petroselinum sativum* Hoffm. = Apium Petroselinum L. Petersilie. Pětruška, pětršlka. Off. Petroselini radix, semen. Petersilie.
- 16 *Aquilegia vulgaris* L. Řečelei. Přečiwnik, přečiwné zele, módry pětrowy kluč, zahrodne zwónčki. Off. Aquilegiæ herba, flores, semina. Řečely, Řečelej.
- 17 *Artemisia vulgaris* L. Bulica, balica, bělica, bal, bul, bol, běl, bybus, swjatojanowy pask. Beifuß. Off. Artemisiæ rubræ et albæ radix, herba. Rother und weißer Beifuß, St. Johanniégürtel.
- 18 *Arum vulgare* Lam. = Arum maculatum L. Klep, aronowa broda, zmijowy korjeń. Zehrwurz. Off. Radix Ari, Aronis. Aronwurzel, deutscher Ingber.
- 19 *Asarum europaeum* L. Haselwurz. Smolnik. Off. Radix Asari. Hasselwurzel, Hasselwurzel, Haselfraut.
- 20 *Asperula odorata* L. Waldmeister. Serlica, jatrowe zele, wumara. Off. Herba Matrisylvæ, Hepaticæ stellatae. Waldmeister, Sternleberkraut, Meserich.
- 21 *Chenopodium rubrum* L. Pólšica, loboda. Gänsefuß, Melde. Off. Atriplex sylvestris herba.
- 22 *Avena strigosa*. Barthafer. Wows smuhaty. Avena sativa. Weižhafer. Wows powšechny.
- 23 *Bellis perennis* L. Husace kwětki, balki, kwětk. Gänseblümchen. Off. Bellidis minoris herba, flores. Tausendschön, Maaslieben.

- 24 *Betonica officinalis* L. Betonie. Rézačk, pojatkowe zele, serpina, potentki. Off. *Betonicae herba, flores.* Betonik, Betonie, Zehrakraut.
- 25 *Betula alba* L. Birke. Brěza.
- 26 *Amaranthus caudatus* L. Fuchsschwanz = Amaranth. Ščěrjenc, lišča wopus. (Č. Blít uheršký.)
- 27 *Borago officinalis* L. Wudrak, wudrowa kwětka. Borretsch. Off. *Boraginis herba, flores.* Borag, Boretsch, Wohlgemuth.
- 28 *Brassica oleracea* L. (var. *lævis*). Weißkraut. Běly kał.
- 29 *Brassica oleracea* L. (var. *rubra*). Rother Kopf-kohl. Čerwjeny kał, módry kał. Off. *Brassicæ rubræ folia, semen.*
- 30 *Anchusa officinalis* L. Döhsenzunge. Poccíwe zele. (Poccíwička, wolacy jazyčk.) Off. *Bugglossi radix, herba.* Döhsenzunge.
- 31 *Cannabis sativa* L. Hanf. Konopej. Off. *Cannabis semen.* Hanf.
- 32 *Cnicus benedictus* L. = *Centaurea benedicta* L. Cardobenedicten-Kraut, Bitterdistel. Hórkowóst. Off. *Cardui benedicti herba, semen.* Kardobenedict.
- 33 *Cirsium lanceolatum* Scop. = *Carduus lanceolatus* L. Kraußdistel. Wóst kopjaty.
- 34 *Carum Carvi* L. Kümmel. Khórwejda, khimjelčka, kměn. Off. *Carvi semen.* Mattenkümmel, Wiesenkümmel, schwarzer Kümmel.
- 35 *Geum urbanum* L. Nelkenwurz. Kuklik, sadnik, smjetanowe zele. Off. *Caryophyllatæ radix.* Benedictenkraut, Märzwurzel, Nägeleinwurzel.
- 36 *Cuscuta europaea* L. et Cusc. *Epilinum* Weihe. Flachsfeide. Žida. Off. *Cuscutæ herba.* Flachsfeide, Saite, Filzfraut.
- 37 *Castanea vesca* G. Jěrowc. Kastanienbaum. Off. *Castaneæ fructus, cortex.* Italienische Maronen, welsche Kastanien.
- 38 *Erythraea Centaurium* P. Tausend-Güldenfraut. Ščétka. Off. *Centaurii minoris herba, flores.*
- 39 *Allium Cepa* L. Zwiebel. Cybla.
- 40 *Prunus Cerasus* L. = *Cerasus acida* Gärtn. (a. *acida* Ehrh. b. *aproniana* Schübl. et Mart. c. *austera* Ehrh.). Kisalca. Saure Kirsche, Weichsel. Off. *Cerasorum acidorum rubrorum flores, fructus.*

- 41 *Prunus avium* L. = *Cerasus avium* Mich. C. dulcis
G. Bogel-Kirsche, süße Kirsche. Wišen, třešen.
Off. Cerasorum nigrorum flores, fructus.
- 42 *Prunus avium* L. = *Cerasus avium* Mch. C. dulcis
G. Bogel-Kirsche, süße Kirsche. Wišen, třešen.
Off. Cerasorum nigrorum flores, fructus.
- 43 *Anthriscus Cerefolium* Hoffm. *Scandix Cerefolium*
L. *Chærophyllo Cerefolium* Crtz. Kerbel, Kletten-
kerbel. Trybula, korbeňk. Off. Cerefolii herba,
semina. = Herba, semen Cerefolii, Chærefolii, Chæro-
phylli. Körbel, Suppenföbel.
- 44 *Glechoma hederacea* L. Gundermann. Po-
pone. Off. Hederæ terrestis herba. Udram, Gundel-
reben, Gundermann.
- 45 *Matricaria Chamomilla* L. Gemein Feldka-
mille, Hälmerchen. Hermančik. Off. Chamomillæ
vulgaris, flores. = Herba cum floribus Chamomillæ,
Chamaemeli vulgaris. Romey, Chamille, Kamille.
- 46 *Ledum palustre* L. Vorst, wilder Rosmarin.
Wowče bahno, bahniško. Off. Ledi palustris s.
Rosmarini sylvestris herba. Porsch, Post, Kühnrost, wil-
der Rosmarin.
- 47 *Chelidonium majus* L. Schöllkraut. Krwaw-
nik. Off. Chelidonii majoris radix, flores. Großes Schöll-
kraut, Schwabenkraut.
- 48 *Helichrysum arenarium* Mch. = *Gnaphalium are-
narium* L. Sand-Immortelle, Strohblume. Ko-
činki. Off. Stoechadis citrinae flores. Gelbe Kaženpföt-
chen, Mottenkraut, Schabenkraut, Reinblumen.
- 49 *Cichorium Intybus* L. Wegwarde, Cichorie, Hundsläuft.
Změrníwka, změrníwe zele, wotpočinko-
we zele, módre slónčne róže, módra knjež-
nička. Off. Cichorii sylvestris radix, herba, flores.
Zichorien, Wegwart, Hindläuft.
- 50 *Conium maculatum* L. Gefleckter Schirling.
Spul, spyl, spuhul, wrótnica. Off. Conii ma-
culati s. Cicutæ terrestris s. Cicutæ majoris Stærkii her-
ba, semina. Schierling, Erdschierling.
- 51 *Vinca minor* L. Sinngrün. Barbjeňk. Off.
Vincæ pervincæ herba. Sinngrün, Immergrün, Winte grün.
- 52 *Delphinium Consolida* L. Rittersporn. Ko-
zaca broda. Off. Consolidae regalis s. Calcatrippæ
herba, flores. Rittersporn, Feldrittersporn.

- 53 *Cydonia vulgaris* P. C. maliformis Mill. Kwětna, kwětla. Quitte. Off. *Cydonia*, *Cotonea*. Quitten.
- 54 *Corylus Avellana* L. Lěška, lěšny worjecho-wy kefk. Hafelnuš. Off. *Coryli lignum*, *avellanæ nuces*.
- 55 *Crocus vernus* L. Safran. Barbička. (Barba [Safran] přikhadža wot *Crocus sativus*.) Off. *Stigmata Croci orientalis*.
- 56 *Cuminum Cyminum* L. Kreuzkümmel. Jabrožina. (Č. Šabrej.) Off. *Semen Cumini*. Römischer Kümmel, Kramkümmel, Mutterkümmel. (Wukrajna rostlina, w překupstwje.)
- 57 *Sambucus Ebulus* L. Attich- (Zwerg-) Hollunder. Psyči báz, nizki báz, smjertne zele. Off. *Ebuli radix*, *cortex interior*, *folia*, *flores*, *baccæ*, *semina*. Attich.
- 58 *Erica vulgaris*. Heide. jaš. (Frank ma: cas = čas: Heide, Zeitheide.) *Calluna vulgaris* Salisb. = *Erica vulgaris* L. Besenheide, Heidekraut. Wrjós. Off. *Ericæ herba*.
- 59 (hl. 141.) *Eruca sativa* Lob. *Brassica Eruca* L. Runka, Raufe. Hórčica. Č. Roketa. Fr. Roquette. Off. *Semen Erucæ*. (W južnej Europje.)
- 60 *Agrimonia Eupatorium* L. Ödermennig. Žilane zele, žilan, wudrmancea. Off. *Agrimonæ herba*. Ödermennig, Steinwurzel.
- 61 *Euphrasia officinalis* L. Augentrost. Swětlik, wočowy trošt, munšeki. Off. *Euphrasiæ herba*. Augentrost.
- 62 *Phaseolus multiflorus* W. *Phaseolus coccineus* Lam. Feuerbohn. Bob, buny. Off. *Phaseoli s. Fabæ semina*. Bohne, Schminkbohne, türkische Bohne.
- 63 *Polygonum Fagopyrum* L. Heidekorn. Hejduska. Off. *Fagopyri semen*.
- 64 *Nephrodium Filix mas* R. Brown. *Polyodium Filix mas* L. *Aspidium Filix mas* Sw. Nierenfarren, Johannišwurzel, Farrenkrautmännlein. Paprušica, papruš, papruč. Off. *Radix Filicis maris*. Garnkraut, Johannišwurzel, Johannišhand.
- 65 *Foeniculum officinale* Ale. *Anethum Foeniculum* L. Khoprica. Ženkel. Off. *Foeniculi semen*, *radix*. Ženkel.
- 66 *Fragaria elatior* Ehrh. *Fragaria vesca pratensis* L. Hochstäfige Erdbeere. Truskalca, pótřjenicy.

- Off. Fraga, Baccæ Fragorum. Fragariæ herba, radix.
Erdbeerfaut, Erdbeere.
- 67 *Fraxinus excelsior* L. Eſche. Jasla. Off. Fraxini
lignum, cortex, folia, semen s. linguae avis. Eſche.
- 68 *Geranium Robertianum* L. Ruprechtsfaut.
Storchſchnabel. Frank: Puſkonky. (? Baćonki.) Ba-
ćonica smjerdzata, baćonjace pyski. Off. Geranii
Robertiani s. Ruperti herba. Storchſchnabel, Ruprechts-
faut.
- 69 *Glycyrrhiza glabra* L. Liquiritia officinalis Meh.
Słódke drjewo. Süßholz. (Lekwica = Łakrięnsaft,
= succus Liquiritiae.) Off. Liquiritiae s. Glycyrrhizæ
radix. Łakrięnholz, Süßholz.
- 70 Snadž: *Bromus secalinus* L. Trespe. Kostrowa. (Č.
Kostřawa = Festuca, Pól. Kostrzewska = Wowčnik.)
- 71 *Hedera Helix* L. Ěpheu. Blušć, prašica; pra-
šiwe zele, štan. Off. Hederæ arboreæ lignum, folia,
resina, baccæ. Ěpheu, Ěppich, Immergrün.
- 72 *Inula Helenium* L. Wahrer Alant. Woman.
Off. Radix Enulae, Helenii, Enulae campanæ. Alant.
- 73 *Parietaria officinalis* L. Sęnowe, dżen a
nóć, nócne zele. Glasfaut, Wandfaut. Off.
Parietariae herba. Glasfaut, Petersfaut, Rebhühnerfaut.
- 74 *Sonchus oleraceus* L. Gänsefistel, Saufistel,
Mildfistel. Mlóčnak, mlóč. (Mlóč = Leontodon
Taraxacum L. Löwenzahn, Maiblume.) R. Молочникъ.
Fr. Laitron. Off. Sonchi lævis folia. Saufistel.
- 75 *Hyoscyamus niger* L. Bilsenkraut. Blen, wo-
blěd, koséany (kožany) pětr. Off. Hyosyami
radix, herba, semina. Schwarzes Bilsenkraut.
- 76 *Imperatoria Ostruthium* L. Fr. ma: Žoic džegil
(? zajeći džehel). Bělan, mištrowy korjen. Meis-
terwurz. Off. Imperatoriae s. Ostruthii radix. Meister-
wurz, Meisterfaut.
- 77 *Juniperus communis* L. Wachholder. Jechi-
běrna, jałronec, jalorc. Off. Juniperi baccæ, lig-
num. Wachholder, Kaddig.
- 78 *Lactuca sativa* L. Salat, Lattich. Solotej. Off.
Lactucae sativae herba, semina. Gallat, Łaktuf, Lattich.
- 79 *Rumex obtusifolius* L. Grindwurz, stumpf-
blätteriger Ampfer. Słódke łopjena. Off. La-
pathi acuti s. *Oxylapathi* radix. Grind- oder Mangelwurzel.
- 80 *Euphorbia Lathyris* L. Kreuzblätterige Wolfs-

- milč, Maulwurfsraut, Springraut. Mlóčen
nakřízny. Off. Cataputiae minoris semina. Spring-,
Treib-, Purgirkörner.
- 81 *Lavandula spica* L. Lavendel. Wandla, wand-
lik, lewanek. Off. Herba, flores Lavendulae. Lavendel.
- 82 *Ervum Lens* L. Linse. Sok. Off. Lentis semen.
- 83 *Cheiranthus Cheiri* L. Laď, Goldlaď. Lak.
Off. Flores Cheiri. Gelbe Birole.
- 84 *Peucedanum Cervaria* Lapeyr. Athamanta Cerva-
ria L. Hirshwurz. Fr. ma: Jelenowy (scil. korjeň).
Dobrjeňk jelenjacy. Off. Cervariae nigrae s. Gen-
tianae nigrae radix et semen. Hirshwurzel, schwarze Hirsh-
wurzel (weiße Hirshwurzel = *Laserpitium latifolium* L.).
- 85 *Levisticum officinale* K. Ligusticum Levisticum
L. Liebstöckel. Keřc, khěrs, lipštok. Off. Le-
vistici radix, herba, semen. Liebstöck, Badkraut.
- 86 *Lilium candidum* L. Weiße Lilie. Běla lilija.
Off. Radix, flores, antherae Lilii albi. Weiße Lilie.
- 87 *Lilium Martagon* L. Türkembund-Lilie. Lilija
złotohłójčna. Off. Martagon radix. Türkischer Bund.
(*Asphodelus ramosus*. Off. Radix Asphodeli = ächte
Goldwurzel.)
- 88 *Convallaria majalis* L. Maiblume, Zaufe. Całt-
ki, cankory, trupiki. Off. Lilii convallii flores =
Flores Liliorum convallium. Maiblume, Liliencorallen.
- 89 *Linum usitatissimum* L. Lein. Len. Off. Lini
semina. Lein, Flachs.
- 90 *Humulus Lupulus* L. Hopfen. Khmjel. Off. Lu-
puli Coni s. strobili. Hopfen.
- 91 *Malva vulgaris* Fr. et *Malva sylvestris* L. Ge-
meine u. Waldmalve. Šlez, šlezna, šloz, twa-
rožki, sydrječki. Off. Malvae vulgaris radix, her-
ba, flores. Rüspappel, Gänsepappel, Hasenpappel, Raženkáš.
- 92 *Pyrus Malus* L. Jabłon. Äpfelbaum. = *Malus*
communis DC.
- 93 *Malus acerba* Merat. *Malus sylvestris* Mill. Holz-
äpfelbaum. Płónč, płonych. Off. Mali sylvestris
flores, fructus.
- 94 *Marrubium vulgare* L. Jabłuchnik, śandra.
Andorn. Off. Marrubii albi herba. Weißer Andorn,
Mariennessel.
- 95 *Chrysanthemum Parthenium* P. *Matricaria*
Parthenium L. Boža martra, martrownie

- zele, měrik. Mutterkraut. Off. Herba cum floribus Matricariae, Parthenii. Mutterkraut, Mettram.
- 96 *Melissa officinalis* L. Melisse, Citronenmelisse. Fr. ma: Birbraut (drje Bienenkraut, Bžoline Sehle, pčoline zele). Rojownik, rojnik, rozonik, pčolenc, melisa, mjedawka, mědnica. Off. Melissae citrinae s. citratae herba. Gartenmelisse.
- 97 *Mentha arvensis* L. Mjatlčka pólna. Acker-Münze. Off. Menthae equinae herba.
- 98 *Panicum miliaceum* L. Hirše, Jennisch. Jahły.
- 99 *Achillea Millefolium* L. Schafgarbe. Wróćica, běla wowča rutwica. Off. Millefolii herba, flores. Schafgarbe, Tausendblatt, Garbenfraft.
- 100 *Polypodium vulgare*. Engelsüß, Süßwurzel. Słódke koruski, lekwicowe korjenje, lekwička, słodknica. — Filicula, rothes Steinbrechfraft, gemeiner Engelsüß.
- 101 *Lepidium sativum* L. Nasturtium sativum Mch. Gartenfresse. Poprica zahrodná, zahrodná žerchej. Off. Nasturtii hortensis herba, semen. Kresse, Gartenkresse.
- 102 *Agrostemma Githago* L. Korn-Rade. Kukel. Off. Nigellastris s. Githaginis herba, radix. Lolii officinarum semen.
- 103 *Juglans regia* L. Wallnuß. Worješnik, włoński worjechowy štom. Off. Juglandis nucum cortex.
- 104 *Ocimum Basilicum* L. Basilienfraft. Bazilijs, bazlik. Off. Basilici folia, semen. Basilienfraft, Hirnfraft.
- 105 *Origanum vulgare* L. Dost, Wohlgemuth. Bruna tosta, džiwi majron. Off. Origani vulgaris herba. Dost, Wohlgemuth.
- 106 *Papaver somniferum* L. Garten-Mohn. Mak. Off. Papaveris albi semen. Weißer Mohn, Magsaamen.
- 107 *Pastinaca sativa* L. Gemeine Pastinak. Pastyrnak, běla morchej. Off. Pastinae radix, semina. Pasternak, Pastinak.
- 108 *Hieracium Pilosella* L.¹⁾ Mausohr. Myšace

¹⁾ Frank ma: Pilosella vulgaris. Auricula muris. Meußöhrlein, Nagelfraut, mušč Čermoniy a mudny. Tuta rostlina ma přeco žolte kelenje. Dybí nětko „Čermoniy“ čerwjeny a „mudny“ módry rěkač, dha by Čermoniy mušč Primula Auricula (Aurikel) a mudny mušč Myosotis palustris (Bergišmeinnicht) byc mohł, štoč pak so dopokazać njezdží.

- wuško. Off. Herba Auriculae muris, Pilosellae. Maus-
öhrchen, Nagelfraut.
- 109 *Pimpinella Saxifraga et magna L.* Bibernell.
Pomočnik, jabrik, rjebrik. Off. Pimpinellae albae nostratis radix, herba, semina. Pimpinellae nigrae radix. Weißer Bibernell, Pimpinell, Stein-
peterlein, schwarzer Bibernell.
- 110 *Poterium Sanguisorba L.* Becherblume. Krwa-
wina, woheńčk. Off. Pimpinellae minoris s. rubrae
s. italicae, herba, radix. Nagelfraut, Sperberkraut, Becher-
blume.
- 111 *Pisum sativum L.* Erbse. Hroch.
- 112 *Plantago major L.* Großer Wegerich, Wege-
breit. Putnik, skuradlička.¹⁾ Off. Plantaginis latifoliae radix, herba, semina. Großer Wegebreit, breiter
Wegerich.
- 113 *Plantago lanceolata L.* Spižiger Wegerich.
Husace jazyčki. Off. Plantaginis angustifoliae her-
ba. Kleiner Wegebreit, schmaler Wegerich oder Radöl.
- 114 *Alisma Plantago L.* Großchlössel, Wasser-
wegerich. Žabjace lžicy, žabník. Off. Folia Plantaginis aquatica.
- 115 *Sceleranthus perennis L.* Dauernder Knauel.
Čerwownc, mošk, sukač. Off. Polygoni cocciferi
herba.
- 116 *Populus nigra L.* Schwarz-Pappel. Čorny
topoł. Off. Oculi Populi. Pappelnöpfce.
- 117 *Allium Porrum L.* Porrey=Lauch. Porej.
- 118 *Primula veris L.* Schlüsselblume, Primel.
Pětrkluč, nalétnje prěnički, kropáčk. Off.
Primulae veris s. Paralyseos radix, herba, flores. Himmelschlüssel oder Bathengen, Himmelschlüssel.
- 119 *Prunella vulgaris L.* Braunelle. Jězončík,
rézončík, brunawka. Off. Herba Brunellae, Prunellae. Braunelle.
- 120 *Prunus spinosa L.* Schlehedorf, Schwarzdorn.
Dorničel. Off. Acaciae nostratis s. Pruneoli sylvestris,
cortex, flores, fructus.

¹⁾ Slovo putnik, mjez Serbami z najmjeňša hižom 268 lét znate, nje-
nadeňdžemy pola Čechow a Polakow, ale hakle pola dalšeho slowjan-
skeho naroda, pola Rusow. Wjatkowčenjo praja: putnik, Malorusojo:
poputnik. Česi rěkaja putnikoj: jitrocel, Polacy: babka.

- 121 *Pulegium vulgare* Mill. *Mentha Pulegium* L.
 Połei. Pol. Off. *Pulegia herba*. Poley.
- 122 *Pyrus communis* L. Birnbaum. Krušeň.
- 123 *Quercus Robur* L. Eiche. Dub. Off. *Quercus cortex*, folia, glandes, cupulae, gallae.
- 124 *Raphanus sativus* L. Rettig. Rjetkej. Off.
Raphani nigri radix, semen. Schwarzer Rettig.
- 125 *Armoracia rusticana* G. M. S. Cochlearia armo-
 racia L. Meerrettig. Krěn. Off. *Armoraciae s. Ra-*
phani rusticani radix, semen. Meerrettich.
- 126 *Brassica Rapa rapifera* Metrg. Rěpa, prawa
 rěpa. Rübe, Wasserrübe, Stoppelrübe, rechte
 Rübe. Off. *Rapae radix*, semen.
- 127 *Raphanistrum segetum* T. *Raphanus Raphani-*
strum L. Hederich, Hederrettig. Wóhnišče. Č.
 Ohnice rolní. Off. *Rapistri albi semen*.
- 128 *Ribes rubrum* L. Swjatojanowe jahodki, pô-
 rički, janowki. Johannisbeere. Off. *Baccæ Ribium*
 s. *Ribesiorum rubrorum*. Johannisbeeren, Johannistrauben.
- 129 *Rosa centifolia* L. Centifoliens-Röse, rothe
 Garten-Röse. Róža, róža zahrodna, róža kra-
 lowna. Off. *Rosarum flores* s. *Flores Rosæ rubræ*.
 Centifoliensrose, Zufarroje.
- 130 *Rubus fruticosus* L. Brombeere, Kražbeere.
 Černjowe jahody, čerň, černina. Off. *Rubi*
fruticosi s. nigri baccae s. Morus humilis s. Mora Rubi.
 Brombeeren, Kraželbeeren.
- 131 *Ruta graveolens* L. Weinraute, Raute. *Ruta*.
 Off. Herba, semen. *Rutæ s. Rutæ hortensis*. Raute.
- 132 *Juniperus Sabina* L. Sadebaum, Sevenbaum.
 Žambow. Off. *Sabinæ herba*. Sadebaum, Sevenbaum.
- 133 *Salix purpurea* L. *Salix monandra* Hoffm.
 Purpurfarbige Weide. Wjefba bahorowa, čer-
 wjencja.
- 134 *Salvia officinalis* L. Salbei. Želbija. Off.
Salviae herba. Salbe, Salbei.
- 135 *Sambucus nigra* L. Schwarzer Holzunder. Bóz
 čorný. Off. *Sambuci cortex interior*, folia, flores,
 baccæ, semina. Holzunder, Flieder.
- 136 *Salvia Sclarea* L. Muskateller-Salbei. Žel-
 bija wonjata (mało znata). Off. *Herba Hormini, Sclarea, Callitrichi*. Scharley, Schärlichkraut, Muskatellerkraut.
- 137 *Sempervivum tectorum* L. Hausslaub, Hauss-

- lauch. **Rozkobnik, rozechodnik.** Off. *Semper-vivi* s. *Sedi majoris herba*. Großer Haußlauch, Haußwurz, Donnerfaut¹⁾, tež Barba Jovis.
- 138 *Sedum acre* L. **Mauerpfleffer.** Złote zele, rozkhodzenk. Off. *Herba Sedi minoris* s. *vermicularis*, *Illecebri*. Klein Haußlauch, Mauerpfleffer, Ohnblatt, Blattlos.
- 139 *Secale cereale* L. **Roggen, Korn.** Rož, rožka, žito.
- 140 *Thymus Chamædrys* Fr. *Thymus Serpyllum* Auct. **Feldkümmel, Quendel.** Babyduška. (*Thymus Serpyllum* L. Schmalblätteriger Quendel = Kulowske zele.) Off. *Serpilli herba cum floribus*. Feldkümmel, Quendel.
- 141 (hl. 59) *Sinapis alba*. **Weißer Senf.** Žonopběly. Off. *Sinapeos albæ* s. *Erucæ semen*. Weißer oder gelber Senf.
- 142 *Nasturtium officinale* R. B. *Sisymbrium Nasturtium* L. **Ropucha lekańska.** Gebräuchliche Wasserfreß, Brunnenfreß. Off. *Nasturtii aquatici herba*. Brunnenfreß. (*Cardamine amara* L. Bittere Schaumfreß. Žerchej.)
- 143 *Solanum nigrum* L. **Schwarzer Nachtschatten.** Ronica, ronina, rawina, ronidło, swinjace borło, knykawa. Off. *Solani herba*. Nachtschatten.
- 144 *Heracleum Sphondylium* L. **Heilfraut, Bärenflau.** Baršé, barjace pacý. Off. *Brancae ursinæ* s. *germanicæ* herba. Bartsch, Bärenflau.
- 145 *Tanacetum vulgare* L. **Rainfarn.** Zolta-wowča rutwica, rozduč, rozdute zele, wróćica. Off. *Tanaceti flores, herba, semina*. Reinfahr, Reinfarrn, Wurmfarren, Wurmfraut.
- 146 *Orchis Morio* L. **Triften=Ragwurz, Kuckucktblume.** Pijawa pastwišna. Fr. *Satyrium femelle*. Off. *Salep Radix*. Knabenfraut. *Orchis mascula* L. Salep=Ragwurz. Pijawa muska. Fr. *Testicule de prêtre*. Off. *Salep radix*. (Sem słušeja wšitke pijawy, kiž maja dwaj kulojtaj korušnaj neplej [Těstíkeln]. Družiny z dwémaj rukojé rozdželenymaj neplomaj rěkaja stopicy. Kukawka je: *Gymnadenia conopsea*, Höswurz.)

¹⁾ Frank ma: **Donnerbar** = Donnerbart. **Donnerer** = Jupiter. Wěrjachu předy, zo tuto zele blysk wotwodza.

- 147 *Tilia europaea* L. Linde. Lipa. Off. Tiliæ cortex interior, lignum, flores.
- 148 *Euphorbia Helioscopia* L. Sonnenzeiger-Wolfsmilch. Mlóčen slónčny, dójnice, kaferowe jejo. Off. Euphorbiæ helioscopiæ herba. Wolfsmilch.
- 149 *T tormentilla erecta* L. Tormentill. Pumpr-wuršlka, drjewjanka. Off. Tormentillæ radix, herba. Rothwurz, Ruhrwurzel, Blutwurzel.
- 150 *Trapa natans* L. Wassernuß. Kótwnica, wódne worjechi. Off. Nuces aquaticæ s. Tribuli aquatici. Stachelnüsse.
- 151 *Trifolium pratense* L. Riec. Džečel. Off. Trifolii purpurei s. pratensis herba cum floribus.
- 152 *Verbena officinalis* L. Eisenfaut. Twjer-džizna, sporušk. Off. Verbenæ herba. Eisenfaut, Eisenhart.
- 153 *Vicia sativa* L. Wicke. Woka.
- 154 *Viola odorata* L. Wohlriechendes Veilchen. Fi-jałka, fifonka wonjata. Off. Violæ flores, semina s. Violariae herba. Veilchen, Viole, Märzwiole, Blauveilchen.
- 155 *Vitis vinifera* L. Weinstock, Weinrebe. Wino, winowy pjeńk. Off. Vitis folia et pampini. Passulæ majores. (Röśinen, Zibeben.)
- 156 *Vaccinium Myrtillus* L. Heidelbeere. Holanske jahodki, borowka čorna. Off. Myrtilli baccæ, folia. Heidelbeeren, Blaubeeren. (*Vaccinium Vitis Idæa* L. Preusselbeere. Bruslicey, brusnicy, borowka čerwjenja. Off. Vitis Idæa s. Vaccinii fructu rubro baccæ. Preusselbeerstrauch, Bernigkefraft.)
- 157 *Convolvulus sepium* L. Zaunwinde. Ponitka, frónčkowe kwětki, sedlač płotny. Off. Convolvuli majoris herba.
- 158 *Urtica dioica* L. Große Brennesssel. Kořiwa. Off. Urticæ majoris radix. (Weiße Nessel je něšto druhe, mjenujey: *Lamium album* L. Weiße Laubnessel. Běla džiwja kopřiwa, hľuchawka běla. Off. Lamii albi s. Urticæ mortuæ s. Galeobsidis herba, flores. Weiße, todte oder taube Nessel.)

Faberowa serbska knihownja na radnej khěži w Budyšinje.

Spisał **K. A. Jenč.**

Nam Serbam dyrbi lubo być, hdyž wšitke te knihownje zeznaé nawuknijemy, w kotrychž su naše serbske knihi zakhowane, zo by kóždy, kiž jedne serbske knihi pyta, hnydom wjedžíl, hdže ma so w tajkim nastupanju wobroćić. Teho dla sym ja hižom w „Serbskich Hornych Łužicach“ 1848 naše najwažniše serbske knihownje pomjenował a tam tež přistajił, kak wjele serbskich knihow je w žanej k namakanju. Dokelž pak tehdom hišće tak mjenowanu Faberowu knihownju na radnej khěži w Budyšinje ze samsnymaj wočomaj wohladał njeběch, dha njebě mi móžno, tehdom wo njej něšto dospołne napisać. Lětsa hakle mějach skladnosć tu samu přehladać, a dokelž je mi k temu tež hišće rukopis njeboh Samuela Bohuwěra Ponicha [† jako duchowny w Malešecach 1798] z napisom: „*Von Oberlausitzischen Wendischen Bibliotheken*¹⁾“ před woči přišoł, w kotrymž su tež stawizny Faberoweje knihownje wopisane, dha chcu to najwažniše wo tutej knihowni sobudželić. Jeje zhromadžeř a załožer bě Kryša Faber, kiž 9. haperleje 1748 jako farař w Klukšu wumrje. Z wulkej pröcu bě wón we swoim žiwjenju serbske knihi hromadžíl a tych samych tež 59 čisłow nahromadžíl, kotrychž zapis je čišcany, a to w X. zwjazku weimarskich

¹⁾ Ponich ryči we spomnjenym rukopisu: 1) wo Faberowej, 2) wo Pjehowej knihowni w michałskej cyrkwi w Budyšinje, a spomina potom hišće jara z krótka 3) na knihownju zhorjelskeho towařstwa wědomnoćow, 4) na knihownju serbskeho předárskeho towařstwa w Lipsku a 5) na knihownju serbskeho předáfskeho towařstwa we Wittenbergu. Ponichowy syn, kiž jako farař we Łuču wumrje, a kiž je nam wotpíšk rukopisa zawostajil, ryči w tutym tež z krótka hišće 6) wo swojej knihowni, kotař je nětka teho runja w michałskej cyrkwi w Budyšinje. Najwažniše data, kotrež so w tutym rukopisu namakaja, su hižom w „Serbskich Hornych Łužicach“ na str. 94 sobudželene, a štož Faberowu knihownju nastupa, w hornym nastawku.

.Acta hist. eccles. 1746. 518—530^c. Tute knihi je wón, kaž to Ponich we swojim rukopisu ze rta swojeje mäcerje, kotraž bě Faberowa najmłodša dżowka, powjeda, hižom za swoje žiwjenje do Budyšina a to tehdomnišemu měščanosće Callmannej přepošał z tej próstwu, zo by je rada pod swoje wobkedžbowanie wzała a jim městno we swojej knihowni připokazała. Za to njeje pak wón žane zaplaćenie ani dostał ani sebi tež žadał, a je po tajkim ta powjesć wopačna, zo je rada tutu knihownju po Faberowej smjerći jeho herbam wotkupiła. Pola měščanosty Callmanna ležachu te knihi lěta dołho pod třechu w někajkim kućiku, a hač runje so Faberowi zawostajeni w lětach 1764—68 za nimi zaso prašachu, dokelž na radzinej knihowni k namakanju njeběchu, dha tola ničo za tute serbske knihi činjene njebū. Hakle jako běše Callmann wumrjeł, příndžechu wone zaso na swětlo, a to přez prócu tehdomnišeho subrectora Fabera w Budyšinje, kiž bě potomnik klukšanskeho Fabera. Tón samy pytaše je w Callmannowym domje a namaka je na spomnjenym měsće a wučisći je wot procha a molow a staraše so za to, zo buchu wone z radzinej knihownju zjednoćene. W Callmannowym wobydlenju su so najskerje někotre z Faberowych knihow zhubiłe, přetož hižom tehdy, jako je njeboh Ponich widžeše, njenaliči jich wjacy, hač 51. W najnowišim času je te same naš Pful, jako wón hišće w Budyšinje študowaše, zrjadował a zapisał. Po tutym zapisu namaka so, dokelž su snadno pozdžišo někotre nowiše knihi hišće k předadšim přišle, w Faberowej knihowni 55 serbskich a slowjanskich knihow. Bjez nimi je wjeli žadnych ze stareho časa. Tež nadeňdžeš tu někotre, kiž so w žanej druhej serbskej knihowni njenamakaja, na příklad: Najstarši serbski ABC wot lěta 1671, Peſtwitſcher Teuffſtein wot Brancla z lěta 1688, najstarše serbske spěwařske knihi wot lěta 1710, Mathejowy Jesus Syrach wot lěta 1719, jedyn rukopis ze serbskimi přislowami [přir. Časopis 18⁵ 2. zeš.] a druhé wažne pisma.

Najstaršej serbskaj rukopisaj.

Spisał **K. A. Jenč.**

W našich serbskich knihownjach mamy jenož serbske rukopisy ze 17., 18. a 19. lětstotka, z kotrychž so starša serbska ryč jenož jara mało spóznać da. Najstarši serbski rukopis, kotryž maćična knihownja wobsedzi, je wot lěta 1675. Su to pisane serbske spěwařske wot wěsteho Müllera, we swojim času šulskehó wučerja w Blunju. Tak wjele hač je mi znate, njenamakaja so w žanej serbskej knihowni, tež w Zhorjelu a na budyškim tachantstwje nic, starše serbske rukopisy. W Khočebuzu běchu w swojim času w gymnasialnej knihowni hišće starše delnjołužiske serbske spěvařske wot lěta 1603, kiž pak su so tam bohužel zhubiłe. Wone běchu 136 łopjenow tolste, we 4. formaće, a jich khěrлуše běchu do hudźby zestajana. Jich napisma běše tuto: „Christliche schöne Introitus, Kyrie, Sequentz, tröstliche Psalmen, Kirchengesänge und geistliche Lieder, Passion Christi secundum Matthäum und Johannem, auch die Lamentationes Jeremiae Prophetae, und der kleine Catechismus Lutheri ganz Gesangswise, hiebeneben auch auf alle Festa und Sonntagen durchs Jahr schöne tröstliche Kirchengebetlein und Collecten, zusamt den Versiculis, so aus dem deutschēn Text in die niederausitzer lieblichen wendischen Sprachen transmutiret, und diß alles jezo in diesen ležten und schweren Zeiten zu einem gemeinen christlichen Gebrauch und Nutz fleißig zusammengetragen und geschrieben. 1603.“ Kaž wěsty Gulda, kiž je tute knihi hišće w lěće 1787 w Khočebuzu widział, powjeda, su te same najsckerje za serbsku wosadu w Drjowku spisane byłe¹⁾. Čim bóle mamy nětko na jednej stronje wobzarować, zo je so tak stary serbski rukopis zhubił, čim bóle zwjeselace je tola na druhej stronje, zo

¹⁾ Přirunaj: Gesammelte Nachrichten zur Geschichte der Stadt und Herrschaft Cottbus. 2. Stück 1787. (Von Gulde.) Seite 96. — Programm des Friedrich-Wilhelms-Gymnasiums zu Cottbus 1859. Seite 3.

mamy k přepytanju staršeje serbskeje ryče hišće starše serbske rukopisy, a to ze 16. lětstotka. Šafařík liči k tým we swojim slowjanskim narodopisu¹⁾ drje tež jene serbske přełoženie psalmow, kotrež so pječa we wolfenbüttelskej bibliothecy namaka, mi pak to same znate njeje, a njemóžu teho dla tež prajić, hač je tam wopravdže tajki přełožk psalmow ze 16. lětstotka, abo nic. Mi staj ze 16. lětstotka jeničcy dwaj serbskaj rukopisaj znataj, na kotrejuž jedyn tež Šafařík we swojim narodopisu spomina. Wobaj namakataj so w kralowskej knihowni w Barlinje, hdžež sym jej při mojim wopytanju Barlina w lěće 1862 přehladał a přepytał. Prěniši, w barlinskim zapisu slowjanskich rukopisow pod číslom X., je serbske přełoženie noweho testamenta. Rukopis je něhdže dloní tolsty in folio, do twjerdych deskow zwiazany bjez spinkow, kotrež su wottorhnjene. Khribjet zwiazka je kožany, a kaž so spóznać da, z nowišeho časa. Pismo je khětro rjane a čiste a tu a tam ze wšelakimi seklkami wupyšene. Nałożene su němske pismiki. Titul pytaš podarmo, přetož rukopis započina so hnydom z přełoženjom swjateho Mateja. Na kóncu cylych knihow mjenuje so jako přełožeř a spisař tych samych „Miklawš Jakubic ſredu po ſw. Jakubie jap. Jeſuſa po Ch. narodenju 1548.“ Tež praji tudy Jakubic, zo je jeho přełoženie „Zafon Srrpsky“. Štož je Miklawš Jakubic był, njeda so z jeho džěla sameho spóznać, a njeje tež hewak znate. Štož jeho přełožk nastupa, dha podamy tudy z njeho pokazku, a to z Lukaša 2, 9—14.

A hlej, ten Janshel tego knifa pezjstüpž hnym
a ta Jasnoſez tego knifa woswecž Gich, a wonj se
welgh boialh. A ten Janshel reſl i nhym, Neboi
cze se, hlej ya wam zapovedam wilču radoſcz,
kotora se potkacz būcze ſchiczkemū luedowh, Pschetu
ze wam Šchynſa se ie naroschyl ten zDrowiczer,

¹⁾ Slowanský Národopis. 1849. Strona 106.

kotorh ie Kristiis ten knis w tym měsce Daili-
dowem. A to wie weśmce ſ znamenowyh, wie
kuſhceče to Scheczütko namakat, z powyte do pełich
a w iednym Schlobe leſchütz. A ſtymkaſh byli
podla tego Janschela to mnioſtvo tich nebe-
ſkich Syll chwaliiczych Bogha, a praiiczych Czeſczech
bütcez Boghii wetey wyſſokoſczech, A Mier-
na zemb a tym Złowekom iedno dobre
zpodobaneh.

Teho runja pokazku z Jana 1, 1—5.

Kapitol priwnyh.

Poczatkii bilo to Słowo, A to
Słowo bylo podla Bogha, a
Bogh byl to Słowo, to same bylo
wot poczatkii podla Begha. Schic-
ka weecz ie psches to same wiſczynone, a bes
tego samego neh niczego wiſczynone, to zcoſh wiſ-
czynono ie. We nym bylo to ſchywene a to ſchy-
wene besche to Swetlo tich Złowekow, a to
Swetlo sweszych wetey czemnoſczech a ta czemneſczech
neh to weblaþyla.

Każ móže kózdy z tuteju pokazkow lohey spóznać, njeje Jakubicowy přełožk delnjołužisko-serbski, ale je w holanskej podryci hornjołužiskeje ryče spisany. To je tež hižom prof. Kucharski z Waršawy spóznał, kiž je tutón rukopis w lěće 1827 přeptał, a kiž je jemu předku mału papjerku přilépił, na kotruž je napisał, zo spom-
njeny přełožk njeje pólski, za kajkiž běchu jón prjedy wudawali, ale serbski, a zo je ryč we nim srjedźna, kaž so bjez Hornej a Delnej Łužicu wokoło Mužakowa, Hródka a Zleho Komorowa ryći. Tola tež to njeje cyle prawje, přetož wokoło Mužakowa atd. trjebaja hižom wjacy delnjo-
łužiskich słowow, hač so jich w Jakubicowym přełožku namaka. Jakubic je hišće w bóle hornjołužiskej ryći pisał, hač so wokoło Mužakowa ryći. Móžno tež, zo w jeho času hišće tajki rozdžel bjez hornjo- a delnjo-

łužiskej serbskej ryču był njeje, kaž nětko, za čimž by so snadno bóle slědžíć hodžilo, bychmy-li wjacy pismow-skich wopomnikow našeje serbskeje ryče nic jenož z časa Jakubica, ale tež ze 14. a 15. lětstotka měli, kotrež nam eyle pobrachuja. Zajimawe je naposledku hišće, z Jakubicoweho přełožka widžeć, kak su so wučeni tamneho časa hišće prócowlali, za dogmatiku nowe serbske wu-razy wunamakać, a kak su teho dla tehdom hižom česku ryč na pomoc brali, hdyž jim serbska dosahaca njebě. To pokazuja sčěhowace wurazy, kotrež so pola Jakubića namakaja: *spassitel* = zbožník, *prorok* = profeta, *prorokowaſche* = wěšćeše, *Ked tego Spassenah* = lěto teho zboža, *Serdczach* = wutrobach, *spassenh* = zbožny. Druhe слова, kotrež mi při čitanju napadžechu, su: *rebota*, *welb*, *zdaſi-bý* (hač by wón), *gumno* atd. Tež němske слова su tam a sem, na příklad *Landföct*, za čož su pódzniši přełožerjo słowo „bohot“ stajili. Na kóncu Jakubicoweho rukopisa namaka so hišće zapis epistol a sčenjow.

Druhi wažny serbski rukopis, kiž so w kralowskej knihowni w Barlinje pod číslom XVIII. namaka, je zběrka zelowych mjenow z lěta 1582. Tež tutón rukopis je in folio, ale ze wšelakimi druhimi słowjanskimi rukopisami do jenych knihow hromadu zwjazany. We nim je 240 zelow z īáčanskimi, z němskimi a z delnjołužisko-serbskimi mjenami pornjo sebi zapisanych. Napismo rukopisa je sčěhowace:

Namen der vornemibsten Arzney-Kreuter
Jhnn Lateinischer Deuzscher Vnd wendischer
Sprachenn Dem Crenntvhesten Achtbaren
Vnd wolerfarnen Herren Leonhardo
1) Churf.
Brandenburgischen Leybes Medicō zum
Berliiu, Meinem groszenstigen Herrn
Patronen vnd mechtigenn

¹⁾ Tudy stejace mjena njebě mi móžno čitać.

Fürderern vorehrēt vndt
zugeſchrīben durch
M. Albinum Mollerum
Straupicensem Lusatium
Anno
1. 5. 82.

Kaž hižom z tuteho napisma zhonimy, je tutón rukopis wot přenjeho serbskeho spisačela Albina Mollera, w swojim času duchowneho w Třupeu w Delnych Łužicach, wo kotrymž je wjacy w 2. zešiwku XI. lětnika našeho Časopisa wot lěta 1858 k čitanju. Móžno, zo pozdžišo cylu zběrku Mollerowych zelov w našim Časopisu wotěišćeć damy, jelizo so nam poradži, zo ju wot někoho, snadno wot jedneho w Barlinje študowaceho Serba wotpisanu dostanjemy. Bjez tym podamy z njeje jenož někotre mjena jako pokazku:

- 38. Accipitrina Habichskraut Jassebowesele.
 - 41. Zichorium wegewart Pſsydroſnesele.
 - 59. Manubrium Andorn Schylnhđ.
 - 60. Melissa Meliſſa, Binſraut Pſolžhneſele.
 - 78. Valeriana Baldrian Pomožnyc.
 - 98. Verbena Eysennkraut Spurhś.
 - 105. Boraso Borricheskraut Pſkleteſele.
 - 197. Angelica Angeliewurz Schambor.
-

N e k r o l o g i.

VIII. Michał Cyž,
ryčnik w Kamjencu.

Narodź. 28. oktobra 1825. † 4. julija 1860.

Ze zrudnym začućom a z wutrobnym želenjom spominamy tudy na jedneho z našich najnadobnišich a najluboznišich Serbow noweho časa. Něchtózkuli z bliže znatych dopomni so hišće na teju dweju młodeju wót-

čincow, kotrajž nic jeno to same mjenou, ale tež tu samu lubosć k Serbowstwu, tu samu nadobnosć we wašnju, tu samu nadžiju na přichodnosć, tu samu horliwosć za wót-činu we swojej wutrobje nošeštaj. Kaž wonaj druhdy we přečelnym a wjesołym towafstwje swój hłós zjedno-čištaj, zo byštaj přez krasny słowjanski spěw nic jenož swoje, ale tež druhich wutroby hnułoj a zahoriłoj, tak staj wonaj tež, bohužel, zjednočenaj nas zrudžiłoj přez swoje zažne, jara zažne wotemrječe. Hdze je ta rjana, zbožowna młodosć, kiž tehdom we naší srjedźiznje kćě-ješe? hdze su te lubozne hłosy, kiž tehdom ze swojim mócnym spěwom: „Korak, korak za korakom“ (krok, kročel za kročelu) cyłu našu dušu jimachu a našu narodnu mysl do prědka čérjachu? hdze su te wjesołe nadžije, kotrež naše Serbowstwo na te wot Boha lubeho Knjeza wobradżene duchowne dary staješe? To wšo kryje čicha hórka khłódneje zemje!

Michał Cyž narodzi so w Nowoslicach w ralbičanskej wosadže, hdzež jeho staršej, Michał Cyž, herbski rychtař a šolta, a Khata Cyžowa rodž. Kubanjec z Ralbic, wulke rjane kubło wobsedžeštaj. Wot jutrow 1832 wopytowaše wón ralbičansku farsku, a pozdžišo róženéansku filialnu šulu, wot swjatkow 1838 budysku tachantsku, a wot swj. Michała teho sameho lěta budysku wulku šulu. Po jutrach 1845 wopušći Cyž z přenej censuru in literis et moribus a z radžinej slěbornej præmiu wupyšeny budyski gymnasij, zo by so na wysoku šulu do Lipska podał, hdzež tři lěta prawa a słowjansku filologiu študowaše. Zo běše Cyž pilny wučownik, to je z teho widžeć, zo wón při wotkhodže z budyskeho gymnasia tež to tak mjenowane præmium Sibelianum za najlepši īaćanski nastawk dóstā, a zo po třílětnym přebywanju na lipsčanskej universiéce swój juristiski examen z khwalbu wobsta.

Po dokonjanych studiach bydleše Cyž jakož kandidata juris a kral. saksi notar w Budyšinje, hdzež někotry čas pola knj. ryčnika Rychtarja dželaše a swoje

specimina pisaše. W lěće 1852 poda so wón do Pirna, hdžež běše najprjedy privatny, pozdžišo pak statny aktuar při tamnišim kralowskim sudnistwje. W lěće 1854 bu wón do Kamjenca přesadženy, hdžež lěto pozdžišo statnu službu cyle wopušći, zo by jako ryčnik za swojich Serbow skutkował. Tutemu powołanju služeše Cyž hač do swojeje smjerée. Wón wumrje w Kamjencu, 4. julija 1860, zawostajiwši swoju mandželsku a dwě džesći.

Cyž běše dobrý a wustojny Serb. To je wón jako šuleř na gymnasiu, jako študenta ná universiće, a po dokonjanych studiach jako wěrny syn wótceho kraja dopokazał. Do serbskeho towařstwa na budyskim gymnasiu (*Societas slavica*) stupi wón w lěće 1841, a běše poslednje lěto swojeho přebywanja w Budyšinje jeho „starší“; jakož tajki staraše so swěrnje a pilnje wo rozvijenje a kćew towařstwa. W Lipsku załoži wón z někotrymi krajanami a druhimi Słowjanami w lěće 1847 z nowa „słowjanske towařstwo“, kotrež běše hižom prjedy (1842) wobstało, pozdžišo pak zasy wusnyło. W Budyšinje a we Łužicach skutkowaše Cyž po svojim domwrócenju z Lipska jako literat přez pismo a jako ryčnik w burskich towařstwach, kotrež běchu so tehdom wšudże założile. Z cyla běše wón wšudžom, hdžež měješe so něšto k zbudženju a podpjeranju, k wužitkej a spomoženju Serbowstwa stać, bjez prěnimi. Cyž běše při założenju Maćicy a Bjesady, při zarjadowanju serbskich spěwanskich swjedženjow a při zestajenju wulkeje serbskeje peticie na ministerium sobuskutkował, běše w lěće 1850 soburedaktor Jutnički, kotruž knj. Kućank wudawaše, a pisaše wšelake nastawki a wudželki do Jórdanoweje Jutnički, do Tydžeńskeje Nowiny, do Kućankoweje Jutnički a do Maćičneho Časopisa. (Hlad. Časopis M. S. I. lětnik, IV. zešiwk: Omar a Mjerima.)

Ta sylza we woku, kotraž nam při wopomnjeću našich tak zahe wotemrjetych bratrow našu zrudnosć položa, ta njech tež našu wutrobu zahorja, zo bychmy my

za Serbowstwo přez dwójnu dźělawość to narunali, štož je wone přez zažnu smjerć někotrych jeje tak nadobnych a nadžijubudžacych synow zhubiło.

J. B.

IX. Mikławš Jacsławk.

Narodž. 12. februara 1827. † 29. julija 1862.

Mikławš Jacsławk bě syn kublerja Jurija Jacsławka, tež Faltnika pomjenowanego, a Madleny rodž. Nowakec z Prawoćic a narodzi so 13. februara 1827 w Nowoslicach. Hdyž bě nižšu šulu w Róženće wukhodžil, dźeše do Khomotowa w Čechach na gymnasium. W lěće 1845 woteńdže do Prahi, zo by filosofiu a theologiu študował a zastupi do tamnišeho serbskeho seminara. Tu bě wón jara pilny študenta, ale bohužel pytny tež, zo cyle strowy njeje, ale zo ma mały organiski brach we wutrobje. Hač-runje měješe přecy nadžiju na polěpšenje, khorowaše tola kózde lěto, dyrbješe w šulskim lěće 1847—48 cyle w swojej domowinje wostać, a bu tež hewak we swojich studiach zadžeržowany. Hdyž so w juliju 1852 po skónčenych studiach domoj wróci, njemóžeše tež thišće na duchownstwo wuswjećeny być. Tola bu slědowace lěto jako kandidat duchownstwa na tachantstwo do Budyšina powołany, hdžež bě z pomocnym wučerjom a němskim předarjom. Byrnje nětko strowiši był, dyrbješe tola dla wotemrjeća biskopa Dittricha zasy doho čakać na swjećiznu, kotruž jemu nětěiši k. biskop 8. decembra 1854 wudželi. Nětko dosta městno vikara a katechety. W lěće 1855 bu do Njebjelčic za kapłana přesadżeny, hdžež měješe jako duchowny a wučeř wšitku khwalbu. Kózde lěto pokazowaše so tež tudy jeho khorosć; tola njemysleše nichtó, zo dyrbjała ta sama tak bórzy jeho žiwjenju kónč činić. Po zdaēu cyle strowy přińdže popołdnju 29. julija do swojeje jstwy a poča po pomocy wołać. Přikhwatacym praješe, zo dyrbi bórzy wumrjeć. W smjertnym stysku hrabny hišće swjaty křižik do swojeje ruki a wudzychny w dowěrje na swojeho zbóžnika swoju dušu za někotre

minuty. Jeho nahla smjerć zrudžuje wosebje jeho staršej, bratra, sotru, mnohich duchownych bratrow a serbskich přečelow. Wón bu 1. augusta do khłódneho rowa położeny, při kotrymž měješe k. farař Kokla krótku serbsku ryč. R. I. P.

Njeboćički je so swěru k Serbam džeržał a po swojich mocach za Serbowstwo skutkował. Hižom w Prazy študowaše wón pódla obligatnych předmjetow pilne serbsku a tež česku ryč. Wón bě tež sobuzałožeř „Serbowki“ w lěće 1846 a je jako jeje sobustaw wjele rjanych poetickich wudžělkow do „Kwětkow“ tuteho towařstwa zapisał. Po woteńdzenju Miklawša Cyža bu wón za staršeho „Serbowki“ wuzwoleny a wjedčeše ju dwě lěće (wot oktobra 1850 hač do julija 1852). Nimale wšitke jeho džěla ze študentskich lět su čišcane, z wuwzaćom přełožka českeje episkeje basnje „Tři zlote włosy“ wot Jablonského a někotrych mjeňsich wěcow. Najwjacy wudžělkow Jacsławkowych poda Kućankowa Jutnička; haj tuta spōčina swoje prěnje číslo 11. novembra 1848 z jeho basnju „Wěj, wětriko złoty, wot ranja wěj“, a poskićowaše potom často jeho prosaiske (wšelake žortniwe dopisy a drobnostki, tež přełožk z česiny „Šwanda dudák“) a poetiske („Serbskim wótčincam“) přinoški pak bjez mjena pak pod znamješkom J. abo F., pak z pseudonymom „Milna Dełanski“ abo „Nyšporec Bosćij“, kotrež poslednje je serbskosc budžić pomhało a wjele žorta načiniło. Wosebje wustojny bě J. w humoristickich kruchach, kotrychž najlepše su: „Čikec Kuba na prěnim kwasu“ (spisany w l. 1850, čišcany pozdžišo w Smolerjowych Nowinach), „Nyšporec Bosćij w Kukecach“, „Sejmska wólba w Kukecach“. Jako lubowař slowjanskich spěwow přełožowaše tež wšelake česke pěsnie, kaž wubjernu „Nad Berounkou pod Tetínem (Pod hrodišćem niže klóštra)“, a jenu khorwatsku: „Složno, složno, bratjo mila“. Jako kandidat duchownstwa a jako młody duchowny w Budyšinje je dale za Serbowstwo a w serbskim pismowstwje džěłał a wosebje na hłownej zhroma-

džiznje Maćicy Serbskeje w l. 1855 rukopis „Powjesće z Delan“ přepodał, kotryž pak wot tehdomnišeho wubjerka njepřijaty hišće na woćišćenje čaka. Tež bu J. w l. 1854 a 1855 do wubjerka Maćicy Serbskeje, kotrejež sobustaw bě wot jejneho spočatka był, jako wubjerkownik wuzwołeny. Ale k wulkej škodže serbskeho pismowstwo bě jeho přečehnjenje do Njebjelčic w lětu 1855, hdžež so njeje wjací literarisey džělawy wopokazał při wšim zbudzowanju ze strony jeho přečelow. Tola je tež tam přečel serbskeje literatury wostał a nad kóždym nowym pokročenjom w Serbowstwie swoju radosć nam wozjewował.

M. Hórnik.

Wućahi z maćičnych protokollow.

Wot spočatka lěta 1861 do augusta 1862.

1. Zhromadźizna wubjerka, 18. jan. 1861. Po přeprošenju předsydy k. ryčnika Rychtarja zeńdžechu so w hosćencu k złotej krónje wubjerkownicy kk. kanownik Buk, knihikupc Smoleř, kantor Pjekař, seminarski wučeř Fiedleř, aktuar Wjela, překupc Jakub a tachantski vikar Hórnik. Knjez kantor Kocor w Ketlicach bě přez k. Fiedlerja rukopisnu zběrku spěwow z notami přepodał, zo by ju Maćica wudala; ta wěc zawostaji so spomněnymaj knjezomaj k dališemu jednanju. Dale postaji so plácizna druheho zešiwka šulskich spěwow wot Pjekarja na 2 nsl. Na to přija so namjet k. Jakuba, zo by so 100 exemplarow bibliskich stawiznow zwjazać dało. Pisma-wjedzeř spomni, zo je so próstwa k. N. Annjenkowa, direktora ratařskeje wučeřnje a redaktora časopisa Сельское Хозяйство w Moskwje, kiž serbske mjenia za rostlinopis žadaše, wot k. Smolerja a k. wučeřa Rostoka dopjelnila. Tež předpoloži tón samy připoslane wozjewjenje wo smjerći wjelesławneho Wjacysława Hanki, kiž bě wjele lět sobustaw našeje Maćicy a wučeř a zbudzował młodych Serbow w Prazy był, kaž tež připismo sobuželnosće, kotrež bu wot přítomnych podpisane a potom wotposlane.

2. Zhromadźizna wubjerka, 18. měrca 1861. Přítomni: kk. Rychtař, Smoleř, Pjekař, Fiedleř, Wjela,

Jakub, Imiš a Hórnik. Knjez kantor Kocor bě horjeka spomnjenu rukopisnu zběrku spěwov naspiet wzawši nowy rukopis „Šesć spěwov serbskich za sopran abo tenor z přewodom fortepiana“ připoslał, kotryž měl so w Lubiju pola Elsnera lithografować. Jeho wuměnjenja so přijachu z tym přeměnjenjom, zo k. Kocor po zaplačenju čišćowych wudawkow 30 tolerjow wot wuzbytkowanego čisteho dobytka dostanje. Kk. Smoleř a Jakub praještaj, zo je so jimaj wot katholskeje strony žadosć wozjewila po kmičcy za katholskich Serbow; při čimž k. Jakub 10 tl. k čišćenju tajkeje knižki darić slubi. Dale spominaše k. Smoleř, zo změje k. krajny starši z Thielau 2. meje 25lětni zastojnicki jubilej a zo by wobdželenje ze strony M. S. zdobne bylo. Wobzankny so, zo ma so swjedźeński spěw přihotować a z wosebitez deputaci přepodać. Knjez Fiedler žada w mjenje evāngelskeho seminara, zo bychu so knihowni teho sameho mačične knihi tunišo wostajiše; wubjerk je při tym za knihikupsku płaćiznu. Dokelž so w knihiskładze často za rozpředadlym druhim zešiwickom Časopisa z l. 1848 prašeja, přizwoli so nowy wudawk w 200 exemplarach. Skóněnje ryči so wo nowej wólby wubjerk.

3. Hłowna zhromadźizna, 3. hapyrla 1861. W přítomności 35 sobustawow wotewri k. předsyda zhromadźiznu w „krónje“. Z prěnja čitaše pismawjedżeř Hórnik wobšernu rozprawu wo skutkowanju M. S. w zaúdzenym lěće. Po tej samej bě M. S. wudała: 1. protuku „Předženak“ wot R. Rædy; 2. Spěwy za serbske šule wot Pjekarja, II. zešiwk; 3. Serbski słownik wot Dr. Pfula, IV. zešiwk; 4. Šesć spěwov serbskich za tenor abo sopran z přewodom fortepiano wot K. A. Kocora; 5. dwaj zešiwkaj Časopisa pod redakciu J. Buka a z přinoškami wot Buka, Fiedlerja, Hórnika, Imiša, Jenča, ruskeho Słowjana Pětra A. Ławrowskeho, professora w Charkowje, pseudonyma Radyserba, Seilerja, Smolerja a Wjele. Za wzajomnosć z druhami towarzystwami bě so rozprawnik tež w běhu lěta starał. Jako nowe sobustawy běchu přistupili: k. Pětr Wjeńka, hajnik we Wysokéj pola Woslinka, k. Józef Ładzisław Mašek, spisowař w Prazy, k. Michał Błažik, lěkař w Rakęcach, k. Pětr Janaš, kubleř w Mješicach, k. Sigmund Ræda, diakon w Mužakowje. Po přečitanju rozprawy předpołoži k. pokladnik Jakub zličbowanje, po kotrymž bě 450 tl. 23 nsl. 1. np. dokhodow a 344 tl. 25 nsl. 3 np. wudawkow bylo, tak zo z tu-

tym zbytkom w tu khwilu cyłe zamoženje na 526 tl. 5 nsl. a 8 np. postupi. Nětk slědowachu rozprawy wšitkich štyrjoch wotrjadow. Na to ryči k. Smoleř wo jara potrjebnych serbskich čitankach za serbske šule a žada postajenie paedagogiskeho wotrjada. Tu nastanje dołhe rozryčowanje. Najwjacy k rozjasnenju prašenja wo čitankach poskići ze swojim nastawkom k. wučeř Bartko, kotryž tež bórzy rukopis swojeje čitanki we němskej a serbskej ryči (kajkaž ma najwjacy nadžije pola krajskeje direkcie) předpołoži. Tež bu při tym kommissia z 10 sobustawow wuzwolena, kotrejež jedyn, k. Imiš, dyrbješe najprjedy z wyšnosću jednać a potom dališe wuradženja wjesé. Dale žada k. Wjela, zo by M. S. přebytk za swoje zbérki wotnajała, kaž tež, zo bychu so spěwy serbskich komponistow we wotpiskach w knihowni khowale. Tutaj namjetaj buštaj přijataj. Hdy pak by sej M. S. wosebity narodny dom kupiła, chec k. farar Jenč bórzy 100 tl. k temu darié. Skónčenje wuzwoli zhromadzizna nowy wubjerk, a to k. ryčnika Rychtarja za předsydu, k. knihikupca Smolerja za městopředsydu, k. tachantskeho vikara Hórnika za prénjeho a k. aktuara Wjelu za druheho sekretarja, k. překupca Jakuba za pokladnika a knihiskladnika, k. seminarskeho wučeřja Fiedlerja za knihownika a k. progymnasialneho direktora Buka za redaktora Časopisa, dale k. kanownika Buka, k. kantora Pjekarja, k. kand. duchownstwa Gólča a k. krajskodirekcijsneho pokladnika Henča za měščanskich, a k. Dr. Pfula, k. fararja Imiša, k. fararja Jenča a k. fararja Seilerja za wonkowskich wubjerkownikow.

4. Zhromadzizna wubjerk, 3. decembra 1861. Přitomni: k. ryčnik Rychtař, k. scholastik Buk, k. překupc Jakub, k. aktuar Wjela, k. seminarski wučeř Fiedler, k. kand. Gólč, k. tachantski vikar Hórník a k. knihikupe Smoleř. Knjez Smoleř bu žadany, zo by tónkróć protokoll wjedl, dokelž ma sekretař w někotrym nastupanju rozprawu dawać. Najprjedy předpołoži so rukopis „Robinson“ atd., wot k. wučeřja Kulmana w Delnim Wujezdze spisany, a bu kk. Wjeli a Gólčej k rozsudzenju přepodaty. Na to čitaše k. předsyda list k. vikara Hórnika, w kotrymž tón samy wuwěšeńske listna přeloženeje knižki „Genovefa wot Khrystofa Schmidta“ na to wašnje poskići, zo by M. S. nakład 500 exemplarow zaplaćila, spisowarjej 60 exemplarow k rozdawaniu jako honorar

wotstupiła a něhdy přichodne wudawki w tym samym prawopisu abo cyle z řečanskimi pismikami wobstarała. Wubjerk přija knižku z džakom, přizwoli stajene wuměnjenja, a postaji płaćiznu knižki z přidajomnym wobrazom na 6 nsl.

5. Zhromadžizna wubjerk, 13. měrca 1862. Přitomni: kk. Rychtař, Buk, Jakub, Fiedlēr, Wjela, Smoleř a Hórnik. Po wotedatym rozsudzenju wo rukopisu „Robinson“ wobzamknje so jeho čišć w 500 exemplarach pola Kulmana we Wojerjecach. Potom postaji so džeński porjad za přichodnu hłownu zhromadžiznu. Dale přizwolichu so 3 tl. na zwjazanje maćičnych knihow. Skónčnje zdželi sekretář džakny list k. professora Braune z Khoćeбуza za připoslane dary Maćicy Serbskeje do gymnasialneje knihownje.

6. Hłowna zhromadžizna, 23. apr. 1862. Knjez předsyda wotewri zhromadžiznu, na kotruž bě so 31 sobustawow zešlo. Najprjedy čitaše sekretář lětnu rozprawu. Z teje sameje zhoni so, zo je wubjerk po dostatym wozjewjenju wo smjerći wjeleslawneho slowjanskeho wulkotnika, ryčerja Dr. P. J. Šafaříka, kiž je w swojich spisach tež trajace zaklady k zeznaću našeje zastarskeje historie a našeje maćeřskeje ryče položil, jeho knjeni wudowje addressu sobuželnosće posłal. Wudała bě M. S.: 1. protyku „Předženak“ wot Rædy; 2. Genovefu w přełožku wot Hórnika, na kotrejež čišć bě k. překupc Jakub slubjene 10 tl. wulkomyslnje daril; 3. Časopis, cyły lětnik w jenym zešiwku, prěni džél Dr. Pfuloweje noweje ryčenicy wobsahowacy, kotryž je pak tež z wosebitym napisom „Serbska ryčnica na přirunowacym stejišću atd.“ wušoł; 4. Serbski słownik wot Dr. Pfula, V. zešiwk. Dopusowanje a posylki bě zasy sekretář wobstarał; w tu khwilu su z M. S. w zjenočenju: Matice česká w Prazy, društvo srbske slowesnosti w Bělohrodźe, oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften w Zhorjelu, Gesellschaft für pommersche Geschichte und Alterthümer w Šćećinje, khěžorska ruska akademia, archaeologiske a geografiske towarzstwo w Pětrohrodźe. Přistupili běchu do M. S. jako sobustawy prěnjeje rjadownje: k. Sykora, kandidat duchownstwa a domjacy wučeř na Friedsteinje; k. Guda, abiturient z Budyšina; k. Kral, wučeř w Klukšu; k. Jawrich, kand. wučeřstwa z Budyšina; k. Bjar, kubleř w Brězycy; k. Náprstek, měščan z Prahi; k. Lernet, lěkařník

z Prahi; k. Mikel, překupski w Budyšinje a k. Pohonč, domjacy wučeř we Łusku; jako sobustawy druheje rjadownje pak: k. Melda, wučeř we Wulkim Dažinje a k. Mlynk, wučeř we Wolešnicy. Wumrjeł bě w běhu lěta k. farař Brězan z Ralbic, kiž bě wot założenja M. S. jeje sobustaw a hewak swěrny Serb. Mjez wěstymi a porjadnje płaćacymi sobustawami bě něhdze 46 duchownych a bohosłowcow (theologow), 23 wučerjow, 12 kublerjow, 4 prawiznicy, někotři gymnasiastojo, někotři rjenjeslnicy atd. Po tutej rozprawje poda k. pokladnik přehlad dokhodow a wudawkow; prěnišich bě 469 tl. a poslednišich 364 tl., tak zo pjenježne zamoženje M. S. hiše 508 tl. wunoša. Na to slědowachu rozprawy wot starších kóždeho wotrjada. Dale buštaj k. farař emer. Guda a k. tachantski vikar Herrmann na wuprózdnjenej městnje do wubjerka jenohlósnje wuzwolenaj. Nětk namjetuje k. Smoleř, zo by so protyka přichodnje zasy w 3000 exemplarach číšala a 10 tl. za kupjenje wobrazkow so přizwoliło. Tón namjet so přija, kaž tež k. Berganowy, zo bychu so či mačičnicy, kiž pjeé lět njejsu płaćili při wšim pominanju, z towařstwa wuzamkli. Po namjeće k. Hórniaka maja so tež starše zešiwicki Časopisa zasy po 7½ nsl. předawać; štóż pak do I. rjadownje jako nowy sobustaw zastupi, móže wšitke w hromadže po 5 nsl. dostać. Zawěscenie mačičného sklada so po namjeće k. Smolerja z nowa přizwola. Tež namjet k. Hórniaka, zo by M. S. hiše z někotrymi słowjanskimi a němskimi towařstwami do zwjazka stupila, so wot přitomnych podpjera. Skónčenje buchu hiše 3 tl. přizwolene na kupjenje serbskich knihow, kotrež w knihowni dostał njejsu a kotrež chce nětk k. farař Jeně dobročiwe wobstarać, zo bychmy po móžnosti wšitke serbske knihi w našej zběrcy měli.

7. Zhromadžizna wubjerka, 15. a u g. 1862. W bydlenju k. předsydy Rychtarja zeńdzechu so kk. Buk, Guda, Jakub, Smoleř, Fiedleř, Herrmann a Hórnik. Knjez předsyda předpoži rukopis k. wučerja Mučinka ze Zemic z napismom „Moje pućowanja we kraju a wukraju“; tutón spis mataj k. aktuar Wjela a k. farař Jeně rozsudzeć. Na to čita so připis k. kantora Kocora z Ketlic z připoženymi w rukopisu 6 narodnymi pěsnjemi z přewodem fortepiana. Knjez Smoleř chce so najprjedy dobročiwe wobhonjeć, kelko wudawkow by ta wěc žadała.

Dale rozpominaja so pjenježne poměry w naležnosći serbskeho słownika; k dozapłacenju čišća dyrbi so khroble hromadžić. Skónčne wupraji so skóržba, zo su městna dotal pola privatnikow za maćicne zbérki postajene hižom jara wuzke. Wubjerkownicy chcedža po móžnosći zamožitych přečelow Serbowstwa na to kedžbnych činić, zo bychu wulkomyslne dary k wosebitej khězi za M. S. składowali. Bóh daj!

Wjedł a wučahnył **M. Hórnik**, sekretař.

Třilětne zličbowanje Maćicy Serbskeje

wot 1. januara 1859 do 31. decembra 1861.

A. Dokhody.

I.

Zbytk pokladnicy wot I. 1858

	tol.	nsl.	np.
pola podpisaneho	36.	24.	4.

II.

Domwzate kapitale

a) w lěće 1859	18.	6.	—
b) „ „ 1860	50.	2.	5.
c) „ „ 1861	16.	8.	5.
		<hr/>		
		Do hromady	84.	17.
		<hr/>		

III.

Dań wot wupožčených kapitalow

a) w lěće 1859	10.	29.	5.
b) „ „ 1860	2.	27.	8.
c) „ „ 1861	7.	26.	7.
		<hr/>		
		Do hromady	21.	24.
		<hr/>		

IV.

Přinoški sobustawow

a) na léto 1859

		tol.	nsl.	np.
wot 45	sobustawow I. rjadownje	60.	—	—
„ 4 „ II. „	3. 10.	—		

b) na léto 1860

wot 48	sobustawow I. rjadownje	64.	—	—
„ 3 „ II. „	2. 15.	—		

c) na léto 1861

wot 46	sobustawow I. rjadownje	61.	10.	—
„ 5 „ II. „	4.	5.	—	
Do hromady		<u>195.</u>	10.	—

V.

Předzaplačenje sobustawow

a) w lěće 1859	13.	10.	—
b) „ „ 1860	13.	15.	—
c) „ „ 1861	13.	10.	—
Do hromady		<u>40.</u>	5. —

VI.

Zaplačenje zastatych přinoškow

a) w lěće 1859	57.	—	—
b) „ „ 1860	57.	—	—
c) „ „ 1861	16.	10.	—
Do hromady		<u>130.</u>	10. —

VII.

Dobrowólne dary

a) w lěće 1859	33.	—	—
b) „ „ 1860	—	—	—
c) „ „ 1861	15.	—	—
Do hromady		<u>48.</u>	—

VIII.
Z předawanja knihow

		tol.	nsl.	np.
a)	w lěće 1859	167.	—	7.
b)	" " 1860	204.	24.	5.
c)	" " 1861	228.	25.	8.
	Do hromady	600.	21.	—

Rekapitulacia.

	tol.	nsl.	np.
Staw I.	36.	24.	4.
" II.	84.	17.	—
" III.	21.	24.	—
" IV.	195.	10.	—
" V.	40.	5.	—
" VI.	130.	10.	—
" VII.	48.	—	—
" VIII.	600.	21.	—
Wšo do hromady	1157.	21.	4.

B. Wudawki.

I.

Wupožčene pjenjezy

a)	w lěće 1859	107.	29.	5.
b)	" " 1860	41.	18.	8.
c)	" " 1861	—	—	—
	Do hromady	149.	18.	3.

II.

Za čišćenje knihu

a)	w lěće 1859	156.	24.	—
b)	" " 1860	160.	10.	—
c)	" " 1861	226.	16.	—
	Do hromady	543.	20.	—

III.

Za štempl protykow	tol.	nsl.	np.
a) w lěće 1859	48.	—	—
b) „ „ 1860	50.	—	—
c) „ „ 1861	50.	—	—
Do hromady		148.	—

IV.

Za wjazanje knihow	14.	5.	5.
a) w lěće 1859	14.	5.	5.
b) „ „ 1860	33.	1.	5.
c) „ „ 1861	20.	12.	5.
Do hromady		67.	19. 5.

V.

Čestne myta

a) w lěće 1859	—	—	—
b) „ „ 1860	10.	—	—
c) „ „ 1861	—	—	—
Do hromady		10.	—

VI.

Wšelake wudawki ¹⁾

a) w lěće 1859	16.	23.	3.
b) „ „ 1860	49.	25.	—
c) „ „ 1861	67.	21.	—
Do hromady		134.	9 3.

Rekapitulacia.

	tol.	nsl.	np.
Staw I.	149.	18.	3.
„ II.	543.	20.	—
„ III.	148.	—	—
„ IV.	67.	19.	5.
„ V.	10.	—	—
„ VI.	135.	9.	3.
Wšo do hromady		1053.	7. 1.

¹⁾ Sem přiličuje so wot l. 1860 tež papjera za protyku. Red.

Přirunanje.

	tol.	nsl.	np.
Wšitke dokhody	1157.	21.	4.
Wšitke wudawki	1053.	17.	1.
Po tajkim zbytka	104.	14.	3.

Zamoženje Maćicy Serbskeje.

K wudawanju bibl. stawiznow hišće požčene	157.	3.	5.
W krajnostawskej nalutowařni	61.	2.	—
W budyskej nalutowařni	149.	9.	—
Šesć akciow	30.	—	—
Koupony tych samych	6.	15.	—
Zbytk w pokladnicy	104.	14.	3.
	508.	13.	8.

W Budyšinje, 31. decembra 1861.

Wylem Jakub, pokladnik.

Z nakładem Maćicy Serbskeje je lětsa wušoł:

Serbski Słownik wot Dr. Pfula. Pjaty zešiwk. Sławny
— Włosowka.

Pschedźenař. Prototypa sa Šerbow na lěto 1863. Maćicj-
nych spisow čišlo 41.

W čišeu so namaka:

Robinson atd. wot K. Kulmana. Maćičnych spisow č. 40.

Dary do knihownje a archiva, starožitnostneje, při-
rodniskeje a numismatiskeje zběrki, za kotrež so z tutym
přislušny džak praji, wozjewjamy wot někotrych lět sem
w Serbskich Nowinach. Přichodnje pōčnjemy wozjewjenja
zasy w tutym Časopisu podawać. Prosymy pak tež při-
chodnje wo přihodne dary do našich zběrkow; knihi a při-
rodniny wotedawaja so pola k. Fiedlerja, starožitniny a dary
do pjenjezownje pola k. Wjele. Připoslanje darow z cuzby
wuprosymy sej po knihikupskim puću přez Lipsk pod adressu:
Buchhandlung J. E. Schmaler in Bautzen, Königr. Sachsen.

Čišał E. M. Monse w Budyšinje.

ČASOPIS TOWARÓSTWA MACÍCY SERBSKEJE.

DRUHI ZEŠIWK

1862.

Rohowin Štyrirohač.¹⁾

Wjeselohra we dwémaj jednanjomaj.

Z českého wot W. K. Klicpery

přeložil Jan Česla.

Wosoby:

Cyžik,	molerjo.	Matij, jeho zastupník.
Stulik,		Rychtař.
Kralík,		Rips.
Rohowin Štyrirohač,	měščanosta a bohatý žazeňk.	Pinčník.

Wojacy. Hosco.

Prěnje jednanje hraje so w českém městačku blizko saských mjezow; druhe w Draždžanach.

¹⁾ Byrnje tutón džiwallowy kruch jako lohey wuwjedźomny přeložk w pěšeři ryči po našim programmje do Časopisa njeslušał, smy jón tola k wočišenju požadali, dokelž ma literarnohistorisku zajimawosć za naše serbowstwo. To je prěni kruch, kotryž je so wopravdze po serbsku hral, a to wječor 2. oktobra w salu hoséanca k zlatej krónje w Budýšinje před sobustawami towařstwa „Budyska Bjeseda“ (založena 1850) a jich bohače zhromadženymi hosćemi. Před wjeselohru samej, kotrejež hrájerjo su we Łužičanu č. 10 t. l. pomjenowaní, přednjese k. Pětr Dučman rodž. z Bozanec, w tu khwili stud. lěkařstwa w Prahy, rjany prolog, kiž je we Łužičanu č. 11 t. l. wočišcany. Započatk serbskeho hrača na džiwallje je sčinjeny, za pokračowanje so Serbja wěsće postaraja!

Red.

Jednanje I.

Wnstrup 1:

Cyžik. Stulik.

Cyžik. Tam budź, křiwohubaty piwarco!

Stulik. Tu lež, dołhonosaty mlynko!

Cyž. Njejsym wamaj to hnydom rjekł, hdyž do teho hnězda stupichmy? Třo stražnicy trubjachu cylu nóc, zo běše jich tři mile daloko slyšeć. Tam su jenož woły, prajach, a štóż tam njecha stadla a skót molować, njech tam njekhodži.

Stul. Ah! ty nam wšudże wěščiš, a nihdze so ničo njedopjelni.

Cyž. A njepokazowaše nam wšo na naše **njezbožo?**
Kak dha bě na času, hdyž tu příndzechmy?

Stul. Na poł pjećich.

Cyž. A slónco njebě hišće zeskhadžalo. K ranju běše éma, kaž by sej Jupiter nóc wospjetować chcył. Aurora drje wutykny něstokróć ruku ze swojej karbaču a biješe do swojeho přaha, zo to na zemi wrjeskotaše; taj sérbaj pak so z blaka njehibaštaj.

Stul. To so mi hišće nihdy stało njeje.

Cyž. Tajku hańbu njeje mój seršcōwc ženje namakał.

Stul. Ja molowach mlynka.

Cyž. Ja piwarca.

Stul. Wotznamjenich jeho tak, zo zechcedža jemu ludžo, hdyž jeho do młyńcy staju, macu nasypać.

Cyž. A hdyž ja mój wobraz do pincey powisnu, budža žony k njemu po droždže khodžić.

Stul. Sym jemu pječa jara dołhi nós scinił.

Cyž. Dyrbjach jemu pječa hubu lěpje zrunać.

Stul. Kak dha móhl jón skrótšić, hdyž ma jón woprawdże tak dołhi, zo dyribiš jemu na pjeć kročelow z puća hić?

Cyž. Kak dha dyrbjał ju zrunać, hdyž ma ju swój žiwy džeń tak křiwu, zo ma brodu pod lěwym wuchom?

Stul. Mi murjerjow nadawać?

Cyž. Mi rjec, zo by jeho tyſeč lěpje namolował?

Stul. Mi da wobraz nasjet.

Cyž. A wote mnje žadaše, zo bych jemu piwo, kž
sym při tym wupił, zaplaćil.

Stul. Mje móhl čert ze złobami wzać.

Cyž. Ja móhl so z mjerzanjom puknyć.

Wustup 2.

Kralik. Prjedawšej.

Kral. Muza! hdy by ty tola wobronjena była, kaž
w tamnych časach sławna holcow wodźeřka Wlasta, a
ze swojego hrodu džesać tysac helskich žonow won pu-
šciła. Pušć jemu jich jenož poł sta do palencańje, a
daj jemu sudy tak wuprzdnić, zo, hdyž na nje klepnješ,
zaščeřča, kaž rozbity zwón.

Cyž. Nó, što je so ēi stało?

Stul. Z kajkej dha tón příndže?

Kral. Apollo a Muzy! hdy by Apelles hišće žiwy
był, wón by z cyłym tym hnězdom wójnu započał. Njeby
Correggio juž morwy był, tón by zwady dóstala, a naš
Brandl, bratraj, naš Brandl —

Cyž. Nó?

Stul. Što dha?

Kral. Njeby naš Brandl hižom hnił, a by wón wi-
dzał, kak tón njeplech, tón palencař, mi wudmow na-
dawa, wón by sej žołdk na rubo wobroćił, a njeby hač
do smjeré krepku palenca woptał.

Cyž. Čert tola, što dha je so ēi stało?

Stul. Tak ryč tola, při wšech čornych barbach!

Kral. Tu hladajtaj. To je jowle tón palencař.
Nima to wohidło napohlad, kaž by z dušu a z čělom
wšudże sedžało a z cyłej šiju so smjało, zo sej tudomni
měšćenjo jeho křéeny palenc dosć wukhwalić njemóža.

Cyž. Jara derje!

Stul. Čeho dla dha sy jeho ze směchom molował?

Kral. Teho dla, zo to sam chyše.

Stul. Ah! to je něšto druhe.

Cyž. Nó, a što k temu hišće pobrachuje?

Kral. Zuby jemu pobrachuja. Dyrbjach jemu pječa do tych wóslacych čelesnow zuby namolować.

Stul. To ma tež prawje; hdyž so štó směje, praju: směje, nic wusměwkuje, dyrbjja jemu zuby widžeć być.

Cyž. Haj, to sy so, bratře, wjedrowje mylił, na zuby njedyrbješe zabyć.

Kral. Kak dha je jemu namoluju, hdyž ani jednego wjacy we džasnach nima?

Cyž. Kak? Ahahaha!

Stul. Ah! Kak? Hahaha!

Kral. Smjeć so chce, płakać chce, nima, khiba někotrych zhniłych koruškow, ani jednego zuba w hubje, a chce, zo bych jemu tam bělých parlow našadzał.

Cyž. { Ahahaha!

Stul. { Ahahaha!

Kral. Sym teho dla wo dnjo a w nocu za taflu sydał, sym teho dla telko puntow barby wumazał, zo bych skónčne, hdyž rjekow a bohowki moluju, někaj-kemu korčmarjej lišći?

Cyž. Ahahaha!

Stul. Nječiń sej ničo z teho, bratře, namaj so tež tak džěše.

Kral. Kak?

Cyž. Tamle leži mój piwarc!

Stul. A mój mlynk pódla njeho.

Kral. Tak! — A wěstaj, štó je na našim džensiňšim njezbožu, tymle krupobitnym potłóčenju našeje česče a našeho dobreho mjena, wina?

Cyž. { Nó, nó?

Stul. { Nó, nó?

Kral. Tón łazeńk jow.

Cyž. Tón?

Stul. Kak?

Kral. Tón slěpc wam pjeć stow puntow waži, a jeho dukaty su dwanače króć tak čežke.

Cyž. Po tajkim by so po nim Plutus, pohanski bôh bohatstwa, molować dał?

Stul. Što smy jemu činili?

Kral. Wón je při tym měščanostâ a w tajkej wažnosći w městačku, zo, hdy by khorhoj wzał a wołał: „Ja sym čelo!“ bychu wšitcy ludžo za nim bězeli a wołali: „Ja tež! Ja tež!“

Cyž. Hahaha!

Stul. Dale, dale!

Kral. Tón ma tež wuja, kotryž je pječa pola hornčerja štomy molować wulknył, a teho dla, zo je so jemu něšto kruwów a koni radžilo, moluje nětko ludži!

Cyž. Ah! a zo njebychmy jeho wo khlěb přinjesli —

Kral. Duž běha nětko jeho wuj Rohowin Štyrirohač z khěže do khěže, a hani naše džělo.

Stul. Rohowin Štyrirohač so tón wosobny knjez mjenuje? Jeli dwaj rohaj wotpołoži, namoluju jeho darmo.

Kral. Ale běda jemu; čežke, žalostne běda!

Cyž. Bratře, te słowo sy mi z wutroby wzał. Wjećmy so!

Stul. Wjećmy so! Ale kak?

Kral. Kažkuli! Doniž prawu złosc na njeho nje-wuliju, njehibnu so z tuteje korčmy. — Hej! pinčniko! pinčniko!

Cyž. Što jemu chceš?

Kral. Budu pié.

Cyž. Ty džě njemóžeš na nohomaj stać.

Kral. Tak so sydnu. Hej! pinčniko!

Wustup 3.

Pinčnik. Prjedawši.

Pinčnik. Što byše radži, moji knježa?

Kral. Wino jow!

Pinč. Kajke?

Kral. Kajke? Njebudže-li dobre, ponjeseš je naspjet.
Njewudžeraj na nas a dži.

Stul. Moja rada by byla, zo býchmy so jowle wuspali a rano zahe dale šli.

Kral. Twoja rada w tuthy wěcach ženje ničo njeplačeše. Praju či, zo njepóndžemy, doniž zasy swoje dobre mjenje njezmějemy.

Cyž. Prawje maš, Kraliko! ja budu či z dušu a z čělom k pomocy.

Kral. Hdyž so zechceš molować dać, příndž ke mni!

Pinč. Čeho dla?

Kral. Dawno hižom cheyhr wopicy molować: Twoje wobličo budže mi za modell služić.

Pinč. Ah, wy kóždemu něšto napowisnječe.

Stul. Aj, aj, Kraliko! tajkeho njejsym če hišće ženje widžał.

Kral. Dokelž njeběch swój žiwy džeń tak džiwi, tak rozhněwany, kaž džensa. Pereat Rohowin Štyrirohač!

Cyž. Wěš, bratře, kajki so mi ty z tej škleńcu zdaš?

Kral. Kajki drje?

Cyž. Kaž Michał Angelo we Correggio před korčmu.

Kral. Ah, ty sy bžazn! Bjeze mnu a Michałom Angelom je tajki rozdžél, kaž —

Cyž. Nó, kaž?

Kral. Kaž bjez kuntworu a elefantom.

Wustup 4.

Matij. Rychtař. Prjedawši. Hosčo.

Cyž. Aha, hosčo so skhadžuja.

Rycht. Kaž wam praju, Matijo, anno domini millesimo septingentesimo nonagesimo quarto smy tež tak zahe žně měli.

Mat. I, što čerta! Wěsće, ja waše īačanske njeznaju. Hdy to běše?

Rycht. W lěče teho Knjeza tysac sydom stow a džewjejdžesač štyri.

Mat. Ah, to bě w tym lěće, hdžež so nam žołdže tak derje radžichu. Ja běch sej tehdy gmejnski lěs wotnajał, wukormich sej tam tři sta swini, a sym so při tym tež sam z boha wukormił. Nó, a što je pola was noweho?

Rycht. Nowinkow dosć! Pro primo powjedaše mi swak, zo su pola Kukec slěborneho elefanta ze zemje wuryli, džewječ ťohći wysokeho. Hłowu ma nadutu, tlamu wotewrjenu, a do njeje skhody kaž do pincy. Džesac muži khowa so pječa we njej, a njetrjeba so jedyn druheho ani dótknyc.

Mat. Aj! aj! aj!

Cyž. To budže ta lečizna z Dobrosława! Tón njekhmanik scini z teho elefanta, njeje-li skónčne wěža.

Rycht. Pro secundo mamy w našim městačku wot zawčerawšeho třoch wubjernych pictores.

Mat. Lictores! Mi so zda, tak rěkachu pola Rmjanow policajowje.

Cyž. Hahaha!

Rycht. Ně, ně, Matijo! Praju pictores, štož je po serbsku molerjo.

Mat. Ah, či molerjo! Słyšach wo nich, słyšach. Moja Hana by so tež rada molować dała, ale njewěm. Najprjedy budu jich molowanja widžeć dyrbjeć, prjedy hač pjenjezy z woknom won čisnu.

Rycht. Naš Consultissimus njecha jich khwalić.

Cyž. Staj dha słyšaloj? Consultissimus! A štó wě, hač mam k temu prawo, hdy bych sej chcył swój ropr roztorhnyć.

Rycht. Jedyn z nich je knjeza Staršeho molował, a je jemu město nosa namolował proboscidem elefantis.

Mat. Što dha to tola je?

Rycht. To je elefantowy nós.

Mat. Knjez Starši ma pak tola tež njedžiwajcy nós, kaž knježa krušwina!

Rycht. Nihil ad rem! To ničo njewadži! A lidy bych ja nós kaž toporo dołhi měł, moleř dyrbjal mi tola přecy nósk namolować, kaž knježničcy.

Mat. To je to! Kóždy chee na wobrazu rjeňsi byé.

Rycht. Quidni? Kak dha hinak? Štóž je sam wot so rjany a krasny, tón so njetrjeba molować dać. Ja sym na příklad gibbosus, to je horbaty; dám-li so molować, njesmě mi moleř horb scinić, zo bychu ludzo z najmeňša widzeli, kajki bych był, hdy bych horbaty njebył.

Kral. I, mam dha tam hić a temu pjerokusarjej na čoło dwaj krēnowaj korjennej namolować?

Cyž. Čicho! Naš njepřečel přikhadža.

Wustup 5,

Rohowin Štyrirohač. Prjedawši.

Roh. Wostaj jenož, wostaj! Škleńcu bruneho! immediate! Dobry wječor, moji knježa! Wostańmy sedźo! Džensa sym so trochu zakomdžił, immediate!

Rycht. Najskefšo je naš Consultissimus zasy dohladował na bonum publicum?

Roh. To na žane wašnje. Běch pola třoch hus, pósła po mnje španiski hrabja. Jědzeše přez město, a hrabina bě jemu na puću skhorjeła, immediate! Moji knježa! Tajkule zymnicu njejsym hišće swój žiwy džeń widzał.

Mat. Najsnadno je to tež někajka španiska.

Rycht. Što?

Mat. Ta zymnica.

Roh. I hdy by tež turkowska była. Što dha? Njeznaju ja španiske khorosće?

Rycht. Wšak bě Consultissimus tež we Španiskej.

Roh. Ale na tu zymnicu sym wam hubu wudżerał, immediate! Z tymi wšednymi lěkafstwami tu ničo njeběše. Ja khodžu džesać minutow po jstwje, immediate! Hrabja na mnje hlada, hrabina zdychuje, hač so ja po tym sydnu, immediate! a pjero wozmu a pišu: Recipe! Radicem graminis — decoctum hordei — flores verbasci et caetera — immediate! — jenož zo to naš hapytkař wšo njezměje.

Rycht. Hdyž tón zasy k swojim krajanam příndže, změje něšto powjedaé. A jeli skónčenje z Madrida, zwěčni so naš Consultissimus hač za Rheinom, za horami Pyrenejskimi a přez morjo we Americy.

Roh. Ah! hdy by so moja sława dale njedonjeska, hač do Ameriki! We Španiskej mje znaja, immediate! Tam mi hinak njerěkaja, hač, bohaty Rohowin'. Junu mějach tam z jednym molerjom bjezbóžnu zwadu, immediate!

Rycht. Hehehe!

Roh. Nó, čeho dla směje so naš Ryehtaf?

Rycht. Hehe! Tej wćipnosći dyrbju so smjeć, kak je naš Consultissimus per idearum associationem na tu zwadu přišoł; přetož mamy tudy tež molerjow.

Roh. Ah! što dha! to su piplerjo!

Kral. Čert a hela tola!

Stul. Wostań sedžo!

Roh. To běše hinajší molef. Tón molowaše ptaki w lečenju a ryby pod wodu, immediate! Junu powjedaše jedyn general wo swojej njewjesće, njepraješe ničo druhe, hač zo je młoda, čerwjena a rjana, immediate! — Molef njepraješe ničo, sydny so k druhemu blidej, a za štvort hodžiny přinjese tu knježnu wotmolowanu. General běše přez tón wobraz tak přeslapnjeny, zo rucy na njón wupřestrje, a chcyše svoju njewjestu wobjimać, immediate!

Cyž. Hahaha!

Mat. Dostojny knježe Rohowino! Ja bych wjesoly był, hdy by ta zwada k ryeam njepřišla.

Roh. Haj, immediate! Nó, junu so z tym molerjoim w jednej khofejowni zeńdu, a ryčimoj wo Americy. Wón mi powjeda wo tamnišich městach, wo ludžoch, wo zwějratach, immediate! Bjez tym příndžemoj tež na ameřiske wósly.

Kral. Hej! Pinčniko, pinčniko! Wino-jow!

Roh. St!

Rycht. Qualis strepitus! Pinčniko!

Pinč. Tu sym.

Rycht. Što je to do ludži?

Pinč. Cuzy.

Roh. Rjekn' jim, zo bychu tak njehawtowali, zo je tu naš Consultissimus.

Pinč. Haj! To bych derje zajěł.

Roh. Ja praju, zo bych tajkeho wosoła rad widział, immediate! — I čeho dla nie? wotmłowi wón na to — chceče-li tu minutu wočaknyć, wam jeho na blidze namoluju! — Na to wuéahny kusk krydy z dybzaka, immediate! hlada mi wótrje do wočow, čara sem, čara tam a wóslík bě hotowy! Ja tam přistupju, wuwalam na to woči, a — što byšeć rjekli, komu bě tón ameriski wóslík podobny?

Wšitecy. Nó? nó? nó?

Roh. Mi! kaž by mi z wočow wupadnył, immediate!

Wšitecy. To by tola!

Cyž. } Hahaha!

Stul. }

Rycht. Aj, aj! Consultissime! to bě zjawnia injuria, serbscy křiwda. Nic?

Mat. To bych ja tež myslil.

Roh. A što dha sej myslíe, zo so na to moja wótra mudrosé hnydom njedohlada? Ja so na njeho pokhmurich; wšak naš Rychtař wě, kak móžu so pokhmurić!

Rycht. Wém, wém, Consultissime!

Roh. A njeprajach ničo druhe, hač: „Hdy bychmoj tak dobray přečezej njebyloj, knježe molerjo, bych wam plisu wotrazył, immediate! zo bychu wam wuši naběžałe, kaž temu wóslíkej. Mjenuju so Rohowin Štyrirohač!“

Wšitecy. Derje, jara derje, tak so to słушa!

Mat. To drje bě kałate dosć; ale móžeš na tym dosć měć.

Kral. To bych tola rad wjedžeć chcył, kak móže so pócćiwy muž Štyrirohač mjenować.

Rycht. Je to naš Consultissimus slyšał?

Roh. Što?

Rycht. Tam so temu něchtó džiwa, kak móhł so jedyn Štyrirohač mjenować.

Roh. Štó? Komu so jowle moje mjeno njelubi?

Kral. Mi.

Roh. Kak? Štó su ēi knježa?

Cyž. { Molerjo.

Stul. { Molerjo.

Rycht. Ah, to su ēi molerjo.

Roh. Što maće wy přečiwo mojemu mjenu?

Kral. Njelubi so mi.

Rycht. Quare? praju: čeho dla?

Kral. Dwajrohatych ludži je na swěče dosé, ale štyrirohatych hišće nichtó žanych widział njeje.

Roh. I, što, wy pryzlakojo, wy čerwjene wopuški! Moje mjeno ma cyłe město we wažnosći; ze swojim mjenom sym poł swěta přešoł, immediate!

Kral. Z khwalacym jazykom móže byé! ale nihdy na nihdy we skutku.

Roh. Kak?

Kral. Ja z wami sto dukatow sadžu, zo z tymle swojim mjenom ani přez draždžanske wrota njepřeñdžeće.

Roh. Wón je błazn!

Rycht. Consultissime! Sadźmy, sadźmy!

Roh. Ja njepřeňé přez draždžanske wrota? Ja, kiž sym kóždy tydženj, praju dwójcy, we Draždžanach? immediate! Ja, kiž tam jutře, da-li Bóh, zasy pojědu?

Kral. A hišće junkróé: sto dukatow na to, zo přez draždžanske wrota jutře njepřejědžeće!

Rycht. Sadźce, Consultissime, sadźce!

Roh. I hdy by to za to stało, džesać tysac dukatow sadžu, immediate! ale — a hdze dha bychu ēi bosakojo džesać dukatow wzali, wjele mjenje sto?

Kral. Knježe! to je naša starosć.

Hósé. To je to najmjeňše, knježe Štyrirohač! Ja znaju jedneho z tychle wumělców, a wjele lěpje znaju jeho zamožiteho nana. Ja za nich steju.

Stul. }
Cyž. } Kak?

Kral. Knježe! džakujemy wam za dobrowólne zadobreprajenie, ale njeje nam teho trjeba. Dobudze-li tón zawistnik, na minutu so jemu pjenjezy wušadža. Mój časnik; moje pjeršćenje tu sadžbu tři króč přewaža!

Cyž. Njedajće ničo na to, zo pěši pućujemy! Štóż chec lud a krasu přirody spóznać, tón njesmě so do woza tyknyé dać.

Rycht. Sadžmy, Consultissime, sadžmy!

Mat. Hdy bych ja něšto z tym činić měł, na měšće bych sadžił.

Roh. A jeli so do ranja ze směchami njezadaju, płaći — sto dukatow!

Rycht. Mój smoj testes.

Mat. Što to je?

Rycht. Swědkaj.

Mat. Haj, mój smoj swědkaj.

Kral. Hdy zeńdžemy so w Draždžanach?

Roh. Ja wotjědu, hdyž so swětlić pόčne, immediate!

Kral. *Derje; na džensniše smy hotowi.

Roh. Dobru nóc!

Rycht. O hdy bych jeno tež pódla być mohł!

Mat. Zapřahnu swojeho brunačka, pojědžemoj tam hromadže!

Rycht. Magnus mihi eris Apollo!

Mat. Ničo na poło. Mój brunačk naj tam za połtřeća hodžiny dowjeze.

Rycht. Po tajkim halloh! do łoža — a za tři hodžiny zaso do škórni! — Hej, pinčniko! tu su pjenjezy!

Roh. Hehehe! poł swěta sym přejězdžíł, ale tajkeho błazna njejsym hišće ženje namakał, immediate! Tu su moje tři škleńcy piwa! — Dobru nóc, knježa molerjo; ja sym muž wot słowa! ale — jenož zo so wy hač do ranja njewuspiće a njezapłakaće na swojej džěćacej hļuposéu, immediate! Hehehe! (Woteńdže.)

Rycht. To budže gaudium! — Jeno so postarajće, knježe Matijo, ne sero veniamus!

Mat. Wy chćeće hišće něšto syre jěsc? Džíče radžo lehnyé!

Rycht. I ně, hehe! napominam was, Matijo, zo bychmoj pozdže njepřišloj.

Mat. To so njestarajće! Hišće džensa čisnu brunačkej kusk syna, a rano so nad nim spodžiwaće!

Wustup 6.

Molerjo sami. Pozdžišo pinčnik.

Cyž. Hahaha!

Stul. Wy sće něšto rjane zapřadli!

Kral. Čeho dla?

Stul. Mjerzaše ée tych sto dukatow?

Kral. Bah!

Stul. Ja njewěm, kak njemohł tón khamjel přez draždžanske wrota přínć?

Kral. Ja to tež njezapřijam. Swěć mi, wot hwězdy korusko!

Cyž. Hahaha! to je čertowy slěpc, tón Kralik.

Stul. Směj so jeno, směj! Jutře budža so nam éi hļupakojo smjeć, a hdyž so to roznjese, wusměje so nam cyły swět!

Cyž. Njehněwaj so, bratřiko, ja sam so jeno ze zlösću směju. Hļupy to je, hnójhļupy kusk! Ale pomyslmy sej, zo so to wjacy wrócić njeda, a zakriпmy ze zubami!

Stul. Njech mje djaboł njewozmje, hdy by to hišće hanibniše njebylo, w tym wokomiknjenju bych so wot waju dželił, a bych šoł wot hrodu k hrodu sam a sam.

Cyž. Bratře, njepřinjes mje wo zmužitosé! Hdyž je so stało, je so stało! Načehń radšo we twojich mozhach něšto trunow wjacy a přemysl, kak bychmy konje dóstali.

Stul. Ty bě swój žiwy džeń přecy po wójnje žadosciwy; staraj so wo dobyće!

Cyž. Čicho, čicho! Čakaj, čakaj, mi jasne swita!
Ja to mam, bratře Stuliko, ja to mam!

Stul. Wozmješ sej šibaſtwo na pomoc? Wočorniſ
jemu we wrotach mjeno?

Cyž. Ah! fi! To dokonja kóždy hłupak! Ani wo
pismik jeho mjenu, ani wo próšk jeho khwalbje nje-
škodázu. My dobydžemy mudrje, wéipnje, genialnje.

Stul. Bóh daj!

Cyž. Hej, pinčniko, pinčniko!

Pinč. Mi so zda, zo knjez Kralik cyłu tu komediu
přespi.

Cyž. Pój jow!

Pinč. Tu sym.

Cyž. Tu maš twjerdy tolef.

Pinč. Džakuju ponižnje.

Cyž. Ale njeprajiš-li mi prawdu a njezabudžeš-li
hišče džensa, wo čim sym z tobú ryčał, dha budžeš to
tysac króć wobzarować.

Pinč. Daję mi telko na khribjet, kaž tutón tolef
slěbornych wunoša.

Cyž. Kak doľho znaješ waſeho ſazeńka?

Pinč. Štyri lěta.

Cyž. Su či jeho domjace wobstejenja znate?

Pinč. Tak, tak.

Cyž. Zo jutře do Draždán pojědže, to wěš?

Pinč. Hehehe! to sym slyšał.

Cyž. Kak khětře móže tam być?

Pinč. Kak bórzy? Wokoło sydymich.

Cyž. Nic prjedy?

Pinč. Lědom wo někotre minuty.

Cyž. Kak, hdy by w třoch wotjěř?

Pinč. Njewotjěđe. Do štyrjoch jeho swój žiwy
džeń nichtó z ťoža dostał njeje. To by cyłe město wu-
mrjeć mohło, abo jemu wjeřch na hłowu spadnyć mohł,
do štyrjoch njewulěze, a to jeno, hdyž ma jara nuzne.
Hewak spi hać do sydymich, do wosmich.

Cyž. A by-li w štyrjoch wotjēł, móže tam do šesčich byé?

Pinč. Njebudče! W poslednej korčmje před Draždžanami zastanje jedyn raz kaž druhí, a tam so dobre poł hodžiny zadžerži.

Cyž. Čeho dla?

Pinč. Na drozy hinak njejědže, w lěće a w zymje — wosebje rano —, hač w kožuše wot nohow hač do hłowy. Tam hakle so přewobleka, myje, pudruje, česa a sněda; a kak sněda!?

Cyž. Móžeš to wšo wobswědčić?

Pinč. Z čělom a z dušu!

Cyž. Po tajkim přinjes nam na měsće zličbowanie!
— Pój, bratře!

Stul. Doniž so tón mjerzacy měch hač na posledni suk njerozwjeże, njebudu bjez tyšnosće ani wodychnyé móć.

Pinč. Nó, jeli tón naš knjez Rohowin tych sto dukatow přehraje, a ja bych sto nowych dukatow sadžił, přetož či molerjo maja wjacy mudrosće we škörnjach, hač tón Goliath w cyłej swojej hłowje, dha nam Bóh pomhaj! Štóz najprěni skhorje, budže z najmjeňsa połožčku zaplaćić dyrbjeć.

Jednanje II.

Wustup 1.

Wojacy.

Wojak. Wotstup!

Wustup 2.

Rips. Wojak. Stulik.

Wojak. Zastańce!

Stul. Dobre ranje, knježe Rips!

Rips. Dobre ranje! Štó wy séé?

Stul. Moleř.

Rips. Z wotkel?

Stul. Z Prahi.

Rips. Hdže jědzeče?

Stul. Do Draždžan.

Rips. Kak so mjenuječe?

Stul. Józef Jednorohač.

Rips. Je tudomny měščanski radžičel z wašeho
přečelstwa?

Stul. Mojeho nanowy bratr.

Rips. Snadž k njemu jědzeče?

Stul. K njemu!

Rips. Bože mje!

Stul. Bohu džak! Jědž, swako!

Wustup 3.

Wojak. Rips. Cyžik.

Wojak. Zastańce!

Cyž. Dobre ranje, knjěže Rips!

Rips. Dobre ranje! Z kim mam česć ryčeč?

Cyž. Z hercom z džiwadla.

Rips. Z wotkel přijědžeče?

Cyž. Z Wrótsława.

Rips. Hdže jědzeče?

Cyž. Do Draždžan.

Rips. Mysliée tu wostać?

Cyž. Wostanu.

Rips. Waše mjeno?

Cyž. Pawoł Dwajrohač.

Rips. Kak? Hm, džiwna wěc!

Cyž. Chćeče něšto?

Rips. Ně! Jědžće Bože mje!

Cyž. Jědž, swako!

Wustup 4.

Rips. Wojak. Kralik.

Rips. Spodžiwna wěc! Za Jednorohačom jědže za
pjatami Dwajrohač. Aha, hižom zasy sčerći póstowy róžk.

Wojak. Zastańce!

- Kral. Nanajponižniši služownik, knježe Ripso!
- Rips. Waš služownik! Hdže jědžeče?
- Kral. Hdžež mój miłosćiwy knjez poruči.
- Rips. Hlupak! Štò je waš knjez?
- Kral. Hrabja Wawelski.
- Rips. Wy sée jeho —
- Kral. Jeho komornik.
- Rips. Z wotkel přijědžeče?
- Kral. Z Krakowa.
- Rips. Waše mjeno?
- Kral. Stanisław Třirohač.
- Rips. Kak? Kak so wy mjenuječe?
- Kral. Stanisław Třirohač.
- Rips. Knježe, to njeje wěrno.
- Kral. Mój Božo, čeho dla nic?
- Rips. To je jebałstwo! Z woza won! To móhł tola djaboł wzać!
- Kral. Knježe Ripso! na čo so hóršiće?
- Rips. Steju snadž tu teho dla, zo bychu sej někajcocy tulakojo ze mnu žort zehrali, abo hórje, wjele hórje? Je to wjacý hač žort.
- Kral. Mój Božo! Za čo dha mje maće, knježe Ripso?
- Rips. Waše prawe mjeno chcu wjedžeć.
- Kral. Stanisław Třirohač.
- Rips. To njeje wěrno.
- Kral. Kak dha so po tajkim mjenuju?
- Rips. Djaboł, Beelzebub!
- Kral. Njechaće-li mi wěrić, tu maće někotre pisma, kotrež sym džakowane Bohu do kapsy tyknył. A njeje-li wam to dopokazmow dosé, woprašejće so mojeho knjeza, kiž za pjatami za mnu jědže. Ja njewěm, što přećiwo mojemu mjenu maće, sym čestnych staršich džěco.
- Rips. Jědžeče k čertej!
- Kral. Swako, jědž, jědž spěšnje!
- Rips. Třirohač! Póndže-li to dopołdnja tak dale, dha so něšto stow rohow hromadu zjědže! — To hišće

so mi tola swój žiwy dźeń stało njeje a njestanje so, bych-li też tři sta lět do wrotow na straż khodžił. Tola mje to mjerza, zo šym teho poslednjeho pušcił, a — nje-přijedźe-li hrabja Wawelski bórzy — aha! tu je!

Wustup 5.

Wojak. Rips. Rohowin.

Wojak. Zastańće!

Rips. Směm-li prosyć —

Roh. Wšak mje znajeće, knježe zastojnikoḥ

Rips. Njemóžu so dopomnić, knježe hrabja, zo bychmoj so hdy widžałoj.

Roh. Aj, aj, ja njejsym žadyn hrabja!

Rips. Kak? Nimam tu česć ryčeć ź hrabju Wawelskim?

Roh. To nic, knježe Ripso! Wo tym njejsym ani słyshał, immediate!

Rips. Štó sće wy po tajkim?

Roh. Łazeńk a měščanosta.

Rips. Hdże jědžeće?

Roh. Do Draždžan.

Rips. Wostanjeće tu?

Roh. Jenož dopołdnja.

Rips. Waše mjeno?

Roh. Rohowin Štyrirohač.

Rips. Kak? Čert a hela tola! Hišće wjacy? Knježe, wašemu žortej abo lěpje jebanju sčinju na dobo kónc. Dele z woza!

Roh. Čeho dla dha?

Rips. Polězće won, praju, abo dam was ź mocu wučahnyć.

Roh. Knježe Ripso, mějće tola rozom, immediate!

Rips. Njebjo a zemja! Mysli snadź tón knjez, zo sym ja błazn?

Roh. Ja też bjez mysli njejsym!

Rips. Wy sće jebať! Dele z woza!

Roh. Knježe Ripso, nječinéé mi křiwdu, ja sym čestny čłowjek.

Rips. To so pokaže! Hej, stražniko! Wočinéé khorejtu a wučehnícé jeho won!

Roh. Knježe zastojniko, je-li so zwažiéé, ja was wobskoržu — pola krala.

Rips. Jeno won z nim!

Roh. Knježe korporola! Knježe hejtmano! Knježe generalo! immediate!

Rips. Dowjedzéé jeho do stražnicy!

Roh. Ja běch juž sto króć w Draždžanach, immediate! Sym tu kóždy tydžeń dwójcy, znaje mje tu kóžde džéco.

Rips. A mjenujeéé so knjez Štyrirohač?

Roh. Štyrirohač.

Rips. Po tajkim prječ z nim! Do stražnicy! Přimíneé jeho!

Roh. Knježe Ripso, běda wam! Budžeéé to wobzarować, immediate! Budžeéé šo mjerzać! Ja sym jara znaty, bohaty muž; poł swěta sym přejěł, immediate! A hdy by na tym tež mój dwór z fabriku skočić dyrbjał —

Rips. To bě tola djabołske pasmo! Tu přijědze Jednorohač, za pjatami za nim Dwajrohač, hnydom na to Třirohač, a nětko k temu wšemu hišée Štyrirohač! Jednorohač, Dwajrohač, Třirohač, Štyrirohač! a džesać tysac rohow, a ničo hač rohi! Teho ripsa chcył rady widžeé, kiž by temu šibałstwu spokojnje přihladował!

Wustup 6.

Rychtař. Matij.

Mat. To smoj w rjanej luži!

Rycht. O maleficium, o nefas!

Mat. Cheemoj dha tam doskočić a jeho zamolwjeć?

Rycht. Dii avertant! Z wojakami njeje derje žortować.

Mat. Žortować tež mój z nimi njechamoj.

Rycht. Džiée, knježe Matijo, sam; ja dóstanu spinanje do nohow, ja dyrbju do woza!

Mat. Samemu so mi tam tež njecha.

Wustup 7.

Molerjo:

Cyž. Dobyée, praju wamaj! Rohowin je juž we stražnicy!

Kral. Wubjernje, tón budže na nas molerjow spominać!

Stul. Njewyskajtaj jenož prjedy, hač njepřeskocitaj! Štó wě, kak to wupadnje!

Kral. Ah, derje to wupadnje! Přečelo, budźee tak dobry a zawołajće na někotre wokomiknjenja knjeza Ripsa won!

Cyž. Zawérno, Kraliko, ja so teho nětk sam kusk boju.

Kral. Ah! ja tež! Ale na tych wotnohach njemóžemy wisajo wostać! Pšt! Dajtaj mi ryčeć!

Wustup 8.

Rips. Prjedawši.

Rips. Štó so za mnu praşa?

Kral. Knježe Ripo!

Rips. Što widžu? To je mi znate wobličo!

Kral. Čim dlěje na tuto wobličo hladam, ah! teho dla bě mi tež prjedy tak znaty, Michale, mój přečelo!

Rips. Njech mje kulka zatřeli! Kraliko! Hdže sy so ty tola jow wzał?

Kral. Ja do swěta du k swojim Muzam! — A teho njeběch so nihdy do smjerće nadžal! Zo sy ty wojak, to mi twój nan pisaše, ale w Draždžanach a džensa, a runje w tutej žohnowanej khwiley njebudžich ée tu pytał.

Rips. Štó staj taj knjezaj? Najskeřšo twojej přečelej?

Kral. Haj, molerjej, kaž ja. To je knjez Jednorohač, to je knjez Dwajrohač.

Rips. Kak?

Kral. A ja běch tón knjez Třirohač.

Rips. Ty, Kraliko? Je tón móžno? Praj mi tola —

Kral. Tón šešerjaty hobr je wopravdže ťazeňk z najbližšeho českého městačka. My tam příndzechmy a molowachmy tam za pjenjezy, tak kaž móže so jeno wot wumjełcow a čestnych ludži žadać. Tón hłupak hanješe nam z hubjenum wotmyslenjom naše dźělo, přinjese nas wo zaslužbu, a w tutym hnězdze tež wo dobre mjeno. Molerjo a basnjerjo, to wěš, ťowja swój živy dźeń za česéu. My chyechmy so wjećić, a luby Bóh wě, kak so to we winowym zawjeréenju činješe; ja sadžich z nim sto dukatow, bratře, sto čerwjenakow, zo njepřejědže přez draždžanske wrota! Nětk to wšo rozemiš!

Rips. Aj, aj, přeéelo, přeéelo! Ty njejsy ludžiškrjenje hiše wostajił! Kak dha, hdy by džensa na mojim měsée něchtó druhi był?

Kral. Bratře! Bóh přeéelstwa je nad namaj knježił! Nam njeje wo sto dukatow; dowjedz nas potom do stražničy, a tam je do jedneho rozdamy; ale my chyechmy jemu zapłaćić, a to je so z dospołnej měru stało. Njedaj jemu dlěje čerpeć, pušć jeho won!

Rips. Z radoséu! Na mnje njesmě skoržić! Kóždy druhi by na mojim měsée tež tak činił.

Wustup 9.

Rychtař. Matij.

Rycht. Ja bych jeno rad wjedžał, hdže jeho powjedu.

Mat. Najsnadno su jeho sadžili.

Rycht. Ah! — Quid deprehendo? knježe Matijo, knježe Matijo!

Mat. Nó?

Rycht. Njesteja tamle éi wjedrowi molerjo?

Mat. To su woni.

Rycht. Per Deos infernales! Hižom jeho wjedu!

Wustup 10.

Rohowin. Rips. Prjedawši.

Roh. Hdže su ēi njedočinkojo?

Rips. Tamle!

Kral. Kneže Rohowino! Ći hłupi molerjo chcedža te sto dukatow měć.

Roh. Ah, ja so z mjerzanjom puknu, immediate! Wy jebakojo! Wy škrěkawy! Wy hawrony! Wy rapaki! Wy hłupakojo! Wy rubježnicy! Wy — wy — wy — immediate!

**Biskop Thietmar Merseburgski
jako słowjanski ryčespytnik.**

Wat *J. E. Smolerja.*

(Čitane w posiedzenju ryčespytnego wotrjada M. S. 2. oktobra 1862.)

Bjez chronistami srjedźnych wěkow zasluža biskop Thietmar Merseburgski našu wosebnu kedźbliwość. Wón běše w stronach žiwy, w kotrychž lud z wulkehó džela našu serbsku ryč ryčeše, a wopisuje wjele podawkow, kiž su so stałe w krajach, wot Serbow wobydlenych. Hač je našeje serbskeje ryče dospołnje móchny był, to njehodži drje so zjawnje dopokazać; zo pak je ju we wjetšej měrje znał, wo tym swědča wšelake wułożenja, kotrež wón w nastupanju wšelakich słowjanskich słowow podawa.

Tak piše wón w 2. knizy 23. stawje swojeje, w l. 1012—1018 pisaneje chroniki: „Zo by merseburgski biskop Boso duše, jemu dowěrjene, čim lózo w prawej wěrje rozwučować móhl, bě wón někajke napokazanje w słowjanskej ryči napisał, a prošeše Słowjanow, zo bychu ‚kyrie eleison‘ spěwali, a wułożowaše jim wužitk teho. Ale woni přeměnicihu tuto słowo směšnje, prajicy: W kri (je) wolša, štož w němskej ryči rěka: ‚Die Eller steht im Busch‘. Po našej hornolu-

žiskej serbskej ryči by to rěkało: „w keŕku wólša“ a po delnołužiskej: „w krju wolša“; přetož naši delnołužisci serbscy bratřa wužiwaja slovo keŕ, gen. krja, hišće džensniši džeń tam, hdžež my kefk stajamy. A lokativ krju móže po wšelakich słowjanskich naryčach tež kri-rěkać. Thietmar je po tajkim spomnjenu sadu cyle prawje wułožil.

Dale piše wón we 4. knizy 28. stawje: „Jako bě khěžor (Ota II.) k mjezam župy Diedesisi přišoł, khwa-taše jemu napřećiwo (pólski) wjeŕch Bolesław, to je po starym wuznamu слова „najwjetša sława“. Tež tuto mjenou je Thietmar derje dosć wułožil, hač runje by so Bolesław po našej nětčíšej serbskej ryči hišće lěpje jako bóle sławny wułožić hodžil.

W tej samej knizy we 35. stawje powjeda Thietmar: „Sławny pólski wjeŕch Mješko běše sebi wosebnu Če-chowku, sotru českého wójwody Bolesława, za mandželsku wzał, kotař swoje mjeno ze skutkom wobswědći. Přetož wona rěkaše Dobrowa, to je po němsku: „Die Gute“. Zo je wón tež tudy prawje wułožował, to drje hakle dale dopokazować njetrjebamy.

We 5. knizy 15. stawje wułožuje Thietmar mjeno „Włodowoj“, prajicy, zo to „móć (knjejstwo) wójska“ rěka. W našej nětčíšej serbskej ryči wjacy słowjeso „wo-łodzić, władać“ nimamy, ale w druhich słowjanskich naryčach rěkaja wone to, štož naše „knježić“, a „woj“ je po korjenju to, štož naše „wójsko“, tak zo je Thietmar mjeno Włodowoj pěknje dosć wułožil.

We 6. knizy 8. stawje piše wón: „W towarzstwie kralowym bě wójwoda Jaromir, a tuto mjeno znamjenja „wěsty měr“. W našej serbskej ryči mamy partikulu „jara“, kotař po němsku „sehr“ rěka. Ale wona je wot-wodžena wot adjektiva jary, kaž to hišće druzy Słowjenjo maja, a při nich rěka járy tón, kiž so pola nas sylny mjenuje, a měr wupraja so druhdže tež mir. Thietmar njeje teho dla mjeno Jaromir zlě wułožil.

W tej samej knizy we 19. stawje dawa wón wułożenje znateje rěki, kotaž so hišće džensa ,Bober‘ mjenuje, prajicy, zo tole słowjanske mjeno īaćanscy ,Castor‘ rěka. My pak wěmy, zo je Castor zwěrjo, kotrež so słowjansey ,bober‘ a němcy ,Bieber‘ mjenuje.

W 7. knizy 44. stawje wułożuje Thietmar mjeno města ,Nemzi‘ (Němcí, nětka Nimptsch w Šlezynské), prajicy: ,..... město Nemzi, kotrež ma swoje mjeno z teho, dokelž je wot nás (Němcow) natwarjene.‘ Wułożenie je prawe. — [Při tej skladnosći směny drje na to spomnić, zo mamy serbsku wjes w Hornych Lužicach bjez Kulowom a Wojerecami, kotaž tež ,Němcy‘ rěka. Z jeje pomjenowanja móžemy sudžić, zo je wot Němcow wobydlena byla, wosebje hdyž přispomnomy, zo so wona němski ,Dörgenhausen‘ to je ,Thüringenhausen‘ mjenuje, štož na to pokazuje, zo su jeje wobydlerjo něhdy Němcy z Deringskeje (Thüringskeje) byli. Nětka tam jenož Serbja bydla, ale mjeno ,Němcy‘ je tej wsy přeco wostało.]

W tej samej knizy w 52. stawje spomina Thietmar na ruskeho knjaza Włodzimira a praji: ,Tutón kral (Włodimir) rěka po wuznamu sameho słowa: móc (knjestwo) měra.‘

Skónčnje wułożuje wón we 8. knizy w 3. stawje mjeno ,Beleknegini‘ (Běłoknjegini) a praji: ,To rěka w słowjanské ryči ,rjana knjeni.‘ — Na přeni pohlad zda so, zo je wón słowo ,běły‘ wopaki přełožil; ale znate je, zo ,běły‘ husto, wosebje w poětiskej ryči, tež ,rjany, šwarny‘ rěka. Tak je na příklad: běły dwór, běły hród atd. tak wjele, kaž: rjany dwór, rjany hród.

To by bylo, štož bych wo Thietmarje Merseburgskim jako wo słowjanskim ryčespytniku powjedać wjedžił. A hač runje to wjele njeje, dha je tola přeco zajimawe, hdyž widžimy, kak je so před wjacy dyžli 8 lětstotkami jedyn z najwučenišich němskich biskopow ze słowjanskim ryčespytom zanošował.

Dr. Jan Mahr a jeho wotkazanje.

Podał Michał Hórnik.

Serbska džakownosć nowišeho časa zapisuje do swoje historie a hišće hľubšo do swojeje wutroby wšitkich, kotriž su so na to abo druhe wašnje za duchowne abo materialne lěpše swojich serbskich sobubratrow starali. Wosebje česći wona tych, kotriž so we zrudnej zańdženosći za svoju serbskosć njehanibowachu, ale wjele wjacy lěpší a sprawniši přichod za Serbowstwo wočakowajo tule swoju nadžiju z wulkimi skutkami před swětom wuznawachur. Najsławniši tajki Serb a dobročeř cyłego serbskeho luda bě zawěsće ryčnik J. M. Budař, kiž swoje zamoženie tehdy, hdyž druzy w bjeznadžijnosći a njedzěławosći na wotemrječe poslednjeho Serba čakachu, jenož khudym a hódnym „Serbam“ wotkaza. Ale pódla tuteho wulkeho a nadobnego narodowca zasłużuja tež někotři druzy khwalobne wopomnjenje. Chcu teho dla tudy jednemu z tutych na dobrych podložkach mały wopomnik stajić, mjenujcy Dr. Janej Mahrej, kotrehož fundacia je a budže wulka dobrota za katholskich Serbow.

Jan Mahr narodži so 16. februara 1765 na kuble, kotrež hišće džensniši džeń Mahrec (Marec) rěka, w Njebjelčicach. Dokelž we wjesnej šuli hižom wosobne duchowne dary pokazowaše, pósłaštaj jeho staršej na šulu do Budyšina a pozdžišo do Prahi, hdzež wón jako serbski seminarist gymnasialne studie wotbu. Bohosłowstwo (theologiu) študowaše potom w kollegiu de propaganda fide w Romje, hdzež sej ze swojej njewustawacej pilnosću a džělawoséu we wědomosćach doktorsku dostojnoscé dobu. Duchownske swjećizny dosta w khapali (in sacello) teho sameho kollegia, a to 15. měrca 1788 subdiakonat, 30. t. m. diakonat a 6. hapryla prešbyterat. Jako měšnik do wótčiny so wróćiwši nadžiješe so, zo budže mjez swojimi krajanami najzbožownišo w Jězusowej winicy skutkować móc. Ale k jeho zrudobje njebě při žanej farskej cyrkwi

městno wotewrjene. Duž přebywaše pjeć lět jako domjacy wučeř w Bjarnatecach¹⁾ pola sudniškeho Richtera, při kotrymž wón w domjacej khapali Bože služby džeržeše a sej z kublanjom a wučenjom džéći wulki džak zasluži. Tola połny duchownych a čělnych mocow přeješe sebi šerše polo za swoju horliwosć a džělawosć, a žadaše 1793 wot swojego ordinaria biskopa Schüllera litteras dīmissoriales. Z tajkej dowolnoséu poda so do Hornjeje Rakuskeje a nastupi kaplaństwo w městysu Haagu. Ale hižom w lěće 1796 powoła jeho tehdomniši ordinarius tachant Kobalc zaso domoj a postaji jeho za dopołdnišeho němskeho prēdarja w tachantskej cyrkwi s. Pětra w Budyšinje, w kotrymž zastojnswje wón hač do lěta 1819 zawosta. Hižom w lěće 1810 bu za kanownika wuzwoleny. Po smjerći probsta knježniskeho klóštra s. Madleny, njeboh Wernera w Lubanju (Lauban), přepoda jemu biskop a tachant Lok, pod kotrymž tehdom hišće tamniša wosada z klóštrom steješe, tuto zastojnswto. Z tym bu wón tež měšćanski farař. Hdyž buchu k škodže katholskeje cyrkwje²⁾ w lěće 1820 fary Kulow, Jauernik, Hennersdorf a Pfaffendorf wot budyskeho tachantstwa wottorhnjene a z wrótsławskim biskopstwom zjenoćene, bu Mahr za arcyměšnika a visitatora cyrkwjow a wučeřnjow w mjenowanych wosadach postajeny, kotrehož zastojnswto pak so wón po krótkim wzda, zo by so čim bóle za naležnosć klóštra starać mohł. W lěće 1838 swjećeše wón jubilej pjećdesatlétneho měšnistwa, při kotrejž skladnosći jeho pruski kral z rjadom ryčerjow čeřwjeneho worjoła počešći. Wysokowaženy w klóštrje a

¹⁾ Hdyž je korjeň ‚Bjarnat‘, dyrbimy pisać Bjarnatecy, nic Bjernacicy, štož by ‚Bjarnata‘ žadało; pódłanska forma njech je Bjernadzicy wot ‚Bjernada‘.

²⁾ Tak hodži so z prawom wobkrućí, hdyž pomyslimy, zo jenička serbska wosada wrótsławského biskopstwa nima dosć serbskich duchownych a wučeřjow. W Kulowje je wjetša połoja cyle serbskich džéći a ani jedyn serbski wučeř. Z tym čeřpi nic jenož narodnosć, ale tež nabožnosć!

w dališich stronach wumrje wón 9. novembra 1848 w strobje 83 lét a nimale 9 měsacow a bu 13. t. m. w Hennersdorffje pohrebany.

Haćrunje je najdlěši čas mjez Němcami skutkował a tež w Němcach wumrjeł, je Mahr tola přeco Serb wstał a jenož Serbam wotkazanje sčinił, kotrež jeho mjeno w serbskich stronach stajnje wožiwja a materialne srědkи serbskim młodžencam poskićejo tež za naše Serbowstwo zbožownje skutkuje!

Njeboh Mahrowe wotkazanje abo officialnje „Dr. J. Mahrische Fundation“ ma 10,000 tolerjow zakladneho kapitala. Wón přepoda połojeu teho sameho 30. julija 1846, a druhu 25. januara 1848 budyskemu tachantstwu ze wšemi instrumentami (obligaciemi), kiž na kubla Oberlangenöls, Steinbach a Stöckicht (Langenöls a pertinencie) swědčachu, k wotmyslenej swojej fundacii, kotruž pod administraciu tachantstwa staji. Podrobnosée svojeje fundacie wukładze wón swěrnemu Serbej, swojemu přečeley capitularej kantorej Michałej Hašcy ertnje; tola prjedy hač, bě to napisał a zakońscy wobtwjerdzić dał, bu wot smjerće překhwatany. Tehdomny biskop Dittrich, kiž bě tu wěc wot Haški sej přednjesć a wobswědćić dał, přija a wobtwjerdzi a podpisa „Bestätigungsdecret“ 30. novembra 1848. Tola hdyž tachantstwo wot pruskeho knježerstwa wobkrućenje žadaše, njebu to same podate, dokelž Mahrec potomnicy po žōnskim boku přečiwo płaciwosći wotkaza skoržachu. Woni buchu we wšitkich třoch instancach wotpokazani a spytowachu nětko puć wotwołanja (appellacie). Tola tachantstwo njepušći jow wot swojeho prawa, wosebje dokelž běchu mjenowani potomnicy w testamenće bjez teho hižom wobmysleni (dwě sotře — Wórša a Madlena abo jeju potomnicy — po 1500 tol.), a dokelž to zakońscy nuzni herbojo njeběchu. Zo pak njebu prawowanje lěta doňho trało a tak so wjele kapitala přečiwo woli testatora zhubiło, zwoli tachantstwo do zjenoćowaceho jednanja, kotrež so ze zjed-

nanskim protokollom 24. septembra 1855 skónči, kiž je wot nětčišeho tachanta a jeho konsistorialow, kaž tež wot wšitkich Mahrec potomnikow podpisany. Po tutym dostachu Mahrecy 3600 tol. Mjez tym bě tachantske konsistorium hižom 1853 regulativ wuradžilo, a fundacia bu w lěću 1853 pření króć w „Kamenzér Wochenschrift“ a „Budissiner Nachrichten“¹⁾ wupisana; tola bu tehdom hišće wot wudželenja wothladane. Druhi króć so fundacia wupisa a pření króć so wobsadži jutry 1859.

Cyla fundacia ma sydom stipendiow, kiž so połlětnje prænumerando wuplaćuja, a to:

a) dwě měsće po 80 tolerjach za fakulty, najprjedy bohosłowsku (theologisku), potom prawiznisku, lěkařsku a filologisku; tež dawa so tuto stipendium we najwyššimaj rjadownjomaj gymnasia, mjez tym zo móžetaj gymnasiastaj w nižsich rjadownjach jenož 50 tol. dostawać. Tuto stipendium móže so tež lěto po skónčenju studiow tajkim wudželeć, kotriž hišće druhu universitu w Němcach, Italii abo Francowskej wopytuja, a tak wuštudowawšemu duchownemu ma so při nastupjenju prěnjeho zastojnictwa hišće 100 tol. darić;

b) tři města po 50 tolerjach za tajkich, kiž so na wučeřstwo, chirurgiu, hórnistwo abo hajnistwo abo k něčemu přihotuja, štož akademiske studie požaduje;

c) dwě měsće po 30 tolerjach za tych, kiž so wuymeňstwu abo rjemjeslu podawaja.

Po tajkim wudžela so kózde lěto najbóle 370 tol. Mahroweje fundacie; zbytk danje hromadži so za reservny fond, kiž ma najwyše na 1000 tol. postupić, tak zo so potom po woli a wobzamknjenju tachantskeho konsistoria njebjelčanska wučeřnja, stipendiatojo atd. z mjenowanym zbytkom wobdžela.

Prawo na tute stipendie maja jenož Serbja t. r.

¹⁾ Serbski „amtsblatt“ by nuzny byl!

serbskeje ryče mōcni¹⁾ katholskeho wuznaća, a to: 1. potomnicy dweju sotrow njeboh Mahra, 2. dališi přečelojo po žōnskej Mahrec linii, 3. młodžençojo z njebjelčanskeje wosady (t. r. z Njebjelčic, Serbskich Pazlic a Pěskec) a 4. katholscy Serbja sakskeje²⁾ Hornjeje Łužicy.

Dokelž je hižom nětko mało blízkich přečelov, njeje tuta fundacia wjacy swójbna, ale skutkuje hižom powšitkownje k lěpšemu našeho Serbowstwa, a někotryžkuli němcowařski nan widzi z njelubym spodžiwanjom, zo je ta zacpěta serbska ryč za jeho džěci we přihotowanju na tak wšelake powołanja tež hišće — profitable!

Jan Michał Budař.

V.

W 1. zešiwku tuteho časopisa na lěto 1860 sym na 16. stronje podawk, wot wšelakich wosobow mi jenak wobtwjerdżowany, sobudželił; wón nam powjeda, zo a kak je njeboh Budař dla někotrych kralowsku majestu na česci ranjacych słowow raz do kriminalneje skóržby a na to do jastneho khostanja přišoł.

Tejle podawiznje w Budarjowym žiwjenju mamy hišće naslědowace dodać:

1. Tamny čłowjek (Němc), kotryž běše ze swojej žonu njeboh Budarja na tamné sobudželene wašnje jeho wobskoržiwiši, přeradžił, je po prawym a z połnym mjenom

¹⁾ Tak to wysokodostojne konsistorium zdobnje a z prawom wukładaue a dawa tež tajich žadarjow, wo kotrychž serbskości njeje přepokazane, pruhować. Spisačel tuteho nastawka je sam hižom po poručnosći konsistoria wěsteho młodženca pruhował. Wšelacy němcy młodžençojo chyczu hižom za Serbow při tejle wěcy poważowani być, dokelž hišće staršej serbski ryčitaj abo tola derje rozemitat! To dopomnja wopravdze na znate přislowo wo wujowstwje w času kermuše!

²⁾ Přičina wuzamknjenja pruskeho džela je tež to, zo je so při wottorhnjenju kulowskeje wosady wot budyskeje diœcesy na 30,000 tol. wšelakich fundaciow do Pruskeje wotedać dyrbjalo.

Jurij Adam Leunert rěkał a pječa žiwnosć (wot něhdušeho Hrochec kubła) w Hornjej Hórcy wobsedžał. Wón je po čele srědnej je, skerje małeje, snadneje wulkosće był a je w módrej sukni, třiróžkatym klobuku, w lacu z wulkimi kneflemi, w šerych niéowych nohajcach a w štupnjach ze šnalemi khodžił. Hewak je był pječa překlepana, ryčniwa hlowička a po wašnju lesčiwý, hladki, ludawy člowjek. Pozdžišo je pak so sam w čémnych horach wyše Hornjeje Hórki wobwisnył.

Sudnistwo, kotrež je tamnu skóržbu přečiwo Budarjej wjedło a přisudžene jemu khostanje na nim wudokonjało, je tehduši sudniski hamt w Stołpnju był.

Po wšěch powjesčach, kotrež sym w tymle nastupanju nahromadžić móhl, je so Budar přečiwo tejle skóržbję jara zapjerał a na wšo wašnje wobarał, wosebje pak potom, jako je dyrbjał přisudžene khostanje w jastwje wotpokućić. Žadyn džiw, zo so jemu to chcyło njeje!

Tajku khódbu je wón wjacy króć wot so wotwobroćić pytał. Tak je stołpnjanski hamt, zo by jeho do jastwa dostał, běrca po njeho słał, temule raz samo pječa tole přikazawši: Budarja — wšo jene — žiweho abo morweho do Stołpnja přiwyseć. Budar je pak, snadno dobrych přečelow w Stołpnje mějo, kotriž su jemu wotpohladanje sudnistwa z kradžu a zahe dosć wjedžeć dawali, tež kózdy raz tajke wobzamknjene zaječe a wotwjedženje do Stołpnja wotwobroćić a k ničemu sčnić wjedžał.

W tajkim wotpohladanju je teho dla, hdyž je běrc po njeho přišoł, so do łoża lehnywši pak na duchu kohořeho, pak za morweho abo mrějaceho so wudawał. To činjo je sebi na př. pječa raz brodu jeno po połojcy wot horka dele wottruhał, druhu połojcu pak stejo wostajił, kaž tež dale hlowak, jón horka hromadu do kónčojteho zwjazawši, sebi jako khapu na hlowu stajił był. Druhi raz je zasy za morweho we łożu leżał a sebi pječa hubje ze syropom namazał, tak zo stej čornej bylej; potom pak je mucham do powočinjeneje huby nutř a won lazyé dał.

To widziwši je pječa běrc wot zajeća a wotwjedzenja Budarja wotestajał a jeho za błudneho abo morweho doma wostajił. Kaž sym juž w nastawku II. spomnił, je Budař potom tola tak wjele docpił, zo je swoje khostanje w nětčišej Wičazec abo hornjej korčmje, hdžež su ze železnych lěsycow jastwo za njego přihotowali byli, wotsedžił.

2. Tamna kónčita čapka, kotruž měješe njeboh B. jako čelo w kašeu ležo na hlowje, běše běla.

Wot dališich powjesów sym tež tule zasłyšał:

3. Je dyrbjala so raz někajka wojeńska kontribucia płacić, pječa wot města Budyšina. K temu je Budař pjenjezy požcił. Na dnju, jako su po nje přišli, je je B. prjedy w swojej jstwě wotličił. K tajkemu džělęj je sebi pječa muža k pomocy wzal; ličenje samo pak je so tak stało, zo je B. na blido nasadžował, na to pak so blido, při kućiku we jstwě stejace, kózdy raz, hdyž je połne nasadżane było, nawróciło a pjenjezy su so dele do kućika do hromady sypałe. Tak přeličiwši je Budař dališe ličenje tym zawostajił, kotriž su chyli po požconku přiníć.

Na założku dostatych powjesów spisach.

W Budyšinje 18⁶³.

H. F. Wjela.

Wosmy dzesatk basnjow.

wot

Handrija Seilerja.

1. Škrékawa a džećelc.

Z duba žoldže wotnošować
Džećelc widži škrékawu,
W lěsu hrjebać a je khować
Widžeše ju njesprócnu;
Duž so do njej połoži
A ju takle naswari:

Skupa towařška na dubi,
Nimaš dosć jow na štomi?
Praj, kak so či nosyć lubi
Hišće tež do khowanki?
Jěmy kóždy, štož tu je,
Zbytk njech druhim wotpadnje!

A hdyž zemju swój čas budže
Přikryć sněh a zasypać,
Budžeš žołdze tu a druhdže
Skhowane zas namakać?
Wopomń, hač njej podarmo,
Zo tu wšědne drěješ so!

Žołdze měć a wotnošować,
Škrékawa so zamolwi,
Do khowankow zhromadzować,
Ach, to złoty lóst je mi,
Było jich, kaž deščika,
Wěf, ja bych wšě hrjebala!

* * *

Stójče, skupi, khopić w swěći
Mamon, kiž was čwiluje,
Kiž nic wy a waše dźeći
Wužiwać jón njeb'džeće,
Ale herbjo smějaći
Póndu wam za marami.

Kaž hdy sroki zhromadżene
Z koša sydrjec pokradnu,
A jón drjebja rozčerćene
Z kusanjom po trawniku:
Tak, kaž z tutym sydrjecom,
Budže z wašim naměrkom!

2. Wosoł a law.

K lawej něhdy zwjeseleny
Wosoł jachlo přileća:
Majestata! dowučeny
Nichtó bóle njej hač ja;
Njejsym nětko wjac tak hłupy,
Jeli rady potrjebaš,
Wěř, mój ,rozumiš' njej tupy,
K stajnej pomocy mje maš!
Ćekń, ćekń, błaznje zabłaznjeny,
Law kral z hordom wotmolwi,
K radže sy mój wuzwoleny
Z wěstosću ty posledni;
Přetož kohož mudrych rada
Njewučechnje ze škody,
Teho zdata, kaž ty, blada
Hłubje šwiknje do nuzy!

* * *

Njewěš sam sej rady žanej,
Wulcy zlě to hižom je;
Hórje, hdyž či z radu khmanej
Mudry služić njepřiħdże;
Najhórje, hdyž podtykuja
Błazni so či k pomocy;
Přez tych, kaž tež mudrosé duja,
Dospołnje sy zhubjeny!

3. Mjedźwiedź, wjelk a liška.

Knjez mjedźwiedź něhdy wobzankny,
Kaž wičežny bur bohaty
So widčeć dać. Wón swinisko
Kaž tučnoh' woła pólskeho
Da šěrom' wjelkej zarězać
A lišcy kucheń wobstarać,
Sam pak na wulku kołbasu
Dže prosyć lěsnu zwěrinu.

Mjez tym wjelk rěznik wustojny
Bě tykał, warił kołbasy
A liška mudra kuchařka
Bě z niču wšitke měriła,
Zo čestnym hosćam k pohórškej
Nic žana krótsha, dlěša njej',
A hanještaj a dželaštaj
Tak nuznje, kaž za wótny kraj.

Za to pak mjedźwiedź wiwlaty
Na myto njebě wogramny:
,Wój kózdu šestu kołbasu
,Sej kladźtaj hnydom na stronu,
,Poł swinjeća po hosćini
,Njech waju prócu zaplaći,
,A cheu waj wšudżom wukhwalić
,A do kuchinjow porucić.'

Ach ale, što nětk scéhuje,
Hdyž hosćow rój so přimjele?
Hlaj, dokelž liška z přejara
Bě krótkej niču měriła:
Dha kołbasy kaž bibaski
So hordžachu w połpróznej škli
A falnychu, zo połoja
Wot hosći ničo njewita.

Duž rěkaše: Wój jebakaj,
Dha hapki waj tež pokažtaj!
Jej wotkładk přińdze na blido,
Wšo wołaše: bowsmorano!
Jej kołbas kózda tolša je,
Poł łohéa dlěša najmjenje —
Duž z hubu suchej, z hanibu
A z pukami jej wuhnachu.

* * *

Njeprawe kublo njetyje
A prawe sobu zežerje.

4. Law a kóčka.

Na lawa něhdy na štomje
So kóčka dele khlemi:
Bóh postrów, luby wujo če,
Ty slawny po wšej zemi,
Kak česćow swójba Kóčkec ma
A ja tež hišće sobu,
Zo jena krej nas přeliwa,
Smy z jenoh' rodu z tobu.

Ja Kóčkec? zaru hněwnje law,
Dha pój so ze mnu witać,
Maš pismo, kotry sym ja staw?
Dha chcemoj sej je čitać;
O njebyla ty na štomje,
Či za wuši cheył sunyć,
Što Kóčkec abo Lawec je
A na wopuš čí plunyć.

* * *

Tu baseń čehn na člowjeka
A čłówski rozdžél w swěci,
Smy wšitcy tež wot Hadama
A z jenej bruzły džéći:
Kak mały džél by płacić dał,
Zo jena krej smy wšitcy,
By runje ryčał jako law
Tam k swojej čeče micý!

5. Knjez Wjesela a jeho hajnik.

(Z luda.)

Knjez Wjesela ma hajnika,
Kaž kóždy knjez joh' nima,
,Stuþ sem, ty wačka služowna',
Tak Wjes'la jeho přima,
,Praj, z čim sy so tak wudrascili

,A swoje čelo wukormil?

,Ty sy mje jebał trašnje.'

Po česći, prawdže wšitko je,
Jom' hajnik wobkrućuje,
Knjez Wjesela pak ličeše,
Što hajnstwo wunošuje,
Jom' do wočow a pokaza,
Kak dwójey wjac hajnk přetrjeba
A swojoh' knjeza kluka.

,Dži z wočow mi, ty šibale,
,Mój njem'žeš dlěje wostać,
,Ja prjedy pak po zaslužbje
,Chcu, liška, tebje khostać.
,Džeń a nóc dyrbiš w lěsu stać,
,Dam će tam k štomej přiwjazać
,Hač do plěch hłowy bosy.'

A jako nětk po přikazni
Hajnk w lěsu wuwiazany
Bě wutrał skoro cylički
Džeń hórcy čwilowany,
Dha na wječor knjez Wjesela
,Dži' słužownikej přikaza,
,Dži hladaj, što hajnk čini.'

Duž Anton čeri do lěsa,
Hač proch so kuri za nim;
Wón hajnka čornoh' wuhlada,
Tak muchow sedži na nim,
Krwjelačne jeho cycachu —
Duž Anton łama hałozu,
Żo želny by je wuhnał.

,Ach', džeše hajnk, ,ach wostaj to,
,Ty wućeriš te syte,
,A druhim slěpcam z noweho

„Ja byvam blido kryte!“
Z tej powjeséu dom Anton dže.
„Hm hm!“ knjez Wjes’la ménješe:
„Dži, přiwjedž khadlu zasy.

„Što pomha, zo joh’ wučérju,
„Kaž ty tam syte muchi?
„Slěpe druhı mohl mi wo službu
„So klapač hlódny, suchi;
„To nowu picu khoštuje,
„Štò rukuje mi za lěpše?
„Dži; přiwjedž khadlu zasy!“

(Přichodnje dale.)

Zemine wutwory.¹⁾

Priñošk k serbskej terminologii.

Wot M. Rostoka.

A. Krystaliniske abo zakładne horno. (Krystallinischcs oder Grundgebirge.)

Zornowe (Granit), horjene (Gneuß), blyšcel (Glimmerschiefer), swěćene (Syenit), rohoblyšenc (Hornblendeſels), bělawc atd. (Weißstein oder Granulit &c.).

B. Worštowané horno. (Geschichtetes Gebirge.)

I. Horno prěnjotne. Primäres Gebirge.

1. Wutwor prěni. Horno séraucowe (h. překhodne). Grauwackengebirge (Nebergangsgebirge).

a. Spódne horno šéraucowe. (Kambriski abo siluriski zestaw.) Unteres Grauwackengebirge. (Kambrisches oder silurisches System.)

Šépjel hlinowcowy abo brjudlica (Thonschiefer), křemjel (Kiesel-schiefer), šérawe (Grauwacke), (zwaliny, pěskowcy, wapno. Conglomerate, Sandsteine, Kalk). Zornowe (Granit), křemješ (Quarzfels), zelenc (Grünstein).

¹⁾ Porjad mjenow je wzaty z „Gaea excursioria“ wot Dr. Giebela.

b. Zwieńczone horno šerawcowe. (Devoniski zestaw).

Oberes Grauwackengebirge (Devonišches System).

Brudlica (Thonschiefer), šerawc (Grauwacke), wapno (Kalk), mjerk (Mergel).

Rostliny: knorjawka (Knorria).

Zwierjata: wuroścowiaki (Polypen), pruhowniki (Strahlthiere), mjechkuše (Mollusken), (lohéonohaki, hlowonohaki, rakoje stawěniki. Brachiopoden, Cephalopoden, fribartige Glierdhiere), slědy z rybow.

2. *Wutvor druh. Horno wuhlične. Steinkohlengebirge.*

a. Wapno wuhlične. Der Kohlen- oder Bergkalk.

Čemnobarbny wapnowe (dunkelfärbter Kalkstein). (Hórkowapno, smjerdowapno, Dolomit, Stinkkalk.)

b. Horno wuhlične. Das Kohlengebirge.

Pěskowc wuhličny (Kohlensandstein), bjezworštny pěskowc (flößlerer Sandstein), slonowčel (Launshiefer), wuhličel (Schieferthon, Kohlenschiefer), wuhlicoworšty (Kohlenflöze), zwaliny (Conglomerate), wapno (Kalk).

c. Wotorženc. Das Rothliegende. (Morwoležace, nowo-čerwjeny pěskowc. Todtligendes. Neurother Sandstein.)

Čerwjeny pěskowc (rother Sandstein), zwaliny křemjowe, rohowcowe a bahorcowe (Kiesel-, Hornstein- und Porphyrconglomerate), wapnowe (Kalkstein), wuhlica z wuhličelom (Kohlen mit Schieferthon). Bahorecy (Porphyre), čornawey (Melaphyre).

Rostliny: rakošowka (Calamites), hwězdolisćowka (Asterophyllites), klinopaprušowka (Sphenopteris), česelowka (Pecopteris), paprušowka (Alethopteris), žilopaprušowka (Neuropteris), Zubopaprušowka (Odontopteris), kruhopaprušowka (Cyclopteris), pječatowka (Sigillaria), šupowka (Lepidodendron), klinolisćowka (Sphenophyllum), wjechlówka (Flabellaria), psaronia (Psaronius), pjerščenjowka (Annularia), šmarula (Stigmaria), nœggerathia (Nœggerathia), volkmannia (Volkmannia).

Zwierjata: ryby, praješčeře (Archegosaurus, muchi, šwobowka (Blattina)).

3. *Wutvor třeći. Horno mjedželowe (Permiski zestaw.*

Horno mjedžowapnaty). Das Kupferschiefergebirge (Permisches System. Zechsteingebirge.)

a. Spódne horno mjedželowe. (Unteres Kupferschiefergeb.)

aa. Běloležace (pěskowc, pěskowc mjedžowy). Weißliegendes (Sandstein, Kupfersandstein).

bb. Žiwiecojty mjerke (mjjedžel). Bituminöser Mergel-schiefer (Kupferschiefer).

b. Zwjeřehne horné mjjedželowe. (Oberes Kupferschiefer-gebirge.)

Popjoł, kadowe (Rauchwacke), smjerdženc (Stinkstein), jił (Letten), hórkowapno (Dolomit), sadra (Gyps).

Rostliny: mokricy, papruše, racosowki, zowjeřeojty (Eucoiden), lazuchowka (Caulerpetes), smuhopaprušovka (Tetriopteris), paprušovka (Aethopteris).

Hewak z wjetša zwěrjata: předješčere (Proterosaurus).

II. Horne druhotne. Secundäres Gebirge.

A. Trojota (horno selowe). Die Trias (das Salzgebirge).

4. Wutwor štvorý. Pěskovec pisany (vogesiski pěskovec). Bunter Sandstein (Bogesen-sandstein).

a. Hrubozornity pěskovec (grobkörniger Sandstein).

Pěskovec křemjaty, zwalinaty (fieseliger, conglomeratischer Sandstein).

b. Tolstoworštowane pěskowcy (dicke-schichtete Sandsteine).

Drobnozornite pěskowcy (feinkörnige Sandsteine), hornowe abo běla hlina (Thon).

c. Plonojty pěskovec (plattenförmiger Sandstein).

Mjerk hornowcowy (Thonmergel), jiły křidlicowe (Schiefer-letten), blyšéinkopołne pěskowcy (glimmerreiche Sandsteine), jikerc (Rogenenstein).

Rostliny: racosowka pěskowa (Calamites arenaceus), palolisówka (Aethophyllum), dwójčak (Voltzia).

Zwěrjata: bludžiščozubaki (Labyrinthodonten).

5. Wutwor pjaly. Wapnowe škorpionačnaty. (Muschelkalk.)

a. Wapnowe žołmjacy (Wellenkalk).

Hórkowapno žołmjace (Wellendolomit), hórkowapnity mjerke (dolomitischer Mergel), wapno žołmjace (Wellenkalk), čémnopopjelowy hornowcy (dunkelashgrauer Thon).

b. Horne selowe (kupka bjezwodžencow). Das Salzgebirge (Anhydritgruppe).

Hórkowapnite mjerki (dolomitische Mergel), šery wapnowe, smjerdowapno a mjerke, bjezwodženc (Anhydrit), čémnošere hornowcy, sadra, kamjenjosól (Steinsalz).

c. Hłowny wapnowe škorpionačnaty. Hauptmuschelkalk.

Širokadowy swětly wapnowe, hórkowapno, wapno enkrinitiske (Enfrinitenkalk), wapno trochitske (Trochitenkalk).

Rostlinjace zbytki pobrachuja.

Zwérjata: pruhowniki (Radiaten oder Strahlthiere), škorpinaki (Muscheln), šlinki, přetočenki (Terebrateln), hlowonohaki, raki, ryby, wobojožiwcy (Amphibien), podješčeře (Nothosaurus), škorpinoješčeře (Simosaurus), prawoješčeře (Pistosaurus).

6. Wutwor šesty. Šrob. (Keuper.)

a. Kupka čornouhla jiłoweho (Lettenkohlengruppe).

Swětlošre mjerki wapnite, drobnozornite pěskowey, jiły hornowcowe, woršty wuhlowe (Kohlenflöze).

b. Sadra šrobowa a pisane mjerki (Keupergyps und bunte Mergel).

Sadra jiłowa a ničata (Letten- und Faserghys), plony křemjenjowe (Quarzplatten), hórkowapnišća (Dolomitbänke), mjerki pisane.

c. Pěskowc šrobowy (Keupersandstein).

Drobnozornite twjerde pěskowey, jiły pěskojte (sandige Letten), plonojte pěskowey, čerwjene jiły hornowcowy, lěhwa mazakowe (Koprolithenlager).

Rostliny: rakersowka pěskowa, smuhopaprušowka pružkata (Tæniopterus vittata), přaskowka (Equisetites), pjerolisćowka (Pterophyllum Jägeri), nilssonia (Nilssonia), podisonowka (Podisonia minuta).

Zwérjata: Zubohorboješčeře (Mastodonsaurus) a hlowoješčeře (Capitosaurus), tudy posleni raz.

B. Horne jurowe (jikereowe). Dąs Juragebirge (Oolithgebirge).

7. Wutwor sedmy. Lias. Lias.

a. Spódny lias (unterer Lias).

Pěskowc liasowy, wapno gryphitske (Gryphitenkalk), čémne hornowcy, mjerki kamjeńne (Steinmergel).

b. Srzedzny lias (mittlerer Lias).

Šerošakojte mjerki kamjeńne (grauscheckige Steinmergel), čémne hornowcy, železodarne pěskowey (eisenhaltige Sandsteine).

c. Zwjerchny lias (oberer Lias).

Žiwicojty mjerkel (bituminöser Mergelschiefer), smjerdženc (Stinkstein), swětlošre mjerki wapnite.

Rostliny: zowjencoje (Fucoides), papruše (Farren), woknatopaprušowka (Clathropteris), křiwopaprušowka (Campopteris), smuhopaprušowka, zubopaprušowka (Odontopteris), cykadojte (Cycaden), pjerolisćowka (Pterophyllum), nilssonia, hejak (Zamia), blahoče (Araucarien). — Płody?

Zwěrjata: wuroséowaki, pruhowniki atd., přješčeře (Ichthyosaurus), žicoješčeře (Mystriosaurus).

8. Wutwor wosmy. Jikerc bruny. Brauner Jura.

a. Spódny jikerc bruny (unterer brauner Jura).

Jikerc železowy (Eisenoolith), čémne hornowcy, pěskowe mjerkowy (Mergelsandstein = Opalinusthón).

b. Srjedźny jikerc bruny (hlowny jikerc). Mittlerer brauner Jura (Hauptrogenstein).

Płowobarbne błyścinkopołonne mjerki pěskowe (fahlfarbige, glimmerreiche Sandmergel), twjerde šěromódre wapna, wapna mjerkowe z jikercem železowym.

c. Zwjeřchny jikerc bruny (oberer brauner Jura).

Hornowcy a mjerki (Ornatenthon, Oxfordthon).

Rostliny: mało noweho.

Zwěrjata: raki, ryby, ješčeřcy (Saurier).

9. Wutwor dzejuraty. Jikerc běly. Weižer Jura.

a. Spódny jikerc běly (unterer weižer Jura).

Žoltobrunie, ze železom předrjene pěskowcy (gelbbraune, eisenstüffige Sandsteine), křemjenjate huste wapnowey (quarzige dichte Kalksteine), wapnowcy mjerkowe, jikerc (Roggenstein).

b. Srjedźny jikerc běly (wapno khorarjace). Mittlerer weižer Jura (Korallenkalk).

Wapno khorarjace, hórkowapno, požolte pěskowcy, pěskojte huste mjerki wapnite, hornowcy křidličnate (schiefelige Schone), wapno lithographiske (lithographischer Kalk).

c. Zwjeřchny jikerc běly (podsyp). Oberer weižer Jura (Wäldegebirge, Waldgruppe).

Zwalina škorpinačnata (Muschelconglomerat), čorne mjerki z kolorudníkom (schwarze Mergel mit Sphärosiderit), šěrawe pěskowcy, składy čornowuhlowe a jiły (Kohlenflöze und Letten), mjerki.

Rostliny: wšelake papruše, přaska rólna (Equisetum arvense), hraby, nopach (Scyphia), hwiždzelowka (Cnemidium), kwětolisćowka (Anthophyllum), kamjenjodrjewnik (Lithodendron).

Zwěrjata: raki, ryby, ješčeřcy (wopravdžite ješčeřcy), krokodyle, ješčeřcy lětace (zmije, Pterodactylen), nopawy (Schildkröten), překasancy.

C. Horne krydowe. Das Kreidegebirge.

10. Wutwor džesaty. Wutwor krydowy. Kreideformation.

a. Twórba hilsowa. Hilsbildung.

Šěromódre hornowcy, mjerki wapnowe ze zwalinu.

b. Pěskove worštowany. Quadersandstein.

aa. Spónik (unterer Quader).

bb. Plonik (Pläner).

cc. Zwjefchnik (oberer Quader).

c. Běla kryda. Weiße Kreide.

Běle wapno krydowe, pěskojte mjerki wapnowe, klepane kamjenje (křesadniki, Feuersteine).

Rostliny: mokricy, trawy, palmy, štomy jehlinate, wjeřby, worješníci (Juglans).

Zwěrjata: wšitke tři swójby rybow.

III. Horne třečotne. Tertiäres Gebirge. Molassen-Gebirge.

11. Wutwor jédnaty. Wutwor brunicowy. Braunkohlenformation. (Eocenske twórby. Wutwor hrubowapnowy. Eocene Bildungen. Grobkalkformation).

Pěskove, hornowce twórbowny (hornčeřska hlina, platischer Thon), brunica, pěsk, njeplowc (Knollenstein).

Rostliny: vjechlówka (Flabellaria), drjewna (Hölzter). Łopjena wjeřbowe, topołowe, bukowe, wólšowe, worješníkowe, klonowe, ławrjencoje a myrtojte. Hable jehlinatych štomow. Drjewo čisowcowe (Taxodium), cypresowe atd. Žilopaprušowka, šleznikopaprušowka (Aspleniopteris).

Zwěrjata: ryby krymstate (Knorpelfische).

12. Wutwor duranaty. Wutwor tegelowy. (Miocenske twórby.) Tegelformation. (Miocene Bildungen.)

Drobnozornity pěsk, zwaliny, hornowce, mjerki, wapno, brunica.

Zwěrjata: 30 družinow cycakow, kundrosnik (Tapirus), swinjo (Sus), nosorohač (Rhinoceros), strašnowce (Dinotherium), horbozube (Mastodon), konjowce (Hippotherium), jeleńje (Cervus) a małe hrymzaki (Magethiere), žrawc (Bielstraß), kóčki, ptački, hady, ješćelcy, krokodyle, bachtarje (Batrachier), nopawy (Schildkröten).

13. Wutwor třinaty. Wutwor molasowy. Molasse-Formation.

(Pliocenske twórby. Wutwor podapeninski. Pliocene Bildungen. Subappeninen-Formation.)

a. Spódna molasa. Untere Molaſſe.

Brunica, hornowe, pěsk a pěskowcy, ze železom předrjene mjerki pěskowe (eisenſchüssige Sandmergel).

b. Prawa molasa. Eigentliche Molaſſe.

Pěskowcy mjerkowe, zwaliny, zlepjenc (Ragelfluh), jily.

c. Twórby słódkowodowe. Süßwasserergebilde.

Mjerk molasowy, sadra słódkowodowa, jérjenc słódkowodowy (Süßwafferkalf), džérnik (Kalktuff), hladzel (Polierschiefer), křemjen słódkowodowy (Süßwafferquarz).

Rostliny: zdonki, łopjena a płody dwedzelašnych štomow, kokus, fojasowy (Coccus Faujasii), znutřkorodžiwka (Endogenites). Płody, płodowc kokusojty, arekojty, mandlojty, hrochojty, jablukojty (Carpolithus coceiformis, arecæformis, amygdalaæformis, pisiformis, pomarius etc.) Rostliny wodowe. Papruše. Trawy. Dwaj jehlinačej (Coniferen). Wjeřbojte, worješnikojte, klonojte, psowjojahodžinojte, luskojte. Łopjena wot topołów, wjeřbow, klonow, bukow, worješników, ptačicow (Ligustrum), wólšow, lěškow atd. Kolbaski brězowe. Płody worješnikowe, mandlowe, wjawowe, klonowe. Kwětki kaž całkowe (Convallaria).

Zwěrjata: wobojožiwcy, ryby, krokawy, maloše (Moldje), zmijicy (Salamander), ješcelcy a nopalwy, ptaki, cycaki.

Kamjenje wohnjoplujejske (vulkanische Gesteine).

14. Wutvor štyrnaty. Poliw. Diluvium.

Pěsk, hornowe, mjerk, hlina, walanki (Gerölle), suwanki (Geschiebe).

Zwěrjata: slon (Elephas), nosorohač (Rhinočeros), woł (Bos), jeleň (Cervus), kón (Equus), rowowc (Hyæna), kóčka jamowa (Felis spelæa), miedzwiedź (Ursus).

IV. Twórby nětčiše. Gegenwärtige Bildungen.

15. Wutvor pjatnaty. Připław. Alluvium.

Rólna pjeršć (Ackererde), zemica (Torf), žórlace sydliny (Quellenabſäße), suwanki, pěsk, twórby rěčne a mórske, zbytki žiwochow (Ueberreste lebender Organismen), džěla wumjolstwa (Kunstprodukte).

Přispomjenje.

1. Wukončenie „owka“ pola paprušowka, rakosowka atd. je so teho dla naložovalo, zo bychu so tute cyle wotemrjeté rostliny rozdželovale wot nětčišich, jako paprušica, papruš, rakoš atd., runje kaž němcy při-

rodospytnicy rozdželeja mjez wotemrjetymi rostlinami ‚Pinites, Equisetites‘ a hišće živymi ‚Pinus, Equisetum‘ atd.

2. Za němske slovo ‚Thon‘ w’serbskim žane prawe slowo nimamy. Hlina, běla hlina, hornčeřska hlina so njehodži; přetož hlina je němske ‚Lēhm‘, tež njeje běleje barby a ‚Thon‘ njeje přeco ani běly ani mjehki kaž hornčeřska hlina. Ja sym slovo ‚hornowc‘ trjebal, doniž lěpše njezmějemy. Tak ma so tež ze slowom ‚Schieferthon‘, za kotrež so na dalše ‚wuhličel‘ hodži, dokelž so we wuhličenych skladach namaka.

3. Wukončenje ‚-el‘ woznamjenja němske, ‚Schiefer‘ we zestajanych slowach. Za slowo ‚Thon‘ by so snadžihišće lěpje wuraz ‚hlinowc‘ hodžil a za ‚Schieferthon‘ ‚hlinowcel‘. Druhe wukončenja, kiž maja hlinu ke korjenjej, jako hlinik, hlinka, hlinanc su hižom přetrjebanę. ‚Hlinik‘ je po českim žiwjel (Element) Aluminum abo Aluminium, po serbskim slowniku pak Alumia = Thonerde = Alaunerde. Aluminium = Al. = 13,7. Alumia = Al_2O_3 = Al. 51,4. Thon = Kieselsäure Thonerde nebſt etwās Kieselsäurem Kali, Natron zc.

Mamy wšudžom rozdželeć jednory žiwjel, dale chemiske zdjednočenja teho sameho žiwjela z druhimi žiwjelemi abo zdjednočenkami a naposledk hišće ze wšelakich žiwjelow abo ze wšelakich njerostow zestajane njerosty. Mamy rozdželeć na př. Magnesium (Mg. = 12) a Magnesia (MgO. = Mg. 20) = Talerde = Bittererde (Bittersalz = Schwefelsäure und Magnesia) a potom hišće njerosty, kiž wosebje z magnesie wobsteja abo wjele magnesie při sebi maja, jako wšelake wapnowety, kiž hórkowapna abo hórkowapnowcy (Dolomite) rěkaja. Magnesium = jěrik. Magnesia = hórčina. Bittersalz = jěrčina abo hórkasól. Dolomit = hórkowapno.

Delnjołužiske substantiva pluralia tantum.

Wot Křesćana Wylema Broniša z Pricyna.

Nimo tych wěownikow, kotrež Hauptmann w swojej delnjołužiskej ryčnicy jako pluralia tantum podawa, móžemy hišće sc̄ehowace poskićié bjez džiwanja na dospołnosć. Wone woznamjenje naturske předmjety w jich wozjewjenju, kiž je jako w hromadu słušace mnogo-ho-sé předstaja, w napřečiwnosci z wěownikami singularia tantum, kotrež zhromadne (collectiva) wuznamy podawaja (kaž plur. jagły, Hirse, ale sing. groch, Erbsenfrucht), abo jako zestajane, z dželov wobstejace připrawy a stroje.

Bly, die Schwämme im Munde (Krankheit); bizagi, der Queersack; blota, *dim.* blotka, das Gefümpfe, bes. Waldsumpf; pěski, die Sände oder Sandflächen; gliny, die Lehmslächen, Lehmfelder; bóry, die Todtenbahre; chrapje, die Kiemen der Fische; swětki, Pfingsten; figle abo wigle = vigiliae, geistlicher Chorgesang; husewki, der Absfall des Unrathes beim Sieben, Ausgesiebtes; horgele, die Orgel; liry, die Leier; strítká (tež strídłko), der Hiedelbogen; kamjeny, der Stubenofen (w Blótach), *dim.* kamjenki, der Röstofen in Delmühlen; kiby, die Garnwinde; hotlucki, die abgestampften Schalen vom Hirse, Heidekorn *sc.*; hubjерanice, die Auslese, der Sammel im Haser; pomyje, der Spülhirt, Spüling; zola, der Wäscher; stergi, das grösste mit Scheiben vermischtet Berg; šyški, die Schopfenden des Flachs; plowki, getrocknete Majoranblätter als Gewürz; škrjele, die Kiemendeckel der Fische; požynki abo přížynki, das von den Saatpflanzen abgeschröpfte Viehfutter; šory, das Pferdegeschirr; slě, das Ochsengeschirr, Sichelwerk; wagi, die Wassertrage; terpy, der Ortscheid (Waage) am Wagen, *dim.* terpiki, die kleineren Theile desselben; staśdla, der Weberstuhl; pukadła a cykadła, die Platz- und Spritzbüchse der Kinder (ale tež pukała a cykała); wreginy, bewusstlose Krämpfe der Kranken, auch Besuch der Zornigen und Trunkenen, za čož ma Chojnanus kninje, *pl.*; wiki, der Markt, auch Marktplatz; sruby, der Brunnenkranz; kósy, das Sternbild Orion; baby (Hauptmann), das Siebengestirn; płuca, die Lunge; wrjose, die Heideslächen; lubosći, die Liebeshändel, Liebschaft; kósćenice, der Schindanger, eigentlich: die Gerippe; wjele, die Größen, eine oft wiederkehrende Benennung großer und langer Ackerbeete; wjele drogi, die Landstraße (dla wjacorych kolijow); kroteyce, eine Gruppe kurzer Ackerbeete; šoradki, kleiner Unrat oder Kehricht, der sich in Zimmern, Küchen *sc.* sammelt; zganki, das im Siebe durch Rütteln aufgetriebene Gemüse und Ausschuss; pjerwuški, die Erstlinge; nožne, die Messerscheide; spinki, der Krampf, Zusammenziehung der Muskeln.

Delnjołužiske substantiva deminutiva,
kiž wuznam primitivow přeměnjeja.

Wot Kř. W. Broniša.

Škórka, die Brotrinde, Kruste; srjodka, die Brotkrume; kólk, der hölzerne Speiser, auch: die Stricknadel; kólusk, ko-

łyšk, der Wirbel an Instrumenten; kólo[w]rotk, der Drehwirbel an denselben; kórytko, eine größere Mulde; kóryščo, die Futterbank (tež: rězack); barzco, die breite Handkarren- und breite Leitersprosse (v. bardo); wrješeńco, die Pflugwelle, auch: Spille am Spinnrade; sack, der neßförmige Maulkorb; zelezko, der eiserne Dreifuß; witka, das Weidenband; trjeaľko, die Pfifferstampfe; třasalko, der Feuerstahl; glěda[d]lko, der Handspiegel; pjeněžk, der Pfennig; krošyk, der Dreier; mlynk, die Handmühle; kólasko, das Spinnrädchen; rěsazk, das Thürkettelchen; baňka, die Mäßkanne; snopk, eine Flachsboſe; mótk, eine volle Strähne Garn; mótyjka, die zweizinkige Krauthaſe; pjacenka, Spelze vom Backobſt; kři[d]lko, Flederwisch; putko, pytko, pyšco, Vorlegeschloß; kóstka, der Würfel; špižka, der Schrank; sekalko, das Stampfeisen; nakowka, das Tengeleisen; tycka, die Bohnen-, Hopfenſtange; pyrjenka, die Glimmasche; kózyea, der Pflugreudel; ruceycka, der Spatengriff; lôdk, Alau; twarožk, Käſe; štucka, ein Gefangnstück; kadka, der Taufstein; mulka, der Kuß; mešk, die Flaumfeder; kólenko, ein kleines Messer für Kinder; matka, Stiefmutter; nank, Stiefvater; synk, Stieffohn; kněžk, Landjunker; pjacyk, der Kamin; muška, kleine Oſenmauer zum Sijen; wérka, ein leichtgläubiger Mensch; kulka, auch: die Kartoffel; skóck, die Heuschrecke; kónik, das Himmelspferd; kowalik, der Lindenläſer; murjarik, die Mauerschwalbe; mack, Feldmohn; sock, Vogelwicke (sok, Linſe); lank, Marienlein (ein Unkraut); přežeńco, Flachsſeide (Unkraut); lobodka, Feldmelde; swinka, der Kellerassel; šcótka, Bürſte, auch: Ziegenbart (Grasart); slynyaško, Erdbeere, auch: Marienwürmchen; mjadowjedk, Gerſtenwurm, Werle; grošk, Erbsenkorn; słomka, Strohhalz; jabluško, die Kugel im Gelenke; jaskolicka, die Schraubenmutter am Spinnrade unter dem Rocken (w Blotach); glowack, die Kaulpadde, auch: der Kreuzer; topatka, das Schulterblatt; srowatka, die Buttermilch; copk, die Frauenhaube; briuško, die Wade; glowka, die Obertheil der Härke u.; kružk, der Trinktrug, Kruß; skobelka, der Kettelhaken an der Thür; strílka (tež: strelka), der Fiedelbogen; kokoška, ein röthlicher, morchelartiger Pilz; žabka, das Fröſchchen (als Krankheit des Viehes); weška, Milbe, eigentlich: kleine Laus; matka, Bienenkönigin, Weifel; matuška, Stiefmutter (auch die sogenannte Blume); módrack, das Beilchen; módrak, blaue Kornblume; cernk, cenc, dás Eigelb, Dotter; bělk, das Eiweiß; rožk, Tuchzipfel, Rockſchoß; bick, der Dreschflegel; kachlik, die Oſenkachel; kaplank, Rittersporn (Blumenart); kokotk, der Hahn am Schloſſe; kurjawka, die Räucherammer der Zeidler; górká,

der Hügel, Hübel; stock, die Wassersahre zum Abzug des Wassers; stuženk, ein Spring, natürlicher Quell; strack, die böse Viehbremse (oestrus); sowka, Spitzname für einen leichten Ephraimiten aus dem siebenjährigen Kriege, deutsch: Fledermauschen; zrostk, das Ueberbein; hapawka, die Lichtpuze; krušenka, Huzel, gebackene Birne; rypotka, der Knorpel; suwanka, die Schluder auf dem Eise; bělawka, der wilde Weißapfel und dergl. Baum; płonicka, der sauere Holzapfel; płowašk, die fahle Graumücke; móscík, der Weg über einen Bach, sonst lawa; lubka, die Geliebte; kóstrjowka, Kumin (ein Gewürzkräut); powitka, Ackerwinde; rěcka, der Bach, das Flüschen; cežawka, der Seigenapf; chytawka, der Verpendikel; ščerkawka, Klapperpflanze; pijanka, Polch, Tollhafer, um Luckau: Dolch, Tolch; golenka, Spergelfrucht, přir. pólske golanka, Fruchtknöthen, daher: Knötrich, atd.

Wo „ó“ w delnjoserbšćinje.

Wot Michała Hórniaka.

Prawidla, po kotrychž so „ó“ w naší hornjoserbšćinje złożuje, su w tutym Časopisu (II. zešiwk l. 1855) wobszernišo rozestajane a wobkedźbuja so wot nimale wšitkich serbskich spisowarjow z wuwzaćom teho, zo negacii „nje-“ połny přizwuk njedawamy a teho dla tež we złóżcy, po tej samej scéhowacej, „ó“ wobkhowamy, n. p. r. njemožu, njemóžny, nic: njemožu, njemožny atd. Někotremužkuli a wosebje ryčespytnikam budže lube, hdyž tamny nastawk tudy wudospołnimy a nětko přidamy, kak ma so z ótom w delnjoserbšćinje a po kajkich powšitkownych prawidłach dyrbało so pisać, byrnje so tu a tam wosebje na mjezach wšelako wuprajilo. W staroprawopisnych knihach (z němskimi pismikami) njeje „ó“ nihdže woznamjenjene, tak zo je prawe wuprajenje a čitanje cyle njemožna wěc za teho, kiž njeje rodženy Delnjołužičan; w tych někotrych nowoprawopisnych pak, wot Hornjołužičanow wudatych (Delnjołužičenjo sami njejsu dotal ničo w nowym prawopišu wudali!), njeje stajenie „ó“ wšudże dospołnie přewjedżene. Z džela pod III. ruko-

pisne spomnjenja delnjołužiskeho ryčespytnika k. Kř. W. Broniša džakownje powužiwši, móžemy nětko tuto jako wěstotu podać a prosymy wudawarjow delnjołužiskich spisow, zo bychu po tym ,ó‘ wšudże woznamjenjeli a tak kóždemu čitanje woložili.

I. Kaž pola nas, tak je tež w Delnej Łužicy ,ó‘ přizwučne (hl. I. c. str. 74), a steji po tajkim prawidłownje jenož w prěnjej zlóžcy. Při tym twori drje druhy jenozłóžkna předložka faktjec cyłotu ze sčěhowacym słowom a přeměnja we wuprajenju ,ó‘ do ,o‘, n. př. dwór, na dworje, góra, na gorje; ale pisać dyrbjało so přeco ,ó‘ njepřeměnjene ,na dwórje, na górze, dokelž hewak dyrbimy tež druhdže zasy samostejace jenozłóžkne předložki z ,ó‘ pisać, kiž je hewak nimaja, n. př. pó jěži, pó smjerši. Duž: na dwórje, na górze; po jěži, po smjerši atd.

II. Mjez tym zo my ,ó‘ při wotewrjenju złóžki puščamy (hl. I. c. str. 79) a do ,o‘ přewobročamy, zakhwaja je tam stajnje njepřeměnjene; n. př. swój, swója (pola nas: swoja); kóń, kónja (konja); wóz, wóza (woza) atd.

III. Kaž maja pola nas hubniki a krkniki wěsty wliw na ,ó‘ (hl. I. c. str. 77. 78, z čimž je tamniše II. prawidło z nowa wobkručene), tak tež tudy. Te same nječeřpja mjenujcy prjedy so žane ,ó‘; za to pak jemu zady so wjele wjetše prawo dawaja dyžli my. Tam steji ,ó‘ jenož:

1. po hubnikach ,b, p, f, w, m‘ (,l‘ so tam nje-wupraja kaž ,w‘, duž njeje hubnik!), jelizo hubnik abo krknik njeslěduje, n. př. ból, bósy (bosy), zbóžo (zbožo), pódpora (podpjera), pótom (potom), pósół (posoł), fójt (hejtman), dwór, wólaś (wołać), wótrjac (wotrjec), móst, mórjo (morjo), mótaś (motać). Ale: kłos (klós), błoto (błoto); groź (hródź), nos (nós), nož (nóż), sol (sól); bog (bóh), bom (štóm) atd.;

2. po krknikach ,g, ch, k‘ (,h‘ njepřikhadža jako korjeńske, ale jenož jako přídych, kiž so pak wupraja pak nic: Ažow a Hažow, ołtař a hołtař, opor a hopor

atd.), jelizo hubnik abo krknik njeslěduje: góły (hoły), góle (holo), góra (hora), gótowaś (hotować), gódy (hody); chóry (khory), chólowy (kholowy), chódota (khodojta); kóza (koza), kóža (koža), kóleno (koleno), kótary (kotry). Ale: gowjédo (howjado), kobyła (kobla), komora, chowaś (khować), chopiš (khopinać, započeć), skok atd.

Z předkhadzaceho je widźeć, zo delnjołužiske ,ó‘ njesteji ani přeco tam, hdzež w hornjołužiskej naryći ,ó‘, ani hdzež w českéj ,ú‘, ani hdzež w pólskej ,ó‘ widźimy a slyšimy; najbóle pak trjechi so z-kašubskim ,ó‘ (přir. někotre knižki Dr. Ceynowy), tak zo tež w tym kaž w druhim nastupanju tutej naryći sebi najbliže stejitej. Bratřa Kašubójo njech k wudospołnjenju słowjanskeje fonetiki swoju naryč hišće bóle přepytaj, njeje-li w tych padach, hdzež woni před hubnikami a krknikami hišće ,ó‘ pisaja, tola jenož połne ,o‘, kiž je blukemu ,ó‘ jara blizke a teho dla so z nim zastupuje, kaž so to tež w někotrych kónčinach Hornjeje Łužicy stawa!

Zapis knihow,

w prěnjej połojcy druheho lětdžesatka M. S. wudatych.

A. Čisłowane knižki.

31. *Kſhižne wójny*, serbskemu ljudu we serbskej ryci po-wedane. W Budyschini 1857. (Wot njemjenowanego.)
32. *Pſchedzenak. Protýka ſa Šſerbow na ljetu 1858.* (Wot k. R. Rædy.)
33. *Pſchedzenak. Protýka ſa Šſerbow na ljetu 1859.*
34. *Pſchedzenak. Protýka ſa Šſerbow na ljetu 1860.*
35. *Jakub abo Bože ſłowo dyrbi w čłoweku žiwenje dōstacj. Žiwenſki wobras we wobraskach wot K. Kulmana.* W Budyschini 1859.
36. *Spjewy ſa ſerbſke ſchulje. Šhromadžene wot K. G. Pekarja.* Druhi ſeſčiwk. (Z němskim přełožkom.) W Budyschini 1860.
37. *Pſchedzenak. Protýka ſa Šſerbow na ljetu 1861.*
38. *Pſchedzenak. Protýka ſa Šſerbow na ljetu 1862.*

39. Genovesa. Rjane powiedańčko ze staroho časa wot Khrystofa Schmida. Za serbske macjerje a džecži pschełozit M. Hórník. W Budyšinje 1861.
40. Robinson. Rjane powiedańčko, wožebje sa młodych ludži. Po němskim stožene wot K. Kulmana. W Budyšinje 1862.
41. Pschedzenak. Prototypa sa Šerbow na lěto 1863.

B. Bjez čisla.

- a. Časopis towarzstwa Maćicy Serbskeje. Redaktor Jakub. Buk. Zwiazek III., zešiwk 17.—26. W Budyšinje 1858—1862.
- b. Serbski Słownik. Pod sobuskutkowanjom Handrija Seilerja, fararja we Łazu, a Mich. Hórnika, vikara w Budyšinje, spisany wot Dr. Pfuła. A—Włosowka. Pjeć zešiwków. W Budyšinje 1857—1861.
- c. Jezuś we domi pobożnych. Sctyri předowania se sawostajenstwa neboh. knesa Handrija Lubenskeho atd. Druhi wudawki. W Budyšinie 1858.
- d. Choralmelodieen zum wendischen Gesangbuch, atd. (Jenož noty.) 1858.
- e. Šesć spěwów serbskich za sopran abo tenor z přewodom fortepiana skomponowane a swojemu wučerzej knjezej organistej Heringej w Budyšinje poswiećene wot K. A. Kocora. (Z němskim přełožkom.) W Budyšinje 1861.

C. Wosebite wočiše z Časopisa towarzstwa M. S.

- a. Pěseň wo Zwonu wot Bžedricha Schillera. Ze-serbšena k Schillerowym stolétnym narodninam wot H. Dučmana. W Budyšinje 1859.
- b. Hornjołužiska serbska ryčnica na přirunowacym stejišču. Spisał Dr. Pfūl. Zešiwk I. Zawod. Zynkoslów. W Budyšinje 1862.

Přinoški maćičnych sobustawow.

W běhu lěta 1862 su sčehowace sobustawy swój přinošk do pokladnice Maćicy Serbske zaplaćile:

A. Sobustawy I. rjadownje.

1. Na lěto 1862: k. Mučink, wučeř w Zemicach; k. Mikel, překupski w Budyšinje; k. Ponich, kubler w Mješicach; k. Wawrik-Jězorka,

póstmištr w Krimmitzschawje; k. Sykora, kand. duchownstwa a domjacy wučer na Friedsteinje; k. scholastik Buk w Budyšinje; k. Bróska, farař w Křišowje; k. Čabran, stražništr w Radebergu; k. Imiš, farař w Hodžíju; k. Kulman, wučer we Wojerecach; k. Pjech, senior w Budyšinje; k. Rostok, wučer w Drječinje; k. Probst, kubleř w Brězy; k. Wjela, aktuar w Budyšinje; k. kanonik Wornač, farař we Wotrowje; k. Schmidt, podwyšk w Draždānach; k. Herrmann, tachantski vikar w Budyšinje; k. Mrózak, wučer we Wulkich Zdžaraeh; k. Matijea, kubleř w Lubušu; k. Jakub, stud. theol. w Lipsku; k. Mróz, farař w Grunawje; k. Łamanskij, professor z Pětrohroda; k. Łahoda, farař w Bělém Kholmje; k. Chociszewski, pôlski spisowâr w Cieszynje (nětka redaktor „Nadwišla-nina“ w Chełmnej); k. Mättig, seminarist w Budyšinje; k. Blažik, lěkař w Rakecach; k. Rychtař, ryčník w Budyšinje; k. Wagner, wučer w Dittelsdorfje; k. Bróska, farař w Budestecach; k. Malinowski, farař w Komornikach pod Poznanjom; k. Łusčanski, stud. theol. w Prazy; k. Ræda, diakon w Mužakowje; k. Bernhard, seminarist w Budyšinje; k. Paploński, statny radžíel a visitator šulow we Warszawje; k. Kral, wučer w Ketlicach; k. Fefel, vyšší hajnik w Bělém Kholmie; k. Krečmař, měščanski wučer w Budyšinje; k. Seileř, farař we Łazu; k. Guda, farař emer. w Budyšinje; k. Jakub, překupc w Budyšinje; k. Kummer, mlynk we Łazku; k. Henč, krajskodirekciony pokladnik w Budyšinje; k. Gólc, farař w Rakecach; k. Rabowski, kubleř w Pomorecach; k. Bjar, kubleř w Brězy; k. Jenč, farař w Palowje; k. Fiedleř, seminarist w Budyšinje; k. Kral, wučer w Klukšu; k. Tešnař, farař w Niedźe; k. Khěžník, kubleř w Budyšinje; k. Lernet, farniaceut w Pardubicach; k. Hórnik, tachantski vikar w Budyšinje.

2. Na lěto 1863: k. Łamanskij, professor w Pětrohrodze; k. Malinowski, farař w Komornikach pod Poznanjom; k. Kouba, professor w Prazy; serbski seminar w Prazy; k. Wjelan, farař w Slepom.

3. Na lěto 1861: k. Libša, pôstski sekretář w Draždānach; k. Marčka, rektor we Wósporku; k. Wawrik-Jězorka, pôstmištr w Krimmitzschawje; k. Garbař, wučer w Minakale; k. Gólc, farař w Rakecach; k. Łahoda, farař w Bělém Kholmje; k. Krečmař, měščanski wučer w Budyšinje; k. Kopf, wučer w Lutolu; k. Tešnař, diakon w Khočebuzu; k. Góslaw, farař w Małinju.

4. Na lěto 1860: k. Marčka, rektor we Wósporku; k. Gólc, farař w Rakecach; k. Chlumský, bohoslowc w Kralohrádeu.

5. Na lěto 1859: k. Bartko, wučer w Nosaćicach; k. Chlumský, bohoslowc w Kralohrádeu.

B. Sobustawy II. rjadowne.

Na lěto 1862: k. Buk, gmejnski prědkstejér w Zyjicach.

Dodawk k třećemu zwjazkej Časopisa,
kotryž dalše pjeć lětnikow (1858—1862) woprija.

Pokazowař,

po woprijeću nastawkow zestajany.

A. Pěsnjeřské džéłá.

Sydymy džesatk basnjow (prěnja poloja) wot Handrija Seilerja. (Liška a elefant. Khapon a wróble. Dorničálki. Konopáč a sykorki. Přiběracy hlód.) XIII. lětnik, zešiwk I. str. 3—6.

Sydymy džesatk basnjow (druha poloja) wot Handrija Seilerja. (Pos na dworje a liška. Mots nan a synk Jan. Law kral a jeleň. Rubježník a drohář. Psyk a kóčka.) XIII. lět., zeš. II. str. 57—62.

Wosmy džesatk basnjow (prěnja poloja) wot Handrija Seilerja. (Škrékawa a džeēelec. Wosoł a law. Mjedźwiedź, wjelk a liška. Law a kóčka. Knjez Wjesela a jeho hajnik.) XV. lět., zeš. II. str. 95—101.

Džesač spěwow wot Handrija Seilerja. (Powitanje nalěča. Tu a tam. Gaudeamus. Towařny spěw. Študentski spěw. Wjesny přebytk. Wšelaka ryč. Čolmiski spěw. Pčoly. Młodzenc a šedźiwe.) XI. lět., zeš. I. str. 12—23.

Tři pěsňe wot Handrija Seilerja. (Na stwórku. Na prěnju kłosku. Njedželske ranje w meji.) XII. lět., zeš. I. str. 3—6.

Zymske wobrazy, po woteńdżonej zymje 1857—58 swojimaj přečelomaj Dr. PF. a J. B. w Draždžanach posjećene wot Handrija Seilerja. (Zyminy přikhad. Nutřka. Huslej pod woknami. Wboha syrotka. Džězacy svět. Hola. Noc. Štóż jeno Bohu wěri.) XI. lět., zeš. I. str. 3—12.

Na hodowne blido knjezej fararjej Handrijej Seilerjej, pěsňerjej ,zymskich wobrazow', w přečelskéj lubosći P. a B. XI. lět., zeš. II. str. 49—51.

Wěnčk pěsnjow wot Radyserba. (Dobry domojwrót. Cuznik na rowje. Swěra. Připolnica. Fijalka na Hromadniku.) XIII. lět., zeš. II. str. 62—66.

Někotre pěsňe wot Radyserba. (Hońtwaf. Zwady wuńt. Panička miniška. Cuzy jězdník. Wotwód.) XV. lět., zeš. I. str. 26—30.

- Morla holčka. Ballada wot Radyserba. XIII. lět., zeš. II.
str. 78 — 82.
- Lazarus. Pokhěrlušk z luda, sobudžěleny wot M. Hórnička.
XIII. lět., zeš. I. str. 6 — 9.
- Pokhěrluškaj z ludu. Zdžěluje Michał Hórnik. I. Wo swjatej
Khatrnje. II. Wo nječistej knježnje. XV. lět., zeš. I.
str. 3 — 9.
- Dwaj wojefskaj spěwaj wot njeboh k. Rudolfa Mōhna, past.
prim. w Lubiju, sobudžělenaj wot K. A. Jenča. XII. lět.,
zeš. II. str. 71 — 75.
- Pěseň wo zwonu wot Bjedricha Schillera. Zeserbščena
k Schillerowym stolětnym narodninam wot Handrija
Dučmana. XII. lět., zeš. II. str. 49 — 71.
- Rohowin Štyrirohač. Wjeselohra we dwěmaj jednanjomaj.
Z českého wot W. K. Klicpery přeložil Jan Česla.
XV. lět., zeš. II. str. 65 — 86.

B. Ryčespytne džéla.

- Hornjołužiska serbska ryčnica na přirunowacym stejišču.
Spisał Dr. Pfūl. Zawod. Prěni džěl: Zynkosłow.
XIV. lět., zeš. I. & II. str. 1 — 95.
- Přiwuznosé indo-europiskich ryčow. Wot Dr. Pfula. XI. lět.,
zeš. II. str. 51 — 63.
- Přichodny čas serbskeho slowjesa. Wot J. E. Smolerja.
XII. lět., zeš. I. str. 7 — 14.
- Pismik „w“ a jeho přestworjenje, wuwostajenje a njewušne
wužiwanje w serbskej ryči. Wot J. E. Smolerja. XIII. lět.,
zeš. II. str. 119 — 124.
- Dorunanki w serbščinje. Zestajił M. Hórnik. XIII. lět., zeš. I.
str. 37 — 43.
- Mythiski wuznam słowa „dešć“. Spisał Pětr Aleksejewič
Lawrowskij. XIII. lět., zeš. I. str. 28 — 37.
- Pokazka ze serbskeje synonymiki. Wot H. Imiša, fararja
w Hodžiju. XIII. lět., zeš. II. str. 82 — 85.
- Dalša kopa serbskich přisłowow, zeběranych wot H. Sei-
lerja a J. Buka. XIII. lět., zeš. I. str. 10 — 13.
- Dalše sto serbskich přisłowow a přisłownych prajidmow,
zeběranych přez H. Seilerja a J. Buka. XV. lět., zeš. I.
str. 21 — 26.

Delnjołužiske substantiva pluralia tantum. Wot Křesćana Wylema Broniša z Pricyna. XV. lět., zeš. II. str. 108 — 109.

Delnjołužiske substantiva deminutiva, kiž wuznam primitivow přeměnjeja. Wot Kř. W. Broniša. XV. lět., zeš. II. str. 109 — 111.

Wo „o“ w delnjoserbšćinje. Wot Michała Hórniaka. XV. lět., zeš. II. str. 111 — 113.

Biskop Thietmar Merseburgski jako słowjanski ryčespytnik. Wot J. E. Smolerja. XV. lět., zeš. II. str. 86 — 88.

C. Stawiznańskie dzęła.

Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1855 — 1857. Spisał K. A. Jenč. XI. lět., zeš. II. str. 63 — 69.

Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1858 — 1860. Spisał K. A. Jenč. XV. lět., zeš. I. str. 10 — 17.

Přídawk k staršemu serbskemu pismowstwu předy lěta 1848. Spisał K. A. Jenč. XV. lět., zeš. I. str. 17 — 21.

Serbske spěwanske swjedženje wot lěta 1845 hač do lěta 1851. Po wšelakich rozprawach wopisał K. A. Fiedler, seminařski wučeř w Budyšinje. XIII. lět., zeš. II. str. 91 — 119.

Jan Michał Budar a jeho wotkazanje. Spisał K. A. Jenč. XI. lět., zeš. I. str. 23 — 44.

Jan Michał Budar. (Jeho wosoba a jeho wotkazanje.) Podał H. F. Wehla. I. II. III. IV. V. Hlad. XII. lět., zeš. II. str. 76 — 82. XIII. lět., zeš. I. str. 13 — 17. XIII. lět., zeš. II. str. 66 — 77. XV. lět., zeš. I. str. 30 — 31. XV. lět., zeš. II. str. 93 — 95.

Dr. Jan Mahr a jeho wotkazanje. Podał Michał Hórnik. XV. lět., zeš. II. str. 89 — 93.

Žiwjenjopisne listki. Zběra M. Hórnik. I. Joannes Chonanus. II. Jacobus Ticinus. XI. lět., zeš. I. str. 47 — 48. — III. Jurij Hawštyn Swětlík. XII. lět., zeš. I. str. 31 — 34. — IV. Prokop J. J. Hančka. XIII. lět., zeš. I. str. 43 — 49.

Swětlíkowy rukopis. Zdželił M. Hórnik. XII. lět., zeš. I. str. 34 — 37.

Hieronym Megiser a jeho słownik. Zdželił M. Hórnik. XII. lět., zeš. II. str. 90 — 92.

- Tadej Pacak a jeho słownik. Zdżelił M. Hórnik. XIII. lět., zeš. I. str. 49—50.
- Najstarša serbska čiščana kniha a jeje spisaf. Wopisał K. A. Jenč. XI. lět., zeš. II. str. 70—82.
- Najstaršej serbskaj rukopisaj. Spisał K. A. Jenč. XV. lět., zeš. I. str. 46—50.
- Rukopisne serbske słowniki. Zdželuje K. A. Jenč. XII. lět., zeš. II. str. 87—90.
- Faberowa serbska knihownja na radnej khězi w Budyšinje. Spisał K. A. Jenč. XV. lět., zeš. I. str. 44—45.
- Něšto za přečelow serbskich starožitnosćow. Sobudželene wot K. A. Jenča. XIII. lět., zeš. II. str. 127—128.
- List Barclay'a de Tolly. Podał M. Hórnik. XIII. lět., zeš. II. str. 124—127.

D. Přirodopisne džéla.

- Frankowy Hortus Lusatiae. Zdželuje K. A. Jenč. XIII. lět., zeš. I. str. 17—28.
- Kluč k Frankowej zelowej zahrodže. Wot K. A. Jenča. XIII. lět., zeš. II. str. 85—91.
- Druhi kluč k Frankowej zelowej zahrodže. Wot M. Rostoka. XV. lět., zeš. I. str. 32—43.
- Zemine wutwory. (Přinošk k serbskej terminologii.) Wot M. Rostoka. XV. lět., zeš. II. str. 101—108.
- Wobzorostrony wot Handrija Dučmana. XI. lět., zeš. II. str. 83—87.
- Mlóčnica wot K. A. Fiedlerja. XII. lět., zeš. I. str. 14—20.
- Porjedzeńka. Podawa M. Rostok. XII. lět., zeš. I. str. 20—22.

E. Nekrologi.

- Nekrologi. VI. Jan August Šolta, cand. rev. min. a šulski rektar we Wósporku. † 30. meje 1858. Spisał K. A. Jenč. XII. lět., zeš. I. str. 23—27. — VII. Jan Henrich Bjar, stud. theol. & phil. a starší serbskeho, kaž tež lužiskeho předařského towarzstwa w Lipsku. † 26. meje 1859. Spisał K. A. Jenč. XII. lět., zeš. II. str. 82—87. — VIII. Michał Cyž, ryčník w Kamjencu.

† 4. julija 1860. Spisał J. Buk. XV. lět., zeš. I. str. 50—53. — IX. Mikławš Jaesławk, kapłan w Njebjelčicach. † 29. julija 1862. Spisał M. Hórnik. XV. lět., zeš. I. str. 53—55.

F. Wśelcizny a drobnostki.

Wustawki belletristicskeho wotrjada Maćicy Serbskeje. XI. lět., zeš. I. str. 45—46.

Wukaz krajskeje direkcie w Budyšinje, serbske khoralne knihi nastupacy. XII. lět., zeš. I. str. 28—31.

Maćicne wśelcizny. I. Zapis knihi, kotrež je Maćica wot lěta 1857 sem (hač do 1859) wudala. II. Wubjerk Maćicy Serbskeje na lěto 1858. III. Maćicny wubjerk, na lěto 1859 wuzwoleny. IV. Sekcie abo wotrjady Maćicy Serbskeje wot jutrow 1859 sem. V. Sobustawy Maćicy, kotrež su wot 1. januara 1857 sem (hač do 1859) přistupile. XII. lět., zeš. I. str. 46—48.

Zapis knihow, w prěnjej połojcy druheho lětdžesatka M. S. wudatych. XV. lět., zeš. II. str. 113—114.

G. Maćicne rozprawy.

- a. Powšitkowne a wubjerkowe zhromadźizny. Wučahi z protokollow: XI. lět., zeš. II. str. 88—94. XII. lět., zeš. I. str. 37—40. XIII. lět., zeš. I. str. 51—54. XV. lět., zeš. I. str. 55—60.
- b. Pokladnica. 1) Třilětne zličbowanja dokhodow a wudawkow Maćicy Serbskeje: XII. lět., zeš. I. str. 42—45. XV. lět., zeš. I. str. 60—64. — 2) Lětne přinoški maćicnych sobustawow na lěta 1857—1862: XI. lět., zeš. II. str. 95—96. XII. lět., zeš. I. str. 41—42. XIII. lět., zeš. I. str. 54—56. XIV. lět., zeš. I. & II. str. 96. XV. lět., zeš. II. str. 114—115. — 3) Porjedźenka w nastupanju třilětnego přehlada maćicnych dokhodow a wudawkow na lěta 1856—1858. XII. lět., zeš. II. str. 92.

W o p r i j e č e.

Rohowin Štyrirohač. Wjeselohra we dwěmaj jednanjo- maj. Z českoho přełožil Jan Česla	str. 65.
Biskop Thietmar Merseburgski jako słowjanski ryče- spytnik. Wot J. E. Smolerja	" 86.
Dr. Jan Mahr a jeho wotkazanje. Podał Michał Hórnik	" 89.
Jan Michał Budař. V. Spisał H. F. Wehla	" 93.
Wosmy džesatk basnjow (prěnja połoječa) wot Handrija Seilerja	" 95.
Zemine wutwory. Wot M. Rostoka	" 101.
Delnjołužiske substantiva pluralia tantum. Wot Kř. W. Broniša z Pricyna	" 108.
Delnjołužiske substantiva diminutiva, kiž wuznam pri- mitivow přeměnjeja. Wot Kř. W. Broniša	" 109.
Wo ,ó' w delnjoserbšćinje. Wot M. Hórnika	" 111.
Zapis knihow, w prěnej połoječy druhého lětdžesatka M. S. wudatych	" 113.
Přinoški maćičnych sobustawow	" 114.
Dodawk. Pokazowař k třecemu zwjazkej Časopisa	" 116.

W opřijecé.

Pokhěrluškaj z ludu. Zdželuje M. Hórnik	str. 3.
Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1858—1860.	
Spisał K. A. Jenč	" 10.
Přidawk k staršemu serbskemu pismowstwu předy lěta 1848. Spisał K. A. Jenč	" 17.
Dalše sto serbskich přisłowow a přisłownych prajidmow, zezběranych přez H. Seilerja a J. Buka	" 21.
Někotre pěsňe wot Radyserba	" 26.
Jan Michał Budar. IV. Wot H. F. Wjele	" 30.
Druhi kluč k Frankowej zelowej zahrodze. Wot M. Rostoka	" 32.
Faberowa serbska knihownja na radnej khěži w Budyšinje. Spisał K. A. Jenč	" 44.
Najstarší serbskaj rukopisaj. Spisał K. A. Jenč	" 46.
Nekrologi. VIII. Michał Cyž. Wot J. B.	" 50.
IX. Miklawš Jacslawik. Wot M. Hórniaka	" 53.
Wučahi z mačičnych protokollow wot spočatka lěta 1861 do augusta 1862 přez M. Hórniaka	" 55.
Tříletne zličbowanie	" 60.

Wubjerk Maćicy Serbskeje na lěto 1862.

Zastojnicy: k. ryčník Rychtař, předsyda; k. knihikupce Smoleř, městopředsyda; k. vikar Hórnik, přeni sekretař; k. aktuar Wjela, druhí sekretař; k. překupce Jakub, pokladník a knibisklădnik; k. seminarski wučeř Fiedleř, knihownik; k. progymnasialny direktor Buk, redaktor Časopisa.

Wubjerkownicy: a) *měščanscy*: k. scholastik Buk; k. krajsko-direkcijsky pokladník Henč; k. farař emer. Guda; k. vikar Herrmann; b) *wonkowscy*: k. farař Imiš; k. farař Jenč; k. Dr. Pful; k. farař Seileř.

**ČASOPIS
TOWARSTWA
MAĆICY SERBSKEJE**

1862.

Redaktor

Jakub Buk.

XV. lětnik. — III. zwjazk. 10.

26.

W Budyšinje.

Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS TOWARÓSTWA MAĆICY SERBSKEJE

1858 — 1862.

III. zwjazk.

XL., XII., XIII., XIV. a XV. lětnik.

(**10 zešiukow, 17 — 26.**)

W BUDYŠINJE.

Znakladow Maćicy Serbskeje.

Woprijeće III. zwjazka.

XI. lětnik. 1858.

Zešiuk I. Zymske wobrazy wot H. Seilerja. — Džesać spěwow wot H. Seilerja. — Jan Michał Budar a jeho wotkazanje. K. A. Jenč. — Wustawki belletristiskeho wotrjada Maćicy Serbskeje. — Žiwjenjopisne listki. M. Hórnik. I. Joannes Choinanus. II. Jacobus Ticinus.

Zešiuk II. Na hodowne blido knj. H. Seilerjej. P. a B. — Přiwuznosć indo-europiskich ryčow. Wot Dr. Pfula. — Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1855 — 1857. K. A. Jenč. — Najstarša serbska čiščana kniha a jēje spisař. K. A. Jenč. — Wobzorostrony wot H. Dučmana. — Maćične rozprawy.

XII. lětnik. 1859.

Zešiuk I. Tři pěsňe wot H. Seilerja. — Přichodny čas serbskeho słowjesa. Wot J. E. Smolerja. — Mlóčnica, wot K. A. Fiedlerja. — Porjedženka. M. Rostok. — Nekrologi. VI. Jan August Šolta. — Wukaz krajskeje direkcie. — Žiwjenjopisne listki. M. Hórnik. III. Jurij Hawštyn Swětlik. — Swětlikowy rukopis. M. Hórnik. — Maćične rozprawy.

Zešiuk II. Pěseň wo zwonu, zeserbščena wot H. Dučmana. — Dwaj wojeŕskaj spěwaj wot R. Möhna, sobudželenaj wot K. A. Jenča. — Jan Michał Budar. I. H. F. Wehla. — Nekrologi. VII. Jan Hendrich Bjar. — Rukopisne serbske słowniki. K. A. Jenč. — Hieronym Megiser a jeho słownik. M. Hórnik. — Porjedženka.

XIII. lětnik. 1860.

Zešiuk I. Sydymy džesatki basnjow (prěnja poloječa) wot H. Seilerja. — Lazarus, pokhěrušk z luda. M. Hórnik. — Dalša kopa serbskich přísłowow. — Jan Michał Budar. II. H. F. Wehla. — Frankowy Hortus Lusatiae. K. A. Jenč. —

Mythiski wuznam słowa „dešć“. P. A. Ławrowskij. — Dorunaki w serbščinje. M. Hórník. — Žiwjenjopisne listki. M. Hórník. IV. Prokop J. J. Hančka. — Tadej Pacak a jeho słownik. M. Hórník. — Maćiće rozprawy.

Zešiuk II. Sydymy džesatk basnjow (druha połoja) wot H. Seilerja. — Wěńč pěsnjow wot Radyserba. — Jan Michał Budař. III. H. F. Wehla. — Morla holčka. Ballada wot Radyserba. — Pokazka ze serbskeje synonymiki. H. Imiš. — Kluč k Frankowej zelowej zahrodze. K. A. Jenč. — Serbske spěwanske swjedženje 1845—1851. K. A. Fiedleř. — Pismik „w“. J. E. Smoleř. — List Barclay'a de Tolly. M. Hórník. — Něšto za přečelow serbskich starožitnosćow. K. A. Jenč.

XIV. lětník. 1861.

Zešiuk I. a II. Hornjołužiska serbska ryčnica. (Zawod. I. džěl: Zynkosłow.) Dr. Pfälz. — Maćiće rozprawy.

XV. lětník. 1862.

Zešiuk I. Pokhěrļuškaj z ludu. M. Hórník. — Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1858—1860. K. A. Jenč. — Přidawk k staršemu serbskemu pismowstwu prjedy lěta 1848. K. A. Jenč. — Dalše sto serbskich přísłowow. — Někotre pěsnje wot Radyserba. — Jan Michał Budař. IV. H. F. Wehla. — Druhi kluč k Frankowej zelowej zahrodze. M. Rostok. — Faberowa serbska knihownja. K. A. Jenč. — Najstarší serbskaj rukopisaj. K. A. Jenč. — Nekrologi. VIII. Michał Cyž. IX. Mikławš Jaeslawk. — Maćiće na-ležnosće.

Zešiuk II. Rohowin Štyrirohač. Wjeselohra we dwěmaj jednanjomaj. Jan Česla. — Biskop Thietmar Merseburgski jako slowjanski ryčeſpytnik. J. E. Smoleř. — Dr. Jan Mahr a jeho wotkazanje. M. Hórník. — Jan Michał Budař. V. H. F. Wehla. — Wosmy džesatk basnjow (prěnja połoja) wot H. Seilerja. — Zemine wutwory. M. Rostok. — Delnjołužiske substantiva pluralia tantum. Kř. W. Broniš. — Delnjołužiske substantiva deminutiva. Kř. W. Broniš. — Wo „ó“ w delnjoserbščinje. M. Hórník. — Maćiće rozprawy. — Dodawk. Pokazowař.

